

NAGYKANIZSAI HONISMERETI FÜZETEK

25
2001

Lovrencsics Lajos

Nagykanizsa gazdasági
fejlődése a XIX—XX. században
a bankvilág tükrében

336
L 85

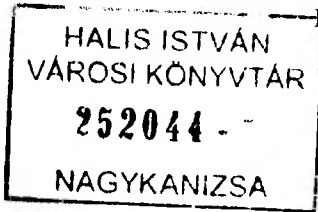
Lovrencsics Lajos

**NAGYKANIZSA
GAZDASÁGI FEJLŐDÉSE
A XIX—XX. SZÁZADBAN
A BANKVILÁG TÜKRÉBEN**

Nagykanizsa
2001

Kiadja:
Nagykanizsai Városvédő Egyesület

Felelős Kiadó:
Lovrencsics Lajos

© Lovrencsics Lajos

ISSN 1216-3724

ISBN 963 00 6615 7

Nyomdai munkálatok:
Kanizsai Nyomda Kft., Nagykanizsa

Tipográfus:
Lengyák András

Felelős vezető:
Brenner Árpád

ELŐSZÓ

A több mint 765 éves város elviselte a magyar történelem tragédiáit napjainkig. A város fejlődése mindig — mint másutt is — az anyagi eszközök meglététől, vagy hiányától függött.

A XIX. század elején, amikor a pénzvilág üzletté vált, amikor a pénz nemcsak hatalmat és uralmat, hanem gazdagságot, fellendülést, elesettségből való kilábalást jelentett, akkor Kanizsa lehetőséget adott a pénzembereknek, a vállalkozó lakosságnak, és a nemzet felemelkedését, gyarapodását igyekezett segíteni.

Ebben a küzdelemben a XIX. század második felében elindult a modern nemzetközi pénzmozgás. A század közepén Széchenyi és Kossuth megjelenése a magyar történelemben nemcsak a társadalmi reformokban és forradalmakban volt szerepe a városnak, de kiemelkedő volt Széchenyi gazdaságpolitikájának hatása Kanizsa gazdasági fejlődésére.

Most, amikor újra tollat ragadok, szeretném az érdeklődő olvasó figyelmébe ajánlani a város pénz- és banktörténetének megismertetését, alapozva az 1979-ben kiadott ilyen természetű tanulmányomra.

A 21 évvel ezelőtt kiadott banktörténeti és történelmi anyagot eredeti feldolgozásban meghagyva — mivel ennek hitelességét nem lehet vitatni — új szakaszt, új történetet teszek hozzá az elmúlt 21 évről, és összefoglalom a több mint 160 éves helyi banktörténetet azzal a céllal, hogy az érdeklődők kezébe tudjam adni.

Városunk évszázadok óta élő település, Magyarország déli kapuja, Dél-Zalának több évszázad óta kereskedelmi, közlekedési és kulturális központja. Ősi magja CORRHUDUNUM néven már a kelták alatt is lakott település volt.

Történetének legkorábbi részét még homály fedi. Tárgyi emlékek bizonyítják, hogy a város mai területén kelták és rómaiak is éltek. A jelenleg folyó régészeti kutatások minden bizonnyal feltárják a feltételezeten gazdag őskori múltját.

A nagy népvándorlás korában e településen át vezetett az út a Mura és Dráva folyók átkelőhelyeihez. A város mai nevével egy 1245-ben keletkezett oklevélben találkozhatunk először.

A település jelentősége a XIII. századtól nőtt, amikor a Kanizsai család IV. Bélát, Zsigmondot és V. Lászlót szolgálta kitarató hűséggel. Így került birtokukba az erősen mocsaras, de gazdaságilag mégis oly fontos terület.

Szigetvár eleste után Kanizsa királyi végvár lett, melynek híres kapitánya Thury György — aki jobbagysorból származott — örökre bevészte nevét a történelmünkbe.

A török 1600-tól 1690-ig tartja birtokában a várat, melyet Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér többször megkísérelt visszafoglalni, de a Habsburgok ebben a törekvésében nem segítették.

A védővár sorsa 1702-ben megpecsételődött, amikor királyi parancsra lerombolták. Ma már hiába kutatjuk, keressük és szeretnénk látni a régi várat, csak hajdani helye és néhány korabeli metszet alapján képzelhetjük el nagyságát. A szétrombolt vár köveit városépítésre használták fel, ebből építették Kanizsa város legszebb barokk épületeit, amelyek értékes műemlékeink. A város földrajzi helyzete kedvező, közlekedése jó, ami segítette a gyorsabb polgári fejlődést is.

A XVIII. században a céhes ipara, kereskedelme, mezőgazdasága — amelynek túlnyomó többsége nagybirtokosok kezében volt — alapozza meg erőteljesebben a városiasodást.

Az 1848—49-es szabadságharcban sokat szenvedett a város, Jellasics csapatai zsarolták, sarcolták Kanizsát.

A Thury György Múzeum gazdag anyagot őriz a kanizsai polgárok és diákok 1848—49-es forradalmi tevékenységéről.

A XIX. század második felében a szabadságharc leverését követően a hetvenes évek elején viszonylag békésebb évtizedek virradnak a városra, és ez alapjául szolgált a gazdasági élet fejlődésének is. Az 1861-ben megépült Buda—Kanizsa vasútvonal már egyértelműen közlekedési és kereskedelmi gócponttá teszi Kanizsát. Az ország keleti, de nyugati részéből is kereskedők százai jelennek meg portékáikkal, és ennek alapján pezsgő élet indul meg. Állat- és termékvásárai messze földön híresek. Itália, Horvátország és Ausztria közelsége révén kialakult a tranzitforgalom, ami megalapozza az árucserét.

A lakosság létszáma 1828-ról 1900-ra megháromszorozódott, és elérte a 23 978 főt, ami egyértelműen már a város igazi szerepét, a város meglétét és egyben az ország rész gazdasági és kulturális központját is jelzi.

A város gazdasági fejlődése elképzelhetetlenné vált a készpénztőke-befektetés nélkül, éppen ezért a pénzemberek felismervén a helyzetet, létrehozták a különböző takarékpénztárak mellett a hitelező bankszerveket és a jegybankrendszert. Ebben az időben a lázas kereskedelmet követve nagyobb vidéki városainkban bankok alakultak, így például az 1870-es évek körül: Kassán, Szegeden, Temesváron, Pótzsonyban, Győrött, Székesfehérváron, Aradon, Debrecenben és Kanizsán.

Kanizsa a XIX. századi magyar munkásmozgalomnak egyik erős vidéki bázisa volt. Kiemelkedő szerepet vállalt az 1918-as polgári demokratikus forradalomból. Új lendületet a város életének a környéken feltárt olajmezők hoztak. Kanizsa lett az olajipar első magyar központja.

A második világháború mérhetetlen anyagi és véráldozatot kíván a várostól. Négyezer lakosát deportálták, és munkatáborokban megölték. Nagykanizsát 1945. április 1-jén szabadították fel a szovjet és bolgár haderők.

A város gazdaságának gyors ütemű fellendülése az 1960-as évek elején indult meg. Az 1948—49-ben államosított kisüzemeket felújították, bővítették, új iparágak

honosodtak meg. Ekkor alakultak a Kanizsa Bútorgyár, a Finommechanikai Vállalat, a Vasipari Vállalat, a Kanizsai Sörgyár, az olajipari üzemek és az üvegyár korszerű bázisai.

Úgy fejlődött ez a város, hogy közben megőrizte történelmi település formáit, és megerősítette, kiteljesítette hagyományait.

Nagyrészt létrejöttek azok a feltételek is amelyek alapján Nagykanizsa gazdasági, kulturális és egészségügyi központja lett vonzáskörzetének.

Átmenő idegenforgalma rendkívül mértékben megnőtt, az átutazók száma 1975-ben meghaladja az évi 1,5 milliót.

A város ipari termékeit minden földrészen, több mint 80 országban ismerik. A legfontosabb exporttermékek: az izzólámpa, a fénycső, a hőálló üvegedény, víztisztító, olajkutató és feltáró berendezések, bútorok, a cipő és a gyümölcs.

Nagykanizsa történelmi és műemlékekben a sorozatos pusztítások miatt szegény, de sajátos városképe és parkjai a környék erdei, termálfürdői vonzóvá, érdekessé teszik.

A lakosság példásan ragaszkodik városához, nemcsak őrzi, hanem sok társadalmi összefogással gazdagítja, szépíti is. Közvetlen környezetét sokoldalúan alkalmassá tették a kikapcsolódásra, pihenésre, kirándulásra és sportolásra.

E gondolatokkal kívánok összefoglaló tanulmányt adni a kanizsai bankok létrejöttéről, természetesen a történelmi rész teljes megismerésének igénye nélkül. Részleteket és karcokat adok a rendelkezésre álló ismeretanyagunkból arról, hogy a városunkban létrehozott bankoknak milyen szerepe volt a gazdasági élet kibontakozásában, ennek fejlődésében, milyen módszerekkel és milyen formában segítette a város építését a banktőke.

A tanulmánnyal a céloom az általam szeretett, nagyrabecsült és szép városunk ilyen természetű megismertetése, ismeretanyagom feldolgozásával annak közkinccsé tétele.

Remélem, hogy olvasóink, akik ezt az anyagot forgatják, ezzel is közelebb kerülnek városunk megismeréséhez, és az idegeneknek, ha erre vezet útjuk, és megállnak egy pillanatra megismerhetik történelmi múltunkat, fejlődésünket, csodálatos létesítményeinket, és biztos vagyok benne, hogy nem távozvank üres kézzel, emlékek nélkül.

A BANKOK ALAPÍTÁSÁTÓL AZ I. VILÁGHÁBORÚIG

Az 1848—49. évi forradalom a jobbágyrendszer és a feudális kiváltságok felszámolásával alapvetően új feltételeket teremtett a magyar gazdaság fejlődése számára. Lehetővé tette a tőkés gazdaság kibontakozását, a magyar gazdaság és társadalom átalakulását, magasabb fejlettségi szintre emelkedését. Ez a fejlődés a legszorosabb kapcsolatban állt a modern bankrendszer és közlekedés kiépülésével.

Hazánkban a mezőgazdaság tőkés átalakulása, majd az ipar forradalmasodása nem előzte meg a modern közlekedés és hitelrendszer kiépülését, sőt a mezőgazdaság és ipar forradalma nem is játszódhatott volna le ezen emeltyűk nélkül, mint pl. Angliában. Jellemző, hogy itt párhuzamosan megy végbe a mezőgazdaság, az ipar, a közlekedés és a hitelrendszer forradalmasodása.

A vasúthálózat építése a gazdaság minden területére kihatott, növekvő ipari igényeket támasztott, s a gazdaság modernizálódása a vasúthálózat körülményeihez igazodva összehasonlíthatatlanul nagyobb dimenziókban zajlott le. A nagy és egyszerre jelentkező tőkeigény ellentétben állt az első felhalmozás gyengébb feltételeivel. Ezért mondhatjuk, hogy a viszonylagos elmaradottság kifejezője volt a modern bankrendszer létrejötte. A nagyobb tőkeigény és a kisebb felhalmozott gazdaság ellentétét ugyanis éppen a bankrendszer volt hivatott feloldani, összegyűjtve és befektetve a mozgósítható tőkéket. Ennek tudható be, hogy az akkori Magyarország gazdasági forradalmában rendkívül fontos szerepet töltek be a bankok. Az ipar fejlődésének fő forrása a banktőke volt.

A reformkori Magyarországon a Pesti Hazai Első Takarékpénztár megalapításával (1836) és a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank létrehozásával (1841) indult meg a modern hitelrendszer kiépülése. 1848-ig azonban csupán kisebb takarékpénztár-alapításokra került sor, s mindössze 36 pénzüintézet létesült az országban.

Ilyen előzmények után az alábbi körülmények között alakult meg a Nagykanizsai Takarékpénztár.

Nagykanizsa a XIX. század közepére az ország egyik ipari és kereskedelmi gócpontja lett. Dinamikus fejlődését kezdvező fekvésének, ehhez kapcsolódó kereskedelmének, ezen belül is elsősorban terménykereskedelmének köszönhette. Itt vezettek keresztül a kereskedőutak, Horvátországba, Dalmáciába, Ausztriába és Olaszországba. Nagykanizsa a közvetlen összeköttetés lehetőségét biztosította a tengerre is. A város fokozatosan az átmenő és cserekereskedelem központjává vált. Ez az élénk kereskedelem a XIX. század során itt is igényelte a megfelelő tőke létét. A városban is felvetődött egy hitelnyújtási és pénzműveleteket lebonyolító pénzüintézet létrehozása.

Öt évvel azután, hogy a Pesti Hazai Első Takarékpénztár megalakult, a helyi igény mozgalommá fejlődött.

A található feljegyzések szerint 1845. május 1-jén a városháza tanácstermében volt az alapítók előkészítő gyűlése, melyen már kidolgozott alapszabálynak a „Magyar Királyi Helyhatóságához” történő felterjesztéséről, ideiglenes megbízatásokról, az intézet szervezéséhez szükséges intézkedések megtételére történt döntés.

Ezt követően az események olyannyira felgyorsultak, hogy a megalakulás és az igazgatóság megválasztása céljából július 15-ére közgyűlést hívtak össze. Ezen a közgyűlésen viszonylag kevés részvényes volt jelen, ami azzal magyarázható, hogy az Alapszabály jóváhagyása a helyhatóságtól még nem érkezett meg. Megállapodás történt viszont abban, hogy a részvénytőke, vagyis 300 db részvény után, részvényenként 50 ezüst forintot 1845. augusztus 1-jéig az ideiglenes pénztár kezeihez le kell fizetni.

1845. augusztus 2-án reggel 9 óra „alakuló közgyűlést” a városháza tanácstermében összehívták. Itt bejelentették, hogy a részvénytőke maradéktalanul befizetésre került. Ezáltal Nagykanizsán a takarékpénztár megalakulása kimondárra került.

1845. augusztus 3-án a takarékpénztár megkezdte működését. Az akkori Axenty György féle házban, a városi timplommal szemben, a jelenlegi Deák téren.

A forradalom és szabadságharc veresége után a hitelrendszer fejlődése megtorpant, s csak az ötvenes évek stagnálását követően veszi kezdetét némi fejlődés. 1866-ban már 80 pénzüintézet működött az országban, zömében változatlanul takarékpénztárak, amelyeknek működése számos akadályba ütközött.

A magyarországi hitelrendszer fejlődésében a kiegyezéssel ugrásszerű változás következett be. A konszolidáció és a fellendülés hatására, amely a kiegyezést megelőző politikai válságot és mérsékelt konjunktúrát felváltotta, mindenekelőtt megindult a külföldi, főként osztrák banktőke nagyarányú behatolása. 1872-ig külföldi érdekeltségű nagybankok mellett a hitelintézetek egész sora keletkezett. A kapitalista fellendülést kísérő alapítási — „gründolási láz” — elsősorban éppen a hitelintézetekre irányult. A kiegyezést követő években gomba módra szaporodó pénzüintézetek száma 1873-ra már 637-re emelkedett, miközben tőkeállományuk több mint hatszorosára nőtt.

A nagy alapítási periódust heves erővel zárta le ekkor a Magyarországon komoly mértékben lényegében először jelentkező tőkés válság. A gazdaság fejlettségi szintjének megfelelően a válság hatása legerőteljesebben éppen a hiteléletben jelentkezett. 1873. május 9-én kitört a „nagy krach” a bécsi tőzsdén, ezze kezdetét vette a kapitalizmus eddigi történetének legmélyebb és legpusztítóbb válsága. A szédelgésre alapított vállalatok — főként hitelintézetek — egész sora kártyavárként omlott össze, és maga alá temetett számos, egyébként életképes vállalatot

is. Súlyos hitelválság lépett fel, amelyen a bankjegykibocsátás szaporítása sem segített.

Ebben a helyzetben fontos szerepet játszott a *jegybankként funkcionáló Osztrák—Magyar Bank*, mely visszszámítolás útján tekintélyes összegeket bocsátott a szorongatott magánbankok részére, ezzel megakadályozva jónéhány vállalkozás bukását.

Az Osztrák Nemzeti Banknak egy 1816. július 1-jén kelt pátense adott bankjegykibocsátási monopóliumot.

A jegybank kizárólagos joga a bankjegyek kibocsátása. (A bankjegyek rendszerint a bank arany- és devizavásárlásai és hitelkihelyezései során kerülnek forgalomba, és arany- és devizaeladásaival és a hitelvisszafizetéssel kerülnek vissza a forgalomból.)

A kanizsai bank „hitelnyújtó” tevékenysége ebben az időben főként abban állt, hogy a magánbankok (ekkor négy volt) — készpénz hiánya esetén — ide nyújtották be az általuk leszámított — megvásárolt — váltókat viszontleszámtólásra, amit a jegybank az egyes kereskedelmi bankok részére a biztosított leszámítási „hitelkeret” erejéig meg is tett.

Ez időben jegybankunk — mint általában is — a kapitalista bankrendszer — a városban működő és hitel kihelyező kereskedelmi bankok — likviditásának forrása és biztosítéka volt.

A jegybankot a konjunktúrapolitika rendkívül fontos eszközeként tartották. Szabályozó szerepét a hitelmennyiség valamiféle szabályzásával töltötte volna be. Ide értették a kamatpolitikát, a nyíltpiaci műveleteket és a hitelnyújtás minőségi szabályozásának az eszközeit. (A korabeli szakirodalom szerint a jegybankpolitika eszközei az arany- és devizapolitikai eszközök, a hitelpolitikai eszközök — nevezetesen a kamatlábpolitika, a nyíltpiaci műveletek és a hitelkorlátozás —, végül a morális eszközök.) Tény, hogy a tőkeszegény országokban a bankráthoz igazodik a pénzügyi kamatláb még normális viszonyok között is. Intézkedéseivel a jegybank kifejezésre juttatta, hogy valamilyen pénzügyi cél elérésére törekszik, és meg vannak az eszközei arra, hogy célkitűzéseit kierőszakolja. Tevékenysége jelzőrendszer a magánbankok, de a hiteligénybevevők számára is.

A nemzetgazdászok szerint a jegybanknak feladata van: a fizetőeszköz-szükségletről gondoskodás, és a valuta stabilitásának a biztosítása.

A két feladat egymástól nem független. A fizetőeszköz-szükséglet kielégítésének olyan módon kell történnie, hogy stabilitását ne veszélyeztesse.

Ezekhez csatlakozik néhány járulékos természetű feladat, amelyeket a jegybank az alapfeladatai teljesítése közben kénytelen megoldani. Ilyen járulékos természetű feladat lehet a speciális közgazdasági célkitűzések megvalósításánál, szanálásoknál, egyes termelőágak reorganizálásánál stb. való közreműködés.

Annak, hogy a bankjegyforgalom a fizetőeszköz-szükséglet mindenkori változásához alkalmazkodni tudjon, az az előfeltétele, hogy egyfelől a jegybank hitelnyújtásai között kellő mennyiségben legyenek egészen rövid lejáratúak, amelyek esedékessé válása alkalmával a feleslegessé vált bankjegyek visszakerülhetnek, másfelől az érckészlet elég nagy legyen ahhoz, hogy a fizetőeszköz-szükséglet emelkedése esetén az új hitelnyújtásokkal kapcsolatban forgalomba kerülő bankjegyek a törvényben megkívánt módon érccel fedezhetők legyenek.

A pénz értékének állandósága előfeltétele a gazdasági élet virágzásának. A pénz értékének ingadozása mellett lehetetlenné válik minden kalkuláció, lehetetlen a termelőeszközök racionális kihasználása.

Azonban a kereskedelmi bankok — „hitelteremtő” képességükkel — normális körülmények között egy színvonalon állnak a jegybankkal. Ezért a jegybank tevékenységének a hatékonyságát megkérdőjelezi, hogy az általa nyújtott hitelek csak viszonylag kis részét teszik ki. az igénybevett egész hitelmennyiségnek és azt sem közvetlenül nyújtják, hanem a bankrendszer közvetíti a tőkések felé. Így ellenőrző tevékenysége csak részleges, nem szólva a többi bank hitelteremtő lehetőségéről, amely teljesen kiesik a jegybank ellenőrzésének köréből.

Gazdasági válság idején azonban — amikor egyedül a készpénz az úr — az egész bankrendszer egyedül a jegybankra támaszkodik.

A nyolcvanas évek elejétől lassan kibontakozó újabb konjunktúrahullám nyomán a magyar bankrendszer fejlődése is új lendületet nyert.

Ezúttal is főként külföldi pénzcsoportok és bankházak léptek fel kezdeményezően a magyar pénzpiacon.

A pénzüintézetek üzleti tevékenységében természetesen a vizsgált periódusban mindvégig döntő szerepet játszott a mezőgazdaság hitelellátása. A jelzáloghitel állománya a XIX. század második felében a pénzüintézetek tőkeállományának általában 50-60%-át tették ki. A jelzáloghitelhez képest mindvégig alacsonyabb volt a bankok váltótárcaüzlete, vagyis kereskedelmi és ipari hitelezése. Mindez egyértelműen mutatja a kiépült bankrendszer agrárcentrikus tevékenységét.

Összefoglalva: a bankrendszer kialakulása jellemző vonásainak egyike éppen a bankári tevékenység mezőgazdasági irányultsága.

Másik jellemző vonása, hogy hasonlíthatatlanul nagyobb, kezdeményezőbb szerepet játszottak, mint pl. nyugaton. Az elmaradottság a finanszírozás belső, spontán lehetőségeit a mezőgazdaságban és az iparban egyaránt korlátozza, és ezáltal a banktevékenység szerepét önmagától fokozta.

Ehhez járult, hogy a gazdaság modern, tőkés átalakulása Magyarországon nem indult meg egyidejűleg a nemzetgazdaság különböző, egymásra kölcsönösen befolyást gyakorló területein. Mivel a meginduló átalakulást is jórészt külső tényezők hívták életre, maga a mezőgazdaság átalakulása sem mehetett volna végbe

a gazdaság más ágait fejlettségi szintben megelőző hitelszervezeti fejlődés nélkül. Az agrárérdekek és az ehhez kapcsolódó exportigények játszottak tehát vezető szerepet a modern bankrendszer életrehívásában és gyors, a tőkés fejlődés legmagasabb szintjére emelkedő fejlettségi fokának kialakulásában.

Határkövet jelentett a hitelügy területén az 1840. évi XV. tvr. által életbe léptetett váltótörvény, majd a korszerű kereskedelmi, gazdasági, pénzügyi törvények egész sora. Az 1848-as polgári forradalom idején Kossuth a bankjegykibocsátás monopóliumát a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankra ruházta. Az Osztrák Nemzeti Bank 1851-ben nyitotta meg — a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank szorított helyzetét: kihasználva — pesti fiókját. Kezdetben a fiók nem tudta kielégíteni a magyarországi hitelszükségletet, mert az anyaintézettel hitelnyújtás céljára kevés dotációt kapott. Ezután az Osztrák Nemzeti Bank budapesti fiókjából 1878-ban megalakult az Osztrák—Magyar Bank. Az első öt fiókját 1878—79-ban Győrött, Kolozsvárott, Nagykanizsán, Pozsonyban és Szegeden állították fel.

Ez időtől számítva a bankfiók szó alatt a Magyar—Osztrák Bank-ot kell érteni. Ha nem erről a bankról van szó akkor a neve pontosan feltüntetésre kerül.

Nagykanizsa város földrajzi, közgazdasági adottságai — olcsó munkaerő, jó világi piaci forgalmi viszonyok — kedveztek a gazdasági, kereskedelmi élet kialakulásának. Az iparúzó ember magát és műhelyét szívesen helyezte az erődített helyek, várak oltalmába.

A XVII. század végén már az élelmezési, ruházati, építkezési, házberendezési és hadfelszerelési szakmák mesterei alkották a város vezető rétegét.

Az első céhek a XVIII. század elején alakultak meg. Írásos bizonyítékok 1722-re teszik a takácsok céhének létrejöttét.

Ezután kezdődött a céhek virágkora, amikor a város gazdasági életének kizárólagos meghatározói voltak. A gazdasági fejlődés csak a következő század 40-es éveiben kezdte feszegetni a céhek által rákényszerített bilincseket. A céhek egyre keményebb küzdelmet folytattak a kontárok, a zsidó iparosok és cigányok ellen.

A gazdasági élet, és ezen belül főleg az ipar szabadságát az 1872. évi VIII. törvénycikk teremtette meg. Ennek hatására megindult 1874-ben a céhvagyonok likvidálása, majd az ipartársulatok megalakítása. A tőke- és munkaerő hiánnyal küzdő iparosok látványos eredményekre nem voltak képesek. Mind a korabeli sajtó írta, „*ekkor sem az örökké pesszimista nagykanizsai lakosság, hanem nagyobb részét külföldi tőke feküdt bele nagy vállalkozásokba Nagykanizsán*” — egyre inkább a „tőke hegemoniája” érvényesült. Az ipartörvény 1883. évi revíziója alapján (szakmabeli tudás igazolása nélkül ipart senki se folytasson) került sor — a termelőerők egy szükséges mértékű, de kisebb koncentrációja után — az ipartestületek hosszabb ideig változatlanul fennálló szervezetének a kialakulásá-

ra. Ebben az időszakban 326 volt az „ipart gyakorlók” száma. Ez a szám 1889-ben 370, 1904-ben 534, 1907-ben 536, 1914-ben pedig 583 volt.

Vontatottan történt a gyárak alapítása. Határozott előrelépés volt 1893-ban a sörgyár és a gőzmalom megalapítása. Ugyanebben az időszakban különböző vállalkozók ajánlatokat tettek a város vezetőinek cukorgyár, petróleumfinomító, jéggyár, pótkávégyár, harisnyakötőgyár, kender- és lenkikészítő telep, papirgyár, textilgyár, faipari telep és sertéshizlalda létrehozására.

A gyárépítésre azonban nem került sor, általában a város vezetőinek a szűkmarkúsága miatt.

A XX. század első éveiben épült a kalapgyár, a játékgár, a cipőgyár, valamint a sörgyár vajtelepe.

A kisiparos hegemonia tehát túlzottan érvényesült. A vasút fejlődésével a forgalom és a fogyasztópiac szűkült. Erről a korról a Zalai Közlöny a következőket írta: „*Nagykanizsa ipari góc jelentőségéből sokat veszített a szabadipar első évtizedeiben*”. Ennek ellenére megyén belüli vezető szerepét megőrizte, a működő gépek 37,2%-a és a gyárak 41,8%-a városunkban működött.

Ettől az időtől kezdődik a Magyar NB elődje, az OMB története. 1879. szeptember 11-étől hirdetmény jelent meg a korabeli lapokban, amely az „üzletvilág” tudomására hozta, hogy az Osztrák—Magyar Bank Nagykanizsai Fiókja megnyílt. A bankfiók működési területébe tartozott több vármegye, sőt Pécs városa is.

Az újonnan megnyíló vasútvonalak a város kereskedelmi forgalmát továbbnövelték, mely a takarékpénztár működésének nagyobb lendületet adott. Ez megmutatkozott a betétek és a forgalom nagyobb mérvű növekedésében, a nagyobb osztalék fizetésében.

A Nagykanizsai Takarékpénztár — eltekintve az 1862. évben alakult Nagykanizsai Segélyegylettől — 22 éven át volt nemcsak a városnak, de a megyének is egyedüli pénzügyintézete. Hatásköre kiterjedt az egész Dunántúlra. Pénzügyi szempontból a délnyugati területen a fejlődés egyik meghatározója volt. Különösen erős befolyást ért el az Adriához közelfekvő területeken.

Az 1867-es kiegyezés, valamint az előbb említett vasútvonalnak a megnyitása lendületbe hozta a város kereskedelmét. A heti piacokon valóságos terményáradat jelentkezett. Sorba alakultak a különböző kereskedelmi cégek. Voltak olyan kereskedők, akik saját hajójukkal járták a tengereket. Ez a fejlődés, a megalakult új cégek, az egyre jelentősebb közvetítő kereskedelem további intézményhálózat kiépítését igényelte. A mindinkább kiteljesedő üzleti élet a takarékpénztár mellett helyi, üzleti bank megteremtését sürgette. Ezek következményeként sorra alakultak a különböző bankok. 1867-ben a Kereskedelmi és Iparbank, 1870-ben a Dél-zalai Takarékpénztár, 1873-ban a Bankegyesület alakult meg.

A budapesti igazgatóság az Osztrák—Magyar Bank új kanizsai fiókjának összes dotációját 1 000 000 Ft-ban határozta meg. A teljes összegből 800 000 Ft-ot a váltótűzlet, 200 000 Ft-ot az értékpapírbeli kézizálogok finanszírozására használhatták fel.

A bank megnyitására olyan időszakban került sor, amikor az üzleti élet még korántsem heverte ki a válság hatását.

A Zalai Közlöny így ír: „*Ma sem olcsóbb sem a tőke, sem a munkaerő, a vállalkozó kedv megbénulva, a fogyasztás gyenge, képtelen az alacsony árakat fizetni*”. Másutt olvasható, hogy „az ipar gyermekkorát éli, olcsó tőke nem áll rendelkezésre, a pénz a legdrágább, a hitel veszőben és az uzsora gyökeret vert”.

A „gazdasági bukás és végelszegényedés” korszakában az OMB-fiók létrehozásával elsősorban az ipar és kereskedelem fellendítését kívánták előmozdítani, mégpedig a bank likviditásának és a hitelezés biztonságának maximális megőrzése mellett. Ezzel függ össze, hogy az alapítás első évében az OMB bank jelzáloghitelt „birtokra” nem folyósított.

A váltók leszámítására 4%, az állami értékpapírokra — azok értékének 70%-áig —, valamint kézizálogokra 5,5% kamatot számítottak fel.

Már ekkor szóba került egy gabona és bor közraktár építése a fiók finanszírozásában.

Kétségtelen, hogy az OMB a város gazdasági életében új színfoltot jelentett, és lényegesen hozzájárult a fellendüléshez. Ezt tehette egyrészt váltóleszámítólóként és viszontleszámítólóként, valamint hitelnyújtóként, másrészt lényeges hatással volt a többi nagykanizsai bank hitelnyújtó készségére is.

A jegybank fiókja „ármékában”, annak példáját követve jelentősen fokozta hitelezési tevékenységét, a kamatlábat csökkentette.

Az alapítás utáni első évek konkrét mérlegét elég nehéz megvonni. A kapitalista bankok üzleti tevékenységét hétpecsétes titok őrizte. A nyilvánosságra hozott adatok valóságértékét fenntartással kell fogadnunk.

A nyilvántartások szerint az Osztrák—Magyar Bank (2 főfiókkal, 37 fiókkal és 11 bankmellékhellyel) 1880-ban 7,7 milliárd forint forgalmat bonyolított le. Ebből a forgalomból a nagykanizsai bank 0,21%-kal, 16,4 millió forinttal részesedett. A többi forgalma ebben az időben még ezt a szintet sem érte el.

Az alapítás utáni első két év „hitelforgalmát” mutatja a következő táblázat:

		1879	1880
Váltóleszámítás	db	422	4 472
	forint	735 869	6 005 468
Értékpapir-leszámítás	db	11	95
	forint	186	1 962
Kézizálogra kölcsönök	forint	17 900	226 900

Tehát 1880-ban az összes leszámítás már 4567 db, 6007 ezer forint volt.

Kiemelten nyereséges üzletága volt a bankfióknak a váltó és értékpapír „beszedési üzlet”. Az említett évben 3834 db váltót és záloglevelet „inkasszált” a bank 5217 ezer forint értékben.

A bank mérlegének átlagos havi főösszege a váltótárca esetében 4472 db, 6055 ezer forint volt. A váltók átlagos lejáratí ideje — a 72 napos országos átlagnál valamivel rövidebb — 66 nap, 1880-ban, az első teljes üzletévben 16 380 000 forint forgalmat bonyolított le a bankfiók, 44 ezer forint jövedelmet és 25 ezer forint nyereséget ért el.

Részvényenként 40 forint osztalékot fizettek.

Itt kell megjegyeznünk, hogy a kanizsai, de általában is a kapitalista bankok jövedelme három forrásból származik:

1. a hitelügyletek kamataiból,
2. az ügyfélszolgáltatásból és
3. a spekulációs üzletekből.

Az elsőnek említett kamat a bank jövedelmének reguláris forrása. Ez a termelő tőkének profitjából származó jövedelem — a kamatrés — abból adódik, hogy a kihelyezések kamatlába mindig magasabb a betéti kamatlábnál. A kapitalista Magyarországon a bankok legfontosabb jövedelmi forrása a váltóleszámításból eredő kamat volt.

A másodikként említett ügyfélszolgáltatásba pl. a következők tartoztak: váltóbeszedés, váltótelepítés, átutalás, akkreditív ügyletek, az utazási forgalomban használt hitellevelek kiállítása, a teljes fedezet mellett történő kezességvállalás, az értékpapír-bizományi üzlet, az állampapírok elhelyezése, szelvénybeváltás, gondoskodás kisorsolt címletek beváltásáról, elővételi jog gyakorlásának lebonyolítása, tőkebefizetések igazolása, páncélrekesz-bérlet stb.

A bank a szolgáltatásokért jutalékot számított fel, áthárította a készpénzkiadásait, de elszámolta az ügyfele terhére a postaköltséget és a könyvelés költségeit is.

A spekuláció körébe azok az „üzletek” tartoztak, amikor a bankok összeköttetések felhasználásával nem tisztességes eszközökkel („panamák” útján) jutottak jövedelemhez. Ilyenek pl. a tőzsdei értékpapír-spekuláció, a telekspekuláció, a parcellázási üzlet, az áruüzlet stb.

Sajnos nem tudjuk, hogy mennyi volt az óvatolt váltók értéke, hány végrehajtást vezetett a bank, hányan kértek moratóriumot.

A fiókra nehezedő nyomás enyhítésére 1880. végén az Osztrák—Magyar Bank Pécssett bankmellékhelyet létesített a nagykanizsai fiók irányítása mellett. A forgalom emelkedése és a rendkívül nagy vonzáskörzet tette szükségessé ezt az intézkedést.

A részvényesek közgyűlésén tehát a bankfiók sikeres évről számolhatott be. Megállapították, hogy növekvő forgalom mellett a bank likviditása és rentabilitása kielégítő volt. A földbirtokosok nyomására ígéretet tettek jelzáloghitel folyósítására.

Röviddel ezután már propagálták az új hiteltípust, a jelzáloghitelt, ami végeredményben a mai hosszúlejáratú hitelnek felelt meg. A jelzáloghitelt jószágra, földbirtokra, bérházakra, ipari célokra használható ingatlanokra engedélyezték 32 évre 7%, 38 évre 6,25%, 40 évre 5,75% kamat mellett.

A nyolcvanas évektől újabb gazdasági fellendülés vette kezdetét országosan, de városunkban is. Ez a fellendülés az államháztartás egyensúlyának javulásán, a modern szervezeti kereteket jelentő új váltótörvényen és a jegybank kérdésének megoldásán túl, a város fejlődésével, az új lehetőségeket jelentő vasút kiépítésével, a mezőgazdaság intenzívebb művelésével függött össze. Ezt a fejlődést már egyértelműen tükrözi a bankfiók 1881. évi forgalma és eredménye is.

A bruttó pénztári forgalom az előző évihez viszonyítva 82,6%-kal emelkedett más bankok által benyújtott értékpapírokból. Leszámítottak 7466 db váltót 9 612 517 forint értékben, ami az 1880. évinek 160 %-a. Az értékpapír leszámítás az elmúlt évi 1962 forintról 987 820 forintra nőtt. A bank többi hiteltárcája is lényegesen nagyobb forgalmat bonyolított le az 1880. évinél.

A forgalom arányosan emelkedett a bankfiók nyeresége is (25 001 forintról 45 882 forintra).

Külön kiemelést érdemel a jelzáloghitel-forgalom. Célonként a következő kölcsönök kerültek engedélyezésre:

házakra	202 db	7 961 557 forint,
jószágra	1123 db	48 572 450 forint,
kisbirtokra	558 db	5 205 879 forint.

Az 1881. évi forgalommal a nagykanizsai fiók a 15 magyarországi fiók között vitathatatlanul az első helyet foglalta el.

Ezek után méltán állapította meg a korabeli sajtó, hogy „a bankintézet az év lefolyása után, épp úgy mint ma, áldásteli működésének teljes öntudatával pillant-hat vissza a nagykanizsai bankkerület jólétére”.

A bankfiók alapításától az első világháborúig tartó időszakot a gazdasági élet erős hullámváza jellemezte, amely teljes mértékben visszatükröződött a bankfiók pénzforgalmában is. Az 1880-as évek fellendülését egész a századfordulóig depresszió követte.

A korabeli sajtóból kitűnnek az „üzleti élet” elvárásai a bankfiókkal szemben. Mindenekelőtt kívánják, hogy működjenek közre az uzsora megszüntetésében, a hazai tőke közreműködésének fokozásában, a magyar és osztrák hitelek közötti paritás közelálló felállításában. Felvetik, hogy a tőkemegoszlás közvetítésével,

egységes bank kamatlábbal közreműködhetne a gazdaság fejlesztésében. 1886-ban már téma Magyarország pénzügyi függetlenségének megteremtése is. Állandóan panasz tárgya a vidéki pénzügyintézetek kapzsisága. Rámutatnak a magyarországi bankrendszer gazdasági haladás szempontjából legegésztelenebb jelenségére, a kisebb pénzügyintézetek számának túlságos elszaporodására.

A „...pénzügyintézetek számának túltengése, a kis tőkeerejű, rosszul fundált pénzügyintézetek alaptőke emeléseinek erőltetése, a kellő tőkével nem rendelkező pénzügyintézetek erejét meghaladó merész vállalkozások, s ennek következtében nem ritkán bekövetkezett bukások mind a magyar hitelrendszer kedvezőtlen jelenségei”. (Korabeli Zalai Közlönyből.)

Érdekes, hogy ebben az időszakban a bankfiók hitelforgalmának ingadozását közel sem követi arányosan a jövedelmek változása. A bankfiók egyenletesen és lassan növekvő osztalékot fizet, ami a viszonylag magas kamatoknak és a bankfiók által nyújtott biztonságnak, a feléje — mint jegybank felé — megnyilvánuló bizalomnak köszönhető, jelenti ki a fiók vezetői. De a részvényesek részére adott jelentésből az is kiderül, hogy a fiók tevékenysége a teljesebb körű üzleti információit kihasználva mindig a legjövödelmezőbb üzletágak felé fordul. Pozíciójánál fogva képes arra, hogy a rendkívül labilis és kusza gazdasági helyzetben hosszabb távú üzletpolitikát folytasson, és a gazdasági élet kisebb kilengéseit fi-gyelman kívül hagyja. 1888-ban írják az újságok, hogy

„...nagy bankjegyintézetünk a Monarchia összes kereskedelmi és hitelforgalmának regulátora és egyszersmint tükre a kezelés egyes legfontosabb ágaiban is, ha nem is nagy, de már örvendetes lendületet mutat fel.”

Az igazság az, hogy a gazdasági fellendülés időszakában a kereskedelmi bankok szerepe megnőtt, míg a jegybank viszonylag háttérbe szorult, legalábbis ami a közvélemény figyelmét illeti.

Az 1880—1890-es évektől egyre gyorsabban terjedt, a XX. század elején különösen nagy lendületet nyert a monopolista bankcsoportok ipari alapító tevékenysége, illetve a hitelezési monopóliumra alapozott érdekeltségi hálózat kiterjesztése. A korszakot a bank- és ipari tőke erős koncentrációja és centralizációja jellemzi. A gazdaság alacsonyabb fejlettségi szintje nem képezett akadályt, sőt a későbbi fejlődés, valamint a szűk termelési és tőkefelhalmozási bázis még sajátos objektív adottságokat is teremtett a termelés és a hitelügy jellegzetesen magasfokú koncentrációja számára. A magyarországi öt nagybank — Kereskedelmi Bank, Hitelbank, Leszámitoló Bank, Pesti Hazai Első Takarékpénztár és a Magyar Bank és Kereskedelmi Rt. — növekvő befolyását tükrözi, hogy a XIX. század végére a magyarországi ipari részvénytársaságok alaptőkéje 17%-a felett rendelkezett.

Különösen meggyorsult a magyarországi bankok terjeszkedése a századforduló után. Ezekben az években a gyorsuló gazdasági növekedés és az erősödő belső felhalmozás a magyarországi nagytőke gyarapodásához vezetett. A korábban kizárólagosan, vagy túlnyomó külföldi vállalkozásokban tehát mind nagyobb részesedéshez jutott a magyarországi tőke is, s a hazai bankok tevékenysége mindinkább erősödött. A XX. századeleji térhódítás eredményeként a vezető magyarországi bankcsoportok az első világháború küszöbére a századfordulóhoz képest megsokszorozták ipari érdekeltségeiket.

A vázolt folyamat városunk gazdasági életében elsősorban úgy jelentkezett, hogy a kis hitelintézetek egy részét a budapesti nagy bankok bekebelezték, affiliálták. Az ipari kis- és középtőke, valamint a város vezetése igyekezett ellenállni a monopolista törekvéseknek. Ezt a megállapítást támasztják alá a korabeli vezércikkek, a kartellegyezmények káros hatásáról és a szabad verseny előnyeiről.

1892-ben a bankfiók publikált tevékenységének középpontjában a Monarchia valutareformjának — a forintról a koronára való áttérésnek sikeres végrehajtása áll.

Az 1892. október 15-ei Zalai Közlönyben ezt olvashatjuk:

„A pénz, mint általános csereeszköz, a következő fő tulajdonságokkal kell, hogy rendelkezzen:

— mesterségesen előállítható ne legyen;

— mindenki által becsesnek tartassék;

— elegendő, de ne korlátlan mértékben legyen található, vagy aránylag kicsiny darab nagy értéket képviseljen;

— természeti behatások alatt lényegében meg ne változzék;

— könnyű módon osztható legyen...

... A körülírt tulajdonságokkal csak a nemesfémek bírnak, az arany, az ezüst és a platina. Az államban az arany képezi az érték mértékét, abban az aranyvaluta, vagy aranyérték van elfogadva; ahol az ezüst az értékmérő, ott az ezüstvaluta szerepel.

Magyarországon először Róbert Károly király veretett először aranypénzt. Az Árpádházi királyok alatt ezüst pénzünk volt. Róbert Károly királyunk óta, mind az arany mind az ezüst pénz forgandó volt nálunk. A múlt század végén és a jelen század elején dúlt nagy háborúk azonban próbára tették úgy Magyarországnak, mint az ausztriai örökös tartományoknak az erejét. Nemesfémekből vert pénzeink kiszivárogtak külföldre, amellet rengeteg adósságok szakadtak az állam nyakába, amelyek csak nemesfémekkel fedezhetők.

A nép azonban pénz nélkül nem lehetett, s így adták kezébe részint az állam által kiállított, részint a bank által kibocsátott papírpénzeket kérészerforga-

HALISZTVAN
VÁROSI KÖNYVTÁR
252044 - -
NAGYKANIZSA

lommal. De ha a kényszerforgalom belföldön keresztülvihető volt is, az állami hatalom parancsszavára, a külföldet kényszeríteni papírpénzünk elfogadására nem lehetett. Márpedig a külföldet mi nem nélkülözhattuk, mivel annak fejlett ipara szolgáltatta nekünk a szükséges iparcikkeket. Papírpénzünket tehát be kellett váltanunk az illető ország aranypénzére, melyért azonban sosem adtak megfelelő értékű aranyat, hanem valamivel kevesebbet, vagy ami egyre megy bizonyos értékű pl. 100 forint áru aranypénzért nekünk 105, vagy 110 papírfortintot kellett fizetnünk, s ezt nevezték ázsióknak, vagy magyarul mondva ráfizetménynek.

Ennek pedig az volt az oka, hogy az illető pénznem anyaga nem foglalt magában biztosítékot a reá irt értékre nézve, biztosítékul csupán a kibocsátó állam, vagy bank tekintélye szolgált, így történt, hogy az 1859-i olasz háború előtt, az ázsió annyira emelkedett, vagyis papírpénzünk értéke annyira alászállt, hogy egy forint értéke 66 krajcár volt; az 1866-i háború alatt egy forint csak 75 krajcárt ért...

...Ezen rendkívüli értékingadozások háborús időben azon föltevés eredményei, hogy a háborúban maga az állam is tönkremehet anyagilag, s ennek következtében garanciája majdnem a semmivel válthatik egyenlővé. Nagyon természetes, hogy az említett ingadozásnak az állam polgárai vallják kárát.

Hogy ezek a milliárdokra menő károsodások elkerülhessenek, az államban forgalomban lévő összes pénznek megfelelő aranykészletről kell gondoskodnia az államnak, hogy a nagyobb összegről szóló, s elkerülhetetlenül szükséges 100, vagy 1000 forintos papírjegyek az állam által bármikor beváltassanak megfelelő értékű aranypénzre. Ez a valutarendezés...

...Az új pénz egysége a korona lesz. Egy koronában foglaltatik 100 fillér. A korona helyettesíti a forintot, a fillér pedig a krajcárt. Csakhogy a korona felényi értékű lesz, mint a mostani forint, a fillér pedig felényi értékű mint a mostani krajcár. Tehát, a mostani forint 2 korona, a mostani krajcár 2 fillérrel egyenértékű...

...Az új pénz behozatala, a pénzalapunk rendezése mindenesetre korszakalkotó, nagy esemény gazdasági életünkben..."

„A háború előtt a korona értéke állandóan egyenlő volt 0,3333048/1/3280/gramm finom arany értékével, mert egy kilógramm finom aranyból bárki vehetett 3280 korona összegű aranyérmét, és a korona pénzrendszer összes fizetőeszközeinek az értéke az aranyérmék fizető ereje után igazodott. A háború kitörésekor a koronának az arannyal való kapcsolata megszűnt.” — olvasható Judik József: A pénz című tanulmányában.

A valutareform serkentőleg hatott a gazdasági életre. A fiók hitelforgalma azonban mégsem emelkedett a fellendüléssel arányosan, sőt a belföldi pénz olcsón

állt a piac rendelkezésére. A betétek után ebben az időben mindössze 3,5% kamatot fizettek. A sajtó gazdasági hírei mégis felfokozott kereskedelmi tevékenységről szóltak, így hát valószínű, hogy a valutareformot kihasználó külföldi tőke megnőtt aktivitásáról van szó.

Több új részvénytársaság, továbbá egy kereskedelmi bank (Néptakarék) is alakult ebben az időben a városban. *„A tőzsdei spekuláció és az alapítási láz újból teljes vehemenciával tombolt.”*

A bankfiók az alapítástól a Csengery úti Kreisler-házban húzta meg magát. 1901-ben határozták el, hogy *„... az Osztrák—Magyar Bank a nagykanizsai fiók részére palotát fog építeni. A telket már meg is vásárolták a Fő út és Deák Ferenc út sarkán 39 ezer koronáért. Az épületet nagyobb szabásúra tervezik, amely díszére fog vállalni városunknak.”*

A szóban forgó épületet Hubert József tervezte és építette. A Nagykanizsai Városi Mérnöki Hivatal 1902. június 11-én a terveket építésre alkalmasnak találta, az építési engedélyt kiadta. Az eredeti tervdokumentáció ma is féltve őrzött okmányaink közé tartozik. A székházi, amely Nagykanizsának ma is az egyik legszebb középülete, a mai Fő út 16. alatt épült fel. (A székház földszintjén az irodákat, a pénztárt és a trezort rendezték be. Az emeleten volt a mindenkori fióktintézeti főnök lakása.) Az eredeti homlokzati rajz fénymásolata a mellékletben található.

A pénzforgalomra, de általában is a gazdasági ciklusokra ebben az időszakban meghatározó befolyása volt a mezőgazdasági termelésnek. A város vonzáskörzetéhez tartozó mezőgazdasági nagybirtokrendszer és a kisebb területtel rendelkező egyéni gazdálkodók tökeszegénysége egyértelműen határozott igényként jelenteti meg a pénzszükségletet, amely nemcsak a beruházások, de kereskedelmi forgalom lebonyolításához is nélkülözhetetlen. Emiatt a bank szerepe szélesedett, befolyása nemcsak az ipari alapításokra szorítkozott, hanem már bekapcsolódott a mezőgazdaság irányításába is.

A századforduló gazdasági válsága mély depressziót okozott városunk üzleti világában is. A válság által okozott problémákat a gyenge termés csak súlyosbította. Az 1897-től kezdődő öt-hat éves időszakban a nagykanizsai bankok — köztük a jegybank — forgalma, sőt nyeresége abszolút mértékben is csökkent. A gabona- és marhavásárok csökkenő forgalma miatt a kereskedelem pénzszükséglete is csökkent. A fiók váltóleszámitása darabszámban és értékben 28%-kal csökkent a tíz évvel azelőttihez viszonyítva. A gyors visszaesést tartós pangás követte. A betétállomány tovább emelkedett. A hitelkamatok szintén rohamosan nőttek. A bankok pánikszerűen mondták fel és vonták vissza a hiteleiket, növelték a biztosítékokat, a likviditásuk fenntartását tekintették elsődlegesnek. Az OMB is hasonlóan járt el, ha nem is olyan pánikszerűen, mint a kereskedelmi bankok. Vád is érte a sajtó részéről, hogy a kamatláb erőteljes emelkedésével a kintlevőség-

gek behajtására tett intézkedéseivel, néhány esetben a prolongációk megtagadásával idézte elő a pánikhangulatot.

A hitelforgalomról közzétett jelentések 1902-ben kisebb fellendülést regisztráltak, majd a mezőgazdasági termelés kedvezőtlen alakulása és a belpolitikai válság miatt ismét depresszió következett.

1904-től már érződnek a háború előtti konjunktúra jelei. A hitelkihelyezés a fióknál annak ellenére is emelkedett, hogy a kamatláb 6%-ra nőtt. *„Az Osztrák—Magyar Bank az eddigiektől eltérően nemcsak 92 napos, de 4 hónapos váltót is elfogad leszámítolásra. Ezt kereskedelmi és pénzügyi intézeti körökben örömmel fogadják, melyből a banknak is haszna volna, és nagy forgalmat vonna el a fővárosi intézetektől”*. Egyre inkább hangoztatja a sajtó az alaptőke emelések fontosságát a gazdasági fejlődés és az önálló pénzpolitika szempontjából egyaránt.

Az 1904-es üzleti évről a bank részletes adatokat közölt. *„Az Osztrák—Magyar Bank összes üzletágaira az 1904. év folyamán tetemes emelkedést tüntet ki. Ezen körülmény bizonyítja legjobban a bank azon törekvését, hogy szolgáltatát a közönség minél szélesebb rétegei vegyék igénybe, siker koronázza. Különösen áll ez a helybeli fiókinézetéről, amely aránylag kis területen is olyan eredményeket ért el, hogy forgalmával a magyarországi fiókok sorában az első között foglal helyet.”*

A fióknál szolgáltatást teljesítő hat hivatalnok a következő forgalmat bonyolította le:

— összes pénztári forgalom	106 357 ezer korona,
— váltóleszámitás: 20 370 db	41 700 ezer korona,
— kézzizálagra adott kölcsönök	1 314 ezer korona,
— nyers jövedelem	95 ezer korona,
— tiszta jövedelem	46 ezer korona.

A fiók forgalma tehát az alapítás utáni első évekhez viszonyítva több, mint háromszorosára emelkedett. A váltóforgalom mutatja a legdinamikusabb növekedést. 1904-ben a váltók átlagos összege 574 korona, átlagos lejáratá 74 nap volt. Méltán jegyzi meg a sajtó, hogy *„...Nagykanizsa város kereskedelmi téren igen tekintélyes helyet foglal el, melyre minden nagykanizsai büszke lehet”*.

A Zalai Közlöny 1905. május 20-ai száma ezt írta:

„A hitelintézetek újabb fejlődésénél is észleljük a centralizációra hajló kapitalisztikus vonást — kis hitelvállalatok mind nagyobbakká válnak, és igyekeznek nemcsak az évi haszon, de az illető gazdasági ágban való irányítás miatt ismert a vezetés, az irányítás egyúttal nemcsak hatalmi kérdés, de anyagi eredményű is.”

1906 a konjunktúra lassulásáról, 1907 a hitelválságról nevezetes.

„A pénzsűke és pénzdrágaság súlyosan nehezedik gazdasági életünkre”. Az önálló jegybank kérdése az Ausztriával kötött új kereskedelmi és vámszerződés kapcsán is elintézetlen maradt. A visszaözlött nagymennyiségű magyar értékpapírt csak nehezen szívta fel a belső piac.

A megélhetést egyre nehezítette a drágulás. A Zalai Közlöny 1908. december 14-ei számából tudtuk meg a következőket:

„A közös jegybank tisztviselői a császárb jubileum alkalmából kellemes meglepetésben részesültek. A bank főtanácsának a napokban tartott ülésén foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy mi módon tegyék emlékezetessé a bank tisztviselői részére az uralkodó jubileumát.

A főtanács azt a határozatot hozta, hogy mindenekelőtt a bank összes tisztviselőinek előlegeit teljesen elengedi, ami tekintettel az e címen kintlevő nagy összegre, már egymagában is méltánylást érdemlő előzékenység. A tisztviselők továbbá már december hó másodikától kezdve 15%-os fizetésemelést kapnak, és ezt a felemelt fizetést fogják a nyugdíjnál is figyelembe venni. Örömmel látjuk, hogy az Osztrák—Magyar Bank vezetősége a tisztviselők érdekeiért tekintélyes áldozatokra is képes. Az ilyen emberséges cselekedetek és gondolkodás a képzelhető legjobb üzleti politika. A tisztviselő akinek munkajét nem zsákmányolja ki és akit ellát a megélhetés kellő eszközével, a legjobb sáfárja és készséges munkása az intézet érdekeinek.”

Az 1908. évi konjunktúra a nagykanizsai fiók üzletágainak a forgalmában is megmutatkozott. Az 1904. évihez viszonyítva a forgalom 100%-kal emelkedett. A váltótárca forgalma 235%-kal nőtt. A tiszta nyereség az 1904. évinek ötszörösét érte el, ezzel hetedik helyen állt a magyarországi fiókok között.

A nagy forgalom megkövetelte az óvintézkedések fokozását. A tisztviselők személyi biztonságát egyéni fegyverhasználattal kívánták megteremteni. „Hiemesh Frigyes, az Osztrák—Magyar Bank nagykanizsai fiókjának főnöke 10 db Browing pisztolyt szerzett be, és azokat a tisztviselők és bankszolgák között osztotta szét.

A hivatalos órákban a bank minden alkalmazottja tartozik a pisztolyt használatra kész állapotban magánál hordani, mégpedig tokban, ruhájára gombolva.”

Az 1912-es évben ismét hitelkorlátozásokra került sor, mivel a külföldi tőke nagy részét visszavonták az országból. Ez érzékenyen érintette a nagykanizsai tőkéseket is, és növelte a jegybanki hitelek fontosságát.

Erről ír a Zalai Közlöny 1912. augusztus 1-jei vezércikke:

„Az immár egy év óta tartó rendkívüli feszültség természetesen a magyar kereskedelmi világot sem hagyta érintetlenül. A kedvezőtlen viszonyok eddig csak kisebb áldozatokat követeltek, a legutóbbi időben azonban régi, nagy és tisztas cégek fizetészavarai kerültek nyilvánosságra, melyek azt bizonyítják,

hogy a tartás krízis most, hogy az ász felé közeledünk, még intenzívebb jelleget fog ölteni. A kereskedők körében általános az a panasz, hogy a pénzüintézetek a hitelt a kelletténél erősebben korlátozzák, és ma már a dolgok oda fejlődtek, hogy vagyonos szolid kereskedő sem tud hitelhez jutni, mert az is kénytelen üzleti körét szűkíteni...

...nyilvánvaló lett, hogy egyes pénzüintézetek a hitelnek hirtelen és váratlanul való megvonása által számos, szolid kereskedőt hajtottak zavarokba. Ez az eljárás mindenképpen káros és elítélendő, különösen olyan bankok részéről, melyek ismeretesek arról, hogy pénzbőség alkalmával valóságos hajtóvadászatot rendeznek kliensek után. A gazdasági életnek elsősorban a kereskedelmi forgalomnak a hitel az eleme és fenntartója. Ha tehát a hitel alapjai meginognak, megrendül az egész kereskedelem, és ezzel az ország gazdasága. Ebből a szempontból kiindulva aggasztónak tartjuk azt a bizonytalanságot, melyet egyes bankok a kereskedelemmel szemben tanúsítanak. Egyes magyar pénzüintézeteknek a kereskedelem megfojtására irányuló akciója az Osztrák—Magyar Bankból indult ki.

Kívánatos volna, ha a magyar kereskedők talpraállnának, és követelnék a kormánytól, hogy érvényesítse törvény adta befolyását az Osztrák—Magyar Banknál abban az irányban, hogy a kereskedelem hitelgényei a lehetőség keretei közt kielégítessenek. A jegybank feladata és kötelessége, hogy a magyar kereskedelmet a mostani nehéz viszonyok között tőle telhetően segítse és támogassa.”

AZ I. VILÁGHÁBORÚTÓL A II. VILÁGHÁBORÚ BEFEJEZÉSÉIG

Az I. világháború alatt a nemzetgazdaság militarizálása együtt járt a hadimegrendelések miatti ugrásszerű termelésnöveléssel, a kötelező termelési előírásokkal, az állami kiutalások rendszerével, a fokozatosan kiépített központosított anyag-gazdálkodás rendszerével. Teljhatalmi központok — ún. kényszerszakszervezetek — jöttek létre a termelés irányítására, amelyekben a legnagyobb iparvállalatok és bankok képviselői ültek benn állami hatáskörrel felruházva. Ezek a közpon-tok az ipari és bankmonopóliumok helyzetét megszilárdították és eszközei voltak a rendkívüli profitok bezsebelésének.

A háborús finanszírozás a bankokat új feladatok elé állította:

„A hitelélet háttérbe szorulása a készpénzfizetésekkel szemben, a fizetési eszközök mind nagyobb mérvű szaporítása, a külföldi összeköttetések jelentékeny részének megszakadása, az üzleti vállalkozások fennakadása, az előlegzlet hiánya egyaránt éreztették káros hatásukat.” (Dr. Szádeczky-Kardoss Tibor: A magyarországi pénzügyek fejlődése.)

A rövid idő alatt jelentkező hatalmas kiadásokat a szokásos állami bevételekből korántsem lehetett finanszírozni. A kiadásokra két forrásból teremthettek fedezetet. Egyrészt az Osztrák—Magyar Bank kölcsöneiből, másrészt az egyre nagyobb szerepet játszó hadikölcsönökből. Gyakorlatilag azonban mindkét forrás mögött jórészt az állam papírpénz-kibocsátó szerepe húzódott meg.

A jegybank által nyújtott hitelek teljes egészében a fedezetlen papírpénz-kibocsátás burkolt formáját jelentették a hadikölcsönök. Egyre élesebben jelentkezett a munkateljesítmények szembetűnő hanyatlása, ami a háborúval szembeni elkéseredés és gyűlölet jele volt. Objektív nehézséget jelentett a fűtő- és nyersanyagokban fellépő hiány a monarchián kívüli import jelentős zsugorodása miatt.

A polgári kormány intézkedéseiben a pénzügyeknek rendkívül jelentős szerepük lett volna az infláció megfékezésében, az államháztartás egyensúlyának helyreállításában, az igazságos teherviselés megteremtésében.

Kényszerintézkedéseik — a háborúval kapcsolatos terhek vállalása, pénzleértékelés, új adórendelet — lényeges előrelépést nem hoztak.

A pénzügyek rendezésének fontos problémájaként merült fel a jegybank sorsa. A bank szabadalma 1919. december 31-én járt le, és a kormány úgy döntött, hogy a bank működését a lejáratig fenn kell tartani.

Az 1919. március 21-én kikiáltott Tanácsköztársaság kiélezett formában örökölte a rövid ideig fennálló polgári rend összes problémáját, ezért gazdaságpolitikája szükségszerűen hadikommunista jellegű volt. Társadalmi tulajdonba vette a

legfontosabb termelési eszközöket, minden közép- és nagybirtok megváltás nélkül a proletárállam tulajdonába ment át. Rendelkezéseket hoztak a központi anyaggazdálkodásról, az általános munkakötelezettségről, az egész terményfelesleg kötelező beszolgáltatásáról. Ezek az intézkedések szükségszerűen háttérbe szorították az áru- és pénzviszonyok szerepét.

Ennek ellenére rendkívül nagy gondot okozott a pénz elértéktelenedése és a lakosság bizalmatlansága a pénzügyi intézkedésekkel szemben.

A Tanácsköztársaság kikiáltásakor kétféle pénz volt forgalomban. A „kékpénz”, amit korábban az Osztrák—Magyar Bank bocsátott ki, és a „fehérpénz”, amit az Osztrák—Magyar Bank kliséjével, de már Budapesten nyomtattak ki. A Forradalmi Kormányzótanács kísérleteket tett az önálló pénz megteremtésére.

Június 5-én határozatot hozott, és a „kékpénzt” és a „fehérpénzt” megfosztotta törvényes fizetési eszköz jellegétől. Ezekután megbízása alapján a Postatakarékpénztár 5, 10 és 20 koronás pénzt bocsátott ki, majd 1, 2, 25 és 200 koronás pénzjegyet hozott forgalomba.

Az intézkedés azonban a gazdasági körülmények labilitása és a nem teljesen konszolidált helyzet miatti bizalmatlanság következtében nem jelentett teljes értékű megoldást, mivel továbbra is kétféle pénz volt forgalomban, a „kékpénz” amit a lakosság megtartott és a parasztok csak ezt fogadták el, valamint a Tanácsköztársaság által kibocsátott pénz, amit a munkások és alkalmazottak bérezésére használtak.

Nagykanizsára március 22-én éjjel 1 órakor jutott el a proletárdiktatúra kikiáltásának híre. Ekkor kapta meg Sneff kormánybiztos a miniszterelnökség táviratát, melyben arról értesítették, hogy a kormány lemondott, a szociáldemokraták és a kommunisták megegyeztek és átvették a hatalmat. Közölték vele továbbá, hogy a „...szocializálás és földbirtokreform kérdésében a kormány a legközelebbi napokban intézkedik. Addig önkényes eljárás minden erővel megakadályozandó... A rend fenntartásáról a munkástanács gondoskodik... A munkástanács a helyi katonatanáccsal egyetértőleg tartsa együtt fegyvelemben a katonaságot...”

Sneff kormánybiztos az új proletárforradalom létrejöttének hírére a tőle megszokott lendülettel fogott a szervező munkához.

Március 22-én már kora reggel összehívta a munkástanács és katonatanács végrehajtó bizottságát, hogy megválasszák a város irányítását ideiglenesen kézbevevő új szervezet. Az együttes ülésen 12 tagból álló ideiglenes direktóriumot választottak, melybe 6 tagot a munkástanács, 6-ot pedig a katonatanács delegált.

Március 26-án jelent meg a Forradalmi Kormányzótanács IX. rendelete az ipari, bányá- és közlekedési üzemek köztulajdonba vételéről, és ezeknek az üzemeknek az ideiglenes igazgatási és munkásellenőrzési rendszeréről.

A rendezés értelmében a kisipar keretét meghaladó — húsznál több munkást foglalkoztató — üzemeket köztulajdonba vették, és az egész proletáriátus vezetése és az illető üzemek munkásságának ellenőrzése alá helyezték. A rendeletet a nagykanizsai direktórium még aznap végrehajtotta. A tulajdonosokat és igazgatókat meghagyták helyükön, de a termelési megbízottak és az ellenőrző munkástanácsok felügyelete alá helyezték őket. Az ellenőrző munkástanácsok tagjait az adott üzem munkásai választották, és véleményük kikérése nélkül az üzem vezetői lényeges kérdésekben nem intézkedhettek. Július 4-étől valamennyi szocializált nagykanizsai üzem mellé egy termelési biztost állítottak.

A nagyobb üzemek irányításának átszervezésével párhuzamosan hozzákezdtek a kisiparosok termelészövetkezetbe tömörítéséhez is. A munka a Tanácsköztársaság leveréséig azonban nem tudott túljutni a kezdeti lépéseken. Csak egyetlen szövetkezet, a Vas- és Fémmunkások Vasipari Termelészövetkezetének megalakulásáról és tevékenységéről van adatunk.

A szövetkezet nagy indulási nehézségekkel küzdött, mivel a megfelelő gépek nem álltak rendelkezésére. A direktórium azonban segítségükre sietett, és kérésükre a nagyobb üzemekből, üzemen kívül álló, vagy nélkülözhető esztergapadokat, villanymotorokat és más gépi felszereléseket kölcsönzött részükre, hogy a munkát megkezdhessék.

Nagy gondot okozott Nagykanizsán a pénzhiány, különösen az aprópénz hiánya. Az előbbin úgy próbált segíteni a város vezetősége, hogy a pénzkérő táviratok özönét küldte a Pénzügyi Népbiztossághoz, *az utóbbi megszüntetésére pedig saját, ideiglenes bankjegy kibocsátását határozta el.*

Az Osztrák—Magyar Bank főnökségével július elején folytatott tárgyalásai eredményhez is vezettek. Sikertült megállapodniuk abban, hogy a város bankjegyeit a bank fogja kibocsátani, és azokat a nagykanizsai pénzintézetek hozzák forgalomba. Összesen mintegy 5 millió korona értékű 1, 2, 5, 10 koronást szándékoztak kibocsátani, melyből mindegyik kanizsai pénzintézet tetszése szerint vásárolhatott volna.

Az egykoronás bankjegyre végül is a következő szöveg került:

Egy korona értékű pénztárjegy, melyet Nagykanizsa és Zalaegerszeg városok, valamint Alsó- és Felső-Zalavármegye összes pénztárai, hivatalai és pénzintézetei 1919. december 1-jéig fizetésül elfogadnak. Ennek a pénztárjegynek a fedezete letétbe helyeztetett az Osztrák—Magyar Bank Nagykanizsai Fiókjánál. Nagykanizsa, 1919. július 20. Sneff, Holló s. k. int. biz. elnökök: Forbáth s. k. városi pénzügyi megbízott.

Az egykoronás egyik oldalán Nagykanizsa városképe látható a felsőtemplomtól nyugatról nézve, a másik oldala pedig egy mezőn dolgozó parasztházaspárt ábrázol; háttérben a zalai dombok láthatók.

A háborút követő forradalmak történelmi jelentőségű kísérlete a magyar társadalom és gazdaság gyökeresen új útjainak megnyitására kudarcba fulladt. A Tanácsköztársaság idegen katonai segítséggel történő vérbefojtása után rendkívüli gyorsasággal állították vissza a tőkés tulajdonviszonyokat.

A Tanácsköztársaság megdöntése után a tőkés magántulajdonon alapuló társadalom restaurációja történt meg.

Az új helyzetben az 1918 előtti hatalmi-politikai viszonyokat nem lehetett változtatlan módon újratemetni, mint ahogy a régi hagyományos kormányzati módszerekkel a visszaszerzett hatalmat megtartani sem lehetett. A nagybirtokos és nagytőkés osztályok már az Osztrák—Magyar Monarchia keretében is erősen konzervatív jellegű, a polgári demokráciák liberalizmusát szűk keretek közé szorító politikai rendszert valósítottak meg. Most, amikor a burzsoázia félelme meghatározódott, uralmuk elvesztése konkrét történelmi élmény volt, a dualista korszak Magyarországot jellemző uralmi rendszer visszaállítása nem volt járható út számukra. Ezért az új rendszer a dualista korszak hatalmi struktúrájánál lényegesen antiliberalisabb és diktatórikusabb szerkezetű volt.

Nem lehetett figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a két világháború közötti korszak világméretében a polgári rendszer nagy válságperiódusa volt.

Ilyen körülmények között szükségképpen új eszközeit kellett megtalálnia a hatalom restaurálásának és megtartásának.

Az ország helyzetét, politikai struktúráját, továbbhaladásának útját alapvetően meghatározta, hogy Magyarországot egy súlyos, általános válsággal küzdő Európa keretébe illesztették vissza.

Ez az egész tőkés világot átfogó válság Magyarország esetében a korábbi keretek, a monarchia felbomlásából származó, az egész társadalmi és politikai struktúrát érintő válsággal, mindez pedig a forradalmak leveréséből származó kiélezett szociális feszültséggel, a történelmi Magyarország széteséséből, a trianoni békeszerződésből fakadó nemzeti megrázkódtatással, s a szélsőjobb tevékenységéhez eszmei alapot szolgáltató nacionalizmussal párosult.

A társadalmi-gazdasági ellentmondások megoldása tehát nem új társadalmi-gazdasági rend, hanem új nemzeti állami keretek megoldása irányában hatott. Az Osztrák—Magyar Monarchia felbomlott, ami elkerülhetetlenül együtt járt a soknemzetiségű Magyarország széthullásával is. Magyarország, melynek új határait a trianoni békeszerződés szentesítette, teljesen átalakult: az új 92 600 km²-es ország területe a háború előtti terület 32,7%-át tette ki, és az új határok között élő kerekén 7,6 millió lakosság a régi lélekszám 41,6%-a volt.

Ez Magyarország számára azt jelentette, hogy a gazdasági lét feltételei is lényegesen átalakultak. Minden átmenet nélkül erőteljesen külkereskedelemre utalt országgá vált, kiszakadt önellátó egységéből, zárt belső kapcsolatait helyett ki-

került a világpiacra. Elengedhetetlen volt a nagyarányú behozatal — mindenekelőtt nyersanyagból — ami önmagában is szükségessé tette a kiviteli ellentétek biztosítását. Elsődleges követelmény lett az exportképesség biztosítása, a devizabevételek fokozása. A gazdaság tőkeszükségletének jelentős növekedése miatt nagy szükség volt a felhalmozás és a beruházás eddigi mértékének jelentős bővítésére.

A gazdasági rekonstrukció megnövekedett tőkeigénye olyan helyzetben jelentkezett, amikor a magyar gazdaság finanszírozása is hatalmas megrázkódtatást szenvedett.

A gazdasági élet bénultsága az alacsony termelési szint körülményei közepette, a háború végére bekövetkezett pénzromlás megállíthatatlanul tovább gyorsult. A korona értéke 1919 nyarán a háború előtti szintnek már csak 15%-án állt, 1920 februárjára viszont az 1919 nyári színvonalnak is egynolcadára süllyedt. Ezt követte 1920 márciusában az önálló magyar pénzrendszer létrehozása.

Az Osztrák—Magyar Bank felszámolása után szerepét a Magyar Állami Jegyintézet vette át. *„A bank ezzel megszűnt magáncég lenni, átment az állam tulajdonába.”* Az új pénz svájci bankjegynyomdában készült; Árpád, I. István és Mátyás képei díszítették. A korabeli sajtóból olvashatjuk, hogy *„...Zala megye területén a becserélés az Osztrák—Magyar Bank vezetésével történik, amelynek nagykanizsai fiókja a nagyobb tételek becserélését eszközli”*.

Az Osztrák—Magyar Bank által kibocsátott bankjegyek felülbélyegezésével ekkor nemcsak megteremtették az önálló magyar koronát, de a forgalomban lévő pénzmennyiség egy részének elvonásával fékezni is próbálták a pénzromlás folyamatát. A hagyományos pénzügyi elméleteken nevelkedett szakértők az inflációt veszélyesnek tartották, és a hagyományos eszményi költségvetési egyensúly megteremtésére törekedtek. Nem sokkal az önálló magyar valuta megteremtését követően 1921 elején a további bankjegykibocsátás leállításával, mesterséges pénzszűke előidézésével és a költségvetési kiadások egyszeri adókivetés útján történő fedezésével megkíséreltek véget vetni a pénzromlásnak.

A szanalási kísérlet azonban 1921 közepére összeomlott. A pénzromlást nem sikerült megfékezni, mivel a termelés növelésére semmiféle intézkedés nem történt, és az árukészletek krónikus hiánya az egyensúlyt hamar felborította. Nem sikerült továbbá előteremteni a bankjegykibocsátás megszűntével hiányzó összegeket sem a költségvetési kiadások fedezésére. A vagyonosokra kivetett egyszeri adók terhét a magyar uralkodó osztályok nem vállalták, a befizetések csak töredékesen folytak be. A kormány néhány hónap után ismét a bankópréshez folyamodott.

A pénzromlás következtében a belső felhalmozás korábbi legfontosabb forrásai is eltorlaszolódtak. A sikertelen stabilizációs kísérlet után az infláció újabb, minden eddigi mértéket felülmúló szakasza indult meg. A pénz értékromlása a bankok tő-

keállományát és a megtakarításokat szétolvasztotta. A finanszírozást az infláció további fokozása révén lehetett biztosítani.

„Minden attól függ vajon a kormány gazdasági és pénzügyi politikája megtalálja-e a szükséges orientációt abban, hogy a magángazdaságtól az inflációs gazdálkodás hasznát és előnyeit meg ne vonja.” — írta a sajtó.

Ez a haszon mindenekelőtt a pénz elértéktelenedéséből származó munkabércsökkenésben, a termelési költségek ebből fakadó hallatlan leszorításában, a szükséges összegek megszerzésének a lehetőségében és nem utolsósorban az infláció teremtette piacvédelemben realizálódott. 1921 második felétől az eddig spontánul és viszonylag lassan előrehaladó infláció tudatos pénzügyi politikává vált, és egyre szédületesebb méreteket öltött. (1921 nyarán 17,3 milliárd, 1922 nyarán 53,0 milliárd, 1923 nyarán 400 milliárd, 1924 tavaszán pedig 2500 milliárd korona volt forgalomban.)

Az állam hatalmas hiteleket folyósított a nagyiparnak és nagybirtoknak, mégpedig a számukra legkedvezőbb valorizálatlan formában. Az állam által nyújtott hitelek 1923-ban az összes hitelkihelyezés 65%-át érték el.

Az inflációs kölcsönök tehát a valóságban nem is kölcsönök voltak, hanem állami ajándék, elsősorban a nagyiparnak.

1921 és 1924 között ezek a valorizálatlan hitelek játszották a legfontosabb szerepet a gazdaság finanszírozásában. A finanszírozás hagyományos eszközeit — a bankhiteleket és a külföldi kölcsönöket — inflációs pénzpolitikával próbálták pótolni.

A vállalatok finanszírozásának rendkívül fontos eszközévé vált a részvénykibocsátás. Ezzel — az inflációs viszonyok között — valóban a gazdaságban rejtőző szétszórótt tőkék összegyűjtése valósult meg. (A tőketulajdonosok számára a tőkék stabil értékbe mentésének ez volt a legjobb formája.)

A finanszírozás további formáját alkotta a vállalatok belső felhalmozása. A nyereségek jelentős részét a bankbetétek, folyószámlák helyett a vállalati tartalék-alapok növelésére fordították, és a gyorsan romló papírpénzt sietve gépekbe és épületekbe fektették. Nagykanizsa város azonban a vezetőinek kishitúsége, torzsalkodása és a kisiparos hegemonia miatt nem tudta kihasználni a kezdeti inflációval együttjáró fellendülést. Az egyetlen nagyobb létesítmény az új gimnázium volt, amely teljes mértékben a városnak juttatott 100 millió inflációs korona kölcsönből készült. A kölcsön kamata 13% volt. Csak 1924-ben és 1925-ben tettek intézkedéseket a főgimnázium rekonstrukciójára, vásártér létesítésére, közművesítésre, a csatornahálózat bővítésére, kislakásos városi bérházak építésére. Megrendelték a színház terveit, amely azonban csak később épült fel. Ekkor városunkban mintegy húsz kisebb gyár működött. Ezek közül említésre méltó a mezőgazdasági gépeit exportáló Weiser Gépgyár és a tengelygyártásról híres Merkur

Vasművek, továbbá az 1893-ban alapított Király Serfőzdeből létrejött Nagykanizsai Sörgyár. Ezen túl két kötő- és szövőgyár, az ecetgyár, cementgyár, két téglagyármalom és a mechanikai kefégyár, a pótkávégyár és a dohányraktár még a számottevőbbek.

Élénk forgalmat bonyolított le a vasút, amely 1926-ban több mint 40 ezer, 1927-ben pedig közel 50 ezer utast szállított. Jelentős volt az export tranzitforgalom. 1924-ben 1491 lovat, 8997 szarvasmarhát, 8575 baromfit szállított keresztül Nagykanizsán.

A fő vasútvonalak kiépítése a múlt század 60-as éveiben történt. 1860-ban adták át a Nagykanizsa—Prágerhof, 1861-ben a Nagykanizsa—Budapest, 1865-ben a Nagykanizsa—Sopron és Nagykanizsa—Barcs vasútvonalakat.

Nagykanizsa és a környező falvak személyforgalmát 4 buszjárat bonyolította le.

A város kisiparosainak és kiskereskedőinek a száma — elsősorban az olcsó munkaerőre építve — az inflációs időszakban tovább nőtt.

A korabeli városi sajtó az infláció rossz hatásáról, tömeges fizetésképtelenségről, nagy munkanélküliségről számolt be.

Az Osztrák—Magyar Bank likvidálására 1922-ben került sor, és ekkor adták el a kincstárnak a bankpalotát is 70 millió koronáért (140 ezer aranykorona), „...*amely egy olyan összeg, amely a mai értéktelen pénzvilágban is egy tekintélyes sumrát képvisel*”.

Ettől az időponttól kezdve az 1903-ban megépült Osztrák—Magyar Bank székháza adott helyet a Magyar Nemzeti Banknak.

A nemzetgazdaság mélypontról való kilendítésében igen nagy szerepet játszott tehát az inflációs politika. Azonban hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a finanszírozásnak ez az eszköze nem alkalmazható a végtelenségig. Mindenekelőtt a bérből és fizetésből élő kiskeresetűek és a munkásság hatalmas nyomorát hozta. De 1923 végén és 1924 tavaszán már a termelés dezorganizációjával is fenyegetett, mivel a tőkétet a spekuláció felé terelte. Az önerőre alapozott gazdaságpolitika tehát megbukott, 1923 tavaszán a magyar kormány 40-50 millió aranykorona rövidlejáratú és 550-650 millió aranykorona hosszulejáratú népszövetségi kölcsönre nyújtott be igényt. Hogy végül is az állam a stabilizációhoz a külföld segítségét kérte, közrejátszottak a tőkeimportáló tradíciók, a vagyonos osztályok megadóztatásának az elkerülése, a békeszerződésben előírt jóvátételi kötelezettségektől való megszabadulás, az állami jövedelmek zárolásának az elkerülése, a Horthy-rendszer nemzetközi elfogadtatásának az előmozdítása, a győztesek pénzügyi érdekeltségének a felkeltése. Természetesen az antant hatalmak politikája is finomult erre az időszakra, és tisztán látták, hogy a Szovjet-Oroszországgal szomszédos államok gazdasági labilitása a forradalom terjedésének veszélyét állandósítaná Európában.

Anglia közbenjárására 1924-ben megkezdtek az engedélyezett 307 millió aranykorona folyósítását, amelyből mindenképp a költségvetési deficitet tüntették el.

Az 1924. évi 5. törvénycikk hívta életre a Magyar Nemzeti Bankot, amely formailag az államtól független részvénytársaság volt, a bankjegykibocsátás monopóliumával felruházva.

Az 1924. évi 5. törvénycikk 1. §-a a következőket rendelte:

„Ha a Magyar Nemzeti Bank a jelen törvény életbelépésétől számított egy hónapon belül a jelen törvény szerint és az ennek kiegészítő részét alkotó (részvénytársasági) alapszabályok változatlan elfogadásával megalakul, és egy további hónapon belül üzleti működését megkezdi, az állam az állami bankjegyek kibocsátásának kizárólagos jogát a bankra ruházza.”

„A Magyar Nemzeti Bank a létrejöttét annak köszönheti, hogy a Horthy-rendszer lehetőséget kapott uralmának megerősítésére, s a külföldi tőke biztosította az eszközöket az ország gazdasági életének helyreállításához. Mégis azt kell mondanunk, hogy a körülmények által kikényszerített önálló jegybank megszületése segítette hazánk gazdasági fejlődését” — írta dr. Huszti Ernő Ötven éves a Magyar Nemzeti Bank című cikkében.

A Magyar Nemzeti Bank üzleti tevékenységét inflációs körülmények között kezdte meg, s így legfontosabb feladatává az infláció ütemének mérséklése, a stabilizáció végrehajtása volt.

Kulcsszerepe volt a korona valorizációjában, majd a pengővalutát létrehozó stabilizációban.

„A jegykibocsátó bankok ma is rendszerint magántársaságok, sőt az a kívánság, hogy a jegybank az államtól független magántársaság legyen, ma talán erősebb, mint bármikor. Ennek a fejlődésnek a magyarázata abban keresendő, hogy a jegybank feladatainak a megvalósítása állandó tevékenységet igényel, és a sikeres működés nem csak speciális szakismereteket kíván, hanem az irányító szervek lehető állandóságát és függetlenségét is. A jegybank irányításának a napi politikától való függése mindezt veszélyeztetné, márpedig ha a jegybank állami intézmény volna, nehéz volna tőle távortartani a politikát.” — írta Judik József A pénz című munkájában.

Viszonylagos autonómiája — különleges státusza — elsősorban abban jutott kifejezésre, hogy az állam az MNB eszközeit — saját céljára — sem közvetve nem vehette igénybe anélkül, hogy a kapott bankjegyek ellenértékének fedezetéül aranyat, vagy devizát ne adott volna át a banknak. A jegybanknak ez a viszonylagos függetlensége a világválság kitöréséig meggátolta a költségvetési deficit fedezetlen bankjegykibocsátással történő ellensúlyozását, és ez által a pengővaluta értékállandóságának egyik biztosítéka volt.

A bank arany- és devizakészletét kiegészítette a Bank of England 4 millió font (82 millió aranykorona) kölcsöne és kötelezettségvállalása, angol fontnak magyar koronáért történő rendelkezésre bocsátására korlátlan mennyiségben.

Az országban lezajló gazdasági, politikai és pénzügyi események egyértelműen éreztették hatásukat a város gazdasági életében, de városon kívül a nagykanizsai bank vonzáskörzetében is. Mint ismeretes, ez a vonzáskörzet Somogyra és Baranyára is kiterjedt, így a gazdasági életre gyakorolt bankhatás igen kiszélesedett formájában mindenütt érezhető volt.

A pénz stabilizációja, azt megelőzően az infláció — mindkettő külön a banki magatartásra irányította a figyelmet, egyben azt is igazolva, hogy a banki megítélés, a gazdasági életre gyakorolt hatás feltétlen kihatott az üzemek és vállalatok, de az egyes emberek döntéseire is.

A kanizsai fiók vezetése nemcsak spontán alkalmazkodott a megváltozott helyzethez, hanem felhívta tevékenységére a figyelmet, amit az alábbiakban idézett cikk is tanúsít:

1924. április 4-én jelent meg egy helyi sajtóban:

„Lehet jegyezni az önálló Magyar Jegybankra... Meg fog szűnni az infláció, mely abból állott elő, hogy a bankjegyforgalom jelentős része az államnak a jegyintézettel fennállott tartozásaiból áll, s meg fog szűnni az is, hogy az állam különös kedvezőbb anyagi támogatásban részesített bizonyos vállalkozásokat, amely támogatások szaporítják az államnak a jegyintézettel szemben fennálló tartozásait. Mihelyt a jegyintézet megszűnik, s vele megszűnik az a központi hitelforrás, amelyet az állam igényelne, s a Magyar Nemzeti Bank megkezdi működését, melynek üzleti politikáját a statutumok és a szanalás céljai irányítják. Meg fognak szűnni azok a kedvezmények is, melyekből sok dédelgetett alapítás, vállalkozás esztendőkön át fenn tudta magát tartani.

Az igények megszüntével véget ér a hitelezésnek az a relatív könnyűsége is, ami eddig fennállott. Maga után vonja, hogy egyes vállalkozásoknak gondja szaporodik, nehezebben fognak élni, mint éltek a múltban, de bizonyos, hogy megszűnik majd a bankjegyforgalomnak az a szaporulata, mely abból származott, hogy az állam egyes vállalkozásoknak nyújtott sokszor bőséges és indokolatlan támogatást.

Ez a gazdasági életben minden esetre éreztetni fogja hatását, s előállhat az a pénzszüke, amit a Magyar Nemzeti Bank a statutumokban megszabott üzleti politikája fog megteremteni, ami azonban nem zárja ki, hogy a Nemzeti Bank ki ne elégítse a gazdasági élet legális pénzsükségletét.”

Később ez olvasható:

„...a folyó kiadásokra nem bocsátanak ki már fedezetlen államjegyeket, csak a régi tartozások kiegyenlítése céljából veheti igénybe az állam a jegyintézetet”.

„Hétfőn kezdődik a Magyar Nemzeti Bank részvényjegyzése. A Magyar Nemzeti Bank alapítására vonatkozó törvény szentesítettén, vasárnap kihirdetik, a részvényjegyzés 28-án meg is kezdődik. A jegyzés céljaira aranyat, nemesvalutát és devizát fogadnak el. Az állami jegyintézet budapesti és vidéki főintézetei és fiókjai engedélyt kapnak a forintos és egyéb ezüstérmék elfogadására is.”

1924 júniusában sikerült megszüntetni az inflációt. A népszövetségi kölcsönt hét ország (felét Anglia) nyújtotta rendkívül kedvezőtlen feltételekkel. (A 80—88%-os átvételi kurzus miatt a kölcsön névleges összegének 12—20%-át már nem is folyósították. Az egész névérték után kellett a 7,5%-os kamatot fizetni. A magyar kormány mellé a kölcsön felhasználását ellenőrző népszövetségi főbiztost delegáltak. (Ha figyelembe vesszük, hogy Magyarország megerősítette a monarchia idejéből fennmaradt mintegy 1,1 milliárd tartozásának visszafizetési kötelezettségét, nyilvánvalók a kölcsön megalázó feltételei.

Az igazság kedvéért meg kell jegyeznie, hogy a háború előtt a városi és városkörnyéki hitelkérők összes hitelszükségletének kb. 90%-a, a rövidlejáratú hitelszükségletének pedig 80%-a a más pénzügyintézeteknél elhelyezett tőkékből nyert kielégítést. Az Osztrák—Magyar Bank fiókjához a rövidlejáratú hiteligenylők 20%-a fordult. A háború után e tekintetben lényeges változás állott be. A betétek egy részét gyümölcsözőbb befektetés céljából már korábban kivonták, a megmaradt rész pedig a korona romlása folytán elértéktelenedett. Ekkor a gazdasági élet hitelszükségletét leginkább a jegyintézet elégítette ki.

A korona stabilizálása után a pénz értékállandóságába vetett bizalom és a „takarékosági hajlam” visszatérése következtében a fióknál elhelyezett folyószámlakövetelések és takarékbetétek állománya lényegesen emelkedett.

1927 közepén az 1924 azonos időszakához képest a betétállomány több mint tízszeresére nőtt, de az 1913. évinek csak 30,1%-át érte el. Az árukereskedelemben a hitel újra a régi szerepéhez jutott, az áruváltókat leszámítva üzletág ismét fellendült.

Jól mutatják a gazdasági konjunktúra hullámzását a bankfiók hirdetményei alapján összeállított hivatalos bankamatláb — bankráta — táblázatok:

A Magyar Királyi Állami Jegyintézetnél:

1921. augusztus 1-jétől	1922. október 25-éig	6,0%
1922. október 26-ától	1923. április 25-éig	8,0%
1923. április 26-ától	1923. július 4-éig	12,0%
1923. július 5-étől	1924. február 19-éig	18,0%
1924. február 20-ától	1924. június 23-áig	10,0%

A Magyar Nemzeti Banknál:

1924. június 24-étől	1924. szeptember 17-éig	10,0%
1924. szeptember 18-ától	1925. március 26-áig	12,5%
1925. március 27-étől	1925. május 27-éig	11,0%

1925. május 28-ától	1925. október 21-éig	9%
1925. október 22-étől	1926. augusztus 25-éig	7%
1926. augusztus 26-ától		6%.

A váltóleszámitolási kamatláb első osztályú három havi kereskedelmi váltókra a következő volt:

Évek	Átlagosan %-ban	
	Első félévben	Második
1922	9,20	15,70
1923	26,03	53,40
1924	38,11	25,60
1925	18,60	13,00
1926	17,70	6,90

1925 őszére a valuta- és devizakorlátozások teljes mértékben megszűnteti.

A korona stabilizációjával járó nehézségek után Magyarországon pénzügyi téren is lassan, kisebb visszaesésekkel, ugyan időnként megszakított, de határozott konszolidációs folyamat indult meg, amelynek a Magyar Nemzeti Bank létesítése, a mérlegvalódiság helyreállítása és a pengő valutára való áttérés voltak a legkiemelkedőbb mozzanatai — írta a Magyar Takarékpénztárak és Bankok évkönyve.

1926-ban a bankfiók tevékenységének homlokterében már a valutareform, a pengőre való áttérés állt. Júniusban megkezdték a bankjegyek felülbélyegzését és az ércpénzek beváltását.

A bankfiók közleményében a következők olvashatók:

„A bankjegyeknek pengőértékre való felülbélyegzése semmi más, mint egy előkészítő kurzus, a közönséget akarja szoktatni az eljövendő pénzértékre, pénzzámitásra.

A 10 000 koronás lesz 80 fillér, a 25 000 koronás 2 pengő, a 100 000 koronás 8 pengő, az 500 000 koronás 40 pengő és az 1 000 000 koronás 80 pengő... az MNB a magyar királyi pénzügyminiszterrel kötött szerződés alapján az Osztrák—Magyar Bank régi pénzérméit is bizománykép beváltja az államnak. Így az egyforintost, ötkoronást, egykoronást, nikkelt huszfillérest, nikkelt tízfillérest, alpakka tízfillérest, kétfillérest és egyfillérest.

A háborús vas 20, 10 és 1 filléres szükségpénzeket azonban nem váltunk be, azok teljesen értéktelenek. Ezeket a régi érméket csakis a Magyar Nemzeti Bank váltja be.”

A sajtó írta:

„Nagykanizsán a beváltás igen élénk. A nagyközönség tömegesen keresi fel az intézetet. Előkerülnek a ládafiából, zacskókból az eddig féltve őrzött pénzek. A beváltás a pénzügyminiszter által megállapított árakon történik.”

A beváltott érméket elraktározták és beszolgáltatták a központnak, ahonnan az állami pénzverdébe kerültek, ahol pengőverésre használták fel.

Hivatalosan december 27-én hozták forgalomba a pengőt. A nagy forgalomra számítva kisegítő pénztárakat is állítottak fel. Másnap Surgoth Miksa, a bankfiók akkori főnöke így nyilatkozott az újságíróknak:

„Az MNB Nagykanizsai fiókja már december 23-án megkezdte a pengő kiadását. Így ezen a napon kiadtuk a helybeli pénzintézeteknek és a keszthelyi, zalaegerszegi és tapolcai fiókoknak 230 ezer pengőt átcserélés céljából, ami kb. megfelel 4 milliárd papírkoronának. A hivatalos becserélés megkezdődött, és az első napon a várakozásunkon alul maradt. Mi ugyanis számítva a nagyobb forgalomra, három kasszát állítottunk fel, ahol kizárólag pengő átcseréléssel foglalkoztak, de nem volt semmi különösebb érdeklődés. Ennek okát abban látom, hogy hóvége van, az embereknek most sok kiadásuk volt a karácsonyi ünnepekre. Az első becserélési napon mintegy 180 750 pengőt adott ki a bank papírkoronáért. Az egymillió és ötszáz ezer koronás papírcímleteken kívül mi a mai napon túl már nem is adtunk senkinek papírkoronát, csak pengőt. Ami papírkorona bejött a bankba, azt átlukasztjuk, és felküldjük Pestre a központba.

Véleményem szerint a nagyobb forgalom január 1. után kezdődik meg, amikor is mindenütt kötelező a pengőszámítás.”

A bankfióknak sikeres üzletévé volt az 1926-os év, amikor 10,5%-os osztalékot fizetett.

A pénzügyi konszolidáció folyamata, amellyel párhuzamosan a termelési apparátus megerősödött, a gazdasági tevékenység számottevően fokozódott és az államháztartás helyzetében lényeges javulás állott be, 1929-ben megtorpant.

A világgazdasági egyensúly zavarai ekkor már jelentkeztek. A fogyasztás nem tudott lépést tartani a termeléssel, amely részben a technikai haladás, de nem utolsósorban az önellátásra irányuló túlzott törekvések folytán a keresletet messze meghaladó mértékben fokozódott. Különösen kedvezőtlen volt ez az eltolódás a mezőgazdasági és nyersanyagtermelés területén, ahol az áraknak később ka-tasztrófálissá vált esését indította meg. Ezzel egyidejűleg érezhetően megcsappant a mértékadó külföldi tőkepiacok emissziós tevékenysége.

A kialakult helyzet Magyarországot, mint mezőgazdasági feleslegeinek külföldi elhelyezésére utalt, és a tőkeszegény országot különösen súlyosan érintette.

A bank első reagálása az volt, hogy 7, majd rövid időn belül 8%-ra emelte a leszámitási kamatlábat.

A válság előérzete a város pénzügyi köreit rendkívül pesszimista megnyilvánulá-sokra készítette.

„Az MNB kamatlábemelése, illetve a pénzdrágulás különösen érezteti majd hatását vidéken, főleg ott, ahol mint Nagykanizsán, minden gazdasági, kereske-

*delmi és ipari élet ugyszólván szünetel, és csak az egyedek élni akarása, élet-
ösztone sugallta és kényszerítette ideiglenes áthidaló és mentőintézkedések,
kísérletek tartják még a lelket.”*

Tény, hogy ezekben az években a vállalkozási kedv megcsappant, amit a bank-
fiók váltótárcájának előző évhez viszonyított 15%-os csökkenése is bizonyít.

A sajtó fokozódó munkanélküliségről, öngyilkosságokról számol be. A mun-
kanélküliséget a hitelből finanszírozott közmunkák — fürdő, útburkolat, Vécsey
iskola, tüzérlaktanya, kórházbővítés — fokozásával igyekeztek csökkenteni. A
demagóg uszítás is folyt és fokozódott a trianoni békekötés évfordulóján. *„Két
jelszó legyen ma: mindennapi kenyér és revízió. Minden bajnak kútforrása
Trianon! Ne csüggedj!”*

Rohamosan nőtt a tüdőgondozó betegforgalma.

A mezőgazdasági termékkereskedelem — főleg a szarvasmarha — még jelentős
volt. Ennek kapcsán vetődött fel a vágóhíd modernizálásának gondolata is. Eb-
ben az évben határozták el a kereskedelmi repülőállomás létesítését.

A közmunkáért a vállalkozók között erős volt a konkurencia:

*„A kanizsai iparosság nem nyugszik bele, hogy a laktanyaépítés körül min-
den ajánlatot irreálisnak tekintsek. Mig a kanizsai műhelyekben rozsdás a
kalapács, addig nem lehet, hogy vasúton szállítsák a munkást a kanizsai épít-
kezésekhez.”* — olvashatjuk a korabeli újságokban.

1929-ben a gabonatermelés kedvezőtlenül alakult, ami szintén csökkentette a
bankok hitelforgalmát.

A városban az 1929. évi tisztújítás kiélezte az ellentmondásokat, amelyek
főleg a rossz pénzügyi helyzet következményei voltak. A beszámolókból ki-
olvasható, hogy a kétségtelen fejlődést — *„Nagykanizsa eljutott odáig, hogy
nagy faluból város lett”* — nagyösszegű hitelek felvételével finanszírozták. A
válság következtében azonban a város jövedelme a kamatok fizetésére sem
volt elégséges. A pénzügyminiszter levélben figyelmeztette a várost, hogy
méréskelje költségeit.

1930-ban a külföldi kölcsönök hatására ismét élénkülés volt tapasztalható,
emelkedett a váltóforgalom, a bankráta 7,5%-ról fokozatosan 5,5%-ra csökkent.
Az Olaszországba irányuló marhaexport emelkedett. (A teherpályaudvar kimu-
tatásai 33 ezer szarvasmarha, 6 ezer db ló és 1300 db sertés exportjáról tanús-
kodnak.)

A világpiacon egyre inkább érezhető mezőgazdasági túltermelés a megyében
egyre sürgetőbben vetette fel a minőségi búzatermelés, továbbá a hússertés te-
nyésztés és az utóbbival együtt az exportszínvonalú feldolgozó kapacitás megte-
remtésének szükségességét. A kereskedők szorgalmazták a baromfityenyésztés
fokozását.

Felvetődött egy 200 embert foglalkoztató tejporgyár építésének terve. A tárgyalások azonban elakadtak, mert a város nem volt képes épületet rendelkezésre bocsátani.

A bankfiók élénken részt vett a szarvasmarhaexport finanszírozásában. A Nagykánizsa környéki szarvasmarha kitűnő minőségét bizonyítja, hogy a bankfiók Máltával is tartott üzleti kapcsolatot, pontosan a marhaexport kapcsán.

A fizetési mérleg egyensúlyát további külföldi rövidlejáratú hitelek felvételével biztosították. A külföldi bankok sorozatos fizetéképtelensége következtében a külföldi hitelek visszavonása nálunk is megindult, amely egyre nagyobb mértéket öltő tőkekiáramlással járt. A devizaigénylések kielégítését újabb jelentős külföldi hitelfelvétellel fedezték. A tőkekiáramlás további növekedését a bank hagyományos eszközeivel már nem volt képes megakadályozni, ezért a magyar kormány a jegybankkal egyetértésben mélyreható korlátozó rendszabályokat léptetett életbe.

1931. júliusától egymást követte a bankszünnapok elrendelése, a tőzsdei forgalom felfüggesztése és a devizakényszergazdálkodás bevezetése. Erről a bank egyik vezetője a következőket írta:

„Az MNB kétségkívül elment a legvégső határig, hogy a gazdasági életet a szabad fizetési forgalom előnyeitől ne kelljen megfosztania. De végül is ennek a szempontnak háttérbe kellett szorulnia azon magasabb közgazdasági érdek mellett, melyet a valuta értékállandóságának fenntartása, a hitelszervezet építésének megóvása és a feltétlenül szükséges külföldi fizetéseink zavartalan el látásának biztosítása jelentett.”

A devizanehezségek azonban hamarosan olyan mértékben fokozódtak, hogy transzfermoratóriumot jelentettek be. A bank a hivatalos kamatlábat fokozatosan emelte; 1931 közepén ismét 9%-on állt a bankráta.

1931 novemberében — a bankzárlat feloldása után — a zalai pénzügyi körök kérvénnyel fordultak a kormányhoz és a Magyar Nemzeti Bankhoz, mely szerint:

„...a bankbetétek felszabadításával kapcsolatosan a vidéki hitelintézetek a nemzeti bank által olyan mértékben láttassanak el hitelekkel, hogy ne legyenek kénytelenek a mezőgazdasági és ipari termelést a kölcsönök felmondásával zaklatni, és a kihelyezett kölcsönöket peres úton érvényesíteni. Ez a vidéki kereskedelemipar és mezőgazdaság teljes tönkretételét idézné elő.”

A transzfermoratórium a magyar gazdasági élet új hitelforrása lesz — írták a korabeli lapok. A Nemzeti Bank váltóleszámlás útján gyümölcsözteti a külföldi számlákra letétbe helyezett pengőösszegeket. A kamatláb 6%-ra történő leszállítására 1932 közepén került sor, majd a devizagazdálkodásban is vezettek be bizonyos könnyítéseket.

A válság időszaka alatt, majd azt követően kialakult és megerősödött az állammonopolista kapitalizmus befolyása a gazdasági életre. Ettől az időtől kezdve a

gazdaságban már a háborús konjunkturát megelőző fokozatos fellendülés indult meg. A kormány részleges engedélyt adott a külföldiek zárolt követeléseinek a feloldására, főleg magyar mezőgazdasági cikkek vásárlása céljából.

A város kereskedelme a mezőgazdasági kivitel kapcsán erőteljesen fellendült. 1932 végén a Tejszövetkezeti Központ vajgyár építését határozta el. A kivitelezést 1933 júniusában meg is kezdték. Ekkor indultak meg az amerikai tőke közreműködésével a zalai földgáz- és olajkutatások, jelentős munkaalkalmat teremtve Nagykanizsán és az olajvidék falvaiban.

A tíz éves nemzeti bankról szóló méltatások 1934-ben, továbbá a bankfiók beszámolója már a kedvezőbb gazdasági helyzet következtében jelentkező bizakodó hangot ütnek meg:

„A Magyar Nemzeti Bank pályájának első évtizedében igazolta is azokat a várakozásokat, amelyeket a nemzet az önálló jegybankhoz fűzött. Azoknak a követelményeknek, amelyeket az ország a saját jegybankjával szemben támaszthat, a tíz éves MNB a legteljesebben megfelelt ... Az ország létéért való küzdelemben az MNB az állandóságnak, megalapozottságnak biztos vára maradt. Fundamentuma az ország gazdasági munkájának, őrzője a munka gyümölcsének...

...A nemzeti valuta becsületéért folytatott szívós és eredményes küzdelem, a súlyos kamatteher lényeges enyhülése, a devizapolitikának minden kötöttsége mellett az agrárkivitel szolgálatába állítása, a felgyült idegen követelések, a transzferpénzek és zárolt pengők gyümölcsötetése saját gazdasági céljaink érdekében, az államháztartásnak nyújtott segítség, a hitelellátás terén való gondoskodás, mind megannyi jelzőköve a nemzeti bank tíz esztendő s rögös, de egyenes pályájának...

...Kevés olyan intézményünk van, amely ennyire szolgálni tudná az egyetemes szempontokat és érdekeket. Tevékenységével valóban rászolgált arra a jelzőre, amelyet visel: nemzeti és magyar...”

Az aktív kereskedelmi mérleg lehetővé tette az import fokozását.

Az évtized közepétől már egyértelműen igény a jegybank felé az expanzív hitelpolitika. *„A Magyar Nemzeti Banknak az eddigi deflációs politika enyhítésével és a hitelkeretek némi tágításával kell hozzájárulnia a gazdasági élet fellendítéséhez. A védőintézkedések minél gyorsabb megszüntetésével el kell háritani mindazokat az akadályokat, amelyek a hitelélet fejlesztésének útjában vannak. A jegybanknak ezért kötelességszerűleg a legnagyobb gondot kell fordítania arra, hogy a forgalomban lévő pénz mennyisége helyesen állapíttassák meg a forgalomban lévő áruk ellenértékével. Nagy gondot kell fordítani továbbá arra is, hogy a pénzkibocsátás alapjául szolgáló ügyleteket biztonsági és likviditási szempontból a legjobban megalapozza.”*

A város igazságügyi palotájának az építése 1936-ban kezdődött meg. „*A kormány nagyon hosszú idő óta az első hatalmas középítkezést juttatta Nagykanizsának*” — írta a Zalai Közlöny.

Az 1935-ös üzletév kapcsán a bankfiók jelentős forgalomemelkedéséről számolt be. A pénztárforgalom 70%-kal, a folyószámlaforgalom 250%-kal emelkedett az elmúlt három év átlagához viszonyítva. Jelentős fejlődést mutatott a váltóforgalom is. A bankfiók aktívan támogatta a gyümölcsexport szervezését.

A hitelpolitika homlokterében az „egészséges pénz” megteremtése állt. „*Egészséges az olyan pénz, amelynek a vásárlóereje állandó, és amelynek a vásárlóerejében külföldön is és belföldön is meg van a bizalom*” — nyilatkozta a bankfiók vezetője.

„*A könnyelmű hitelkiterjesztés fiktív vásárlóerőt teremt... Az üzleti és magánéletben a takarékoság legyen az irányadó szempont.*”

Az 1938. évi mérleg az, amelyik ismét ugrásszerű forgalomnövekedést mutat. Jelentős katonai építkezések indultak meg Nagykanizsán és környékén. A kivitelezésben a helyi gyárosok és kisiparosok aktívan részt vettek. Fokozta a kereskedelmi forgalmat a felvidék visszacsatolása. A város ipari termelése az utóbbi hét évben legalább 30%-kal növekedett, hasonló arányban nőtt a foglalkoztatottak száma. „...*A termelés és fogyasztás egyenletes arányban emelkedett*” — olvashatjuk a város költségvetési beszámolójában.

A következő évben a leszámítási üzletág stagnált, míg a közép- és hosszúlejáratú hitelkihelyezés emelkedett erőteljesen, főleg a tartós üzleti befektetések fokozódása kapcsán. A nagykanizsai fiók jelentős összegű hiteleket engedélyezett a nyersanyagbeszerzések és az import finanszírozására.

Az ekkor már 31 ezer fős lakosú város jelentős külkereskedelmet bonyolított le. A polgármester a költségvetési beszámolójában kijelentette, hogy: „*Nagykanizsa export-import város*”. Felvetődött a hűtőház szükségessége. A háborús készülődés miatt propagálták az olajos növények (len, napraforgó, tökmag, repce, ricinus) termelését.

A gazdasági fellendülést a bank „olcsó pénz” politikával támogatta. 1940 végén a leszámítási kamatláb 3%-ra csökkent.

Magyarország háborúba lépését természetesen követte a gazdasági-termelési fegyelem fokozódása. Ez a banktól határozott, szigorú pénz- és hitelpolitikát követelt. Kifejezték a bankfiók vezetői annak fontosságát, hogy a hitelek megfelelő helyre jussanak, és elsősorban a termelő munkát erősítsék.

Indokoltnak látszott, hogy pontosan körvonalazva legyenek a hitelígények elbírálásának főbb szempontjai. Azért volt szükség megfelelő ellenőrzésre, hogy a spekulatív célokat szolgáló hitelek kiküszöbölhetőek legyenek. Ez irányban már eddig is történtek lépések, hiszen a bankok akkor már egy éve nem folyósítottak

értékpapír-lombardokat az árulombard igények elbírálásánál is figyelembe vették, hogy azok megfelelnek-e a készletgazdálkodás szempontjainak, és nem szolgálja-e az árufelhalmozás céljait.

„Hogy a spekulatív hitelek kiküszöbölhetőek legyenek, a jövőben a benyújtott váltóanyag cenzurájánál elsősorban azt vizsgálják, hogy a kért hitelkeret megszavazása esetén a hitelösszegek valóban hasznos beruházások céljaira legyenek fordítva.” Hangsúlyozták, hogy le kell törni a felesleges spekulációt.

A háborúval járó finanszírozási műveletek, az iparvállalatok fejlesztése, új nyersanyagok előállítására és beszerzése, továbbá a mezőgazdasági többlettermelés elősegítése és gépesítése újabb nagy hitelkihelyezést igényelt.

A Magyar Nemzeti Bank közölte a pénzügyekkel a hitelkérdések elbírálásának új irányelveit, amelyek értelmében a bankok kötelesek szigorúan felülvizsgálni a hitelkérdés jogcímét, és ki kell zárniuk a spekulatív célokat szolgáló hitelanyagokat. Nem elégtették ki az olyan hitelkérdéseket, amelyek nem voltak kapcsolatban a háborús gazdálkodással, a mezőgazdasági és ipari termelést elősegítő célokkal, vagy a szükséges anyagbeszerzésekkel. Az új hitelkérdések kérdőíveket kellett kitölteniük, amelyek tartalmazták a hitelkérdő tárgyi és személyi adatait. A kérdőívek benyújtása nélkül folyósítható hitelek felső határa 15 ezer pengő volt. De ezen összeghatáron belül is vizsgálat tárgya volt a hitelcél produktivitása.

Az egyre gyakrabban jelentkező anyaghiány miatt ekkor már mindennaposak az áremelkedések.

1943-ban a váltóállomány csökkent. A betétállomány — elsősorban a jelentős háborús nyereségek következtében — jelentősen emelkedett.

A legjelentősebb összegű hitelkihelyezés a mezőgazdaság részére folyósított rövidlejáratú és jelzálogkölcsön volt.

A bankfiók háború alatti forgalmáról nem állnak rendelkezésünkre pontos információk, tevékenységét így csak nagyvonalakban és a város gazdasági életének alakulásához igazodva tudtam általánosságban követni.

Tény, hogy az MNB a tevékenységét egyre inkább a fasiszta állam érdekeinek rendelte alá. Ennek főbb eszközei a következők voltak: leszámítási hitelkeretek biztosítása az állami hadikölcsönöket nyújtó pénzügyekkel, kincstárjegyek viszontleszámítása, fedezetlen bankjegykibocsátás a német relációban egyre inkább növekvő külkereskedelmi többlet ellensúlyozására.

A II. VILÁGHÁBORÚTÓL 1996. DECEMBER 31-ÉIG

A II. világháború hazánk számára a felszabadulással ért véget, amely új korszakot teremtett nemcsak a gazdaság, hanem a Magyar Nemzeti Bank számára is. A háborús károk nagysága, a szétzilált gazdaság és az erőteljes inflációs folyamat végkifejlődése rendkívül nehéz helyzetet teremtett. A szörnyű háború mérhetetlen anyagi- és véráldozatokat kívánt a várostól. Négyezer lakosát deportálták és megölték a fasiszták.

Zala megyében a felszabadító hadműveletek gyorsan befejeződtek. 1945. március 25-én indult meg a harc a Balatontól északra. A harmadik ukrán front csapatai március 29-én elfoglalták Zalaegerszeget. Április 1-jén érték el a Balaton déli oldalán előrenyomuló szovjet és bolgár csapatok Nagykanizsát, április 3-án pedig már Letenyére is bevonultak. A hadműveletek során a menekülő német csapatok alig fejtettek ki ellenállást, így az épületekben nem keletkeztek súlyos károk. Nagykanizsán mindössze 140 ház rongálódott meg. A visszavonuló német csapatok viszont jelentős egyéb károkat okoztak, ami többek között a közlekedés teljes megbénulását okozta. Az ipari vállalatok berendezéseit nagyjából leszerelték. A gépek elszállítása, vagy lerombolása miatt az ipari termelés csak egyes helyeken indulhatott meg. A gabonakészletek viszonylag megfelelőek voltak, a kenyérellátás akadozását az ép malmok hiánya okozta. A menekülő német csapatok összeszedték és elhajtották az igásállatokat, a megmaradt szarvasmarha-állományban járvány pusztított, több helyen lépett fel száj- és körömfájás.

A város lakossága a felszabadulás időpontjában 30%-kal volt kevesebb, mint 1941-ben. Igen súlyos volt a közellátás helyzete. Halaszthatatlan volt a járványok elkerülése végett a romok eltakarítása, a holttestek eltemetése, az állati maradványok elföldelése.

A feladatok megoldását a nemzeti bizottságoknak kellett vállalniuk. A nemzeti bizottságok ott alakultak meg először, ahol az átalakulás társadalmi alapja szilárd volt. Nagykanizsán szinte a felszabadulás napján megalakították az Ideiglenes Nemzeti Bizottságot is. A lakosság hozzájárított a romok eltakarításához, és megkezdték az utak és hidak helyreállítását.

A belső nehézségekkel küzdő közigazgatást a Vörös Hadsereg minden lehető módon támogatta. Segített a közlekedés helyreállításában, számos helyen élelmet juttatott a lakosságnak. A felszabadulást követően az egyik legnagyobb eredmény a földreform végrehajtása volt.

Az események alakulását jelentősen befolyásolta, hogy Zala megyében egyedül Nagykanizsa rendelkezett komolyabb iparral. Itt a munkásság szervezett erőt jelentett, munkásmozgalma komoly történelmi múlttal rendelkezett. A munkáspár-

tok a felszabadulás napján magukhoz ragadták a hatalmat, a kezdeményezést és irányítást, majd az ezt követő államosítások, a munkáshatalom megteremtése és megszilárdítása, a szocialista építőmunka, a város és járás életének, külső képének formálása, átformálása jelenti az élet megindulását — s ahogy majd a későbbiekben utalok rá —, küzdelmes éveinek eredményességét.

Az alábbiakban néhány eszmefuttatást teszek az egész felszabadult országot jellemző gazdasági helyzetről megjegyezve, hogy Kanizsa városa igen aktívan lépett be az ország vérkeringését jelentő vasút megindulásába, az újjáépítés különböző szakaszaiba, továbbá a politikai és kulturális élet számos tennivalójába.

A magyar gazdaságot a felszabadulás időszakában a reménytelen pusztulás jellemezte. Az ország nemzeti vagyonának mintegy 40%-a elpusztult. A súlyos jóvátétel (6 év alatt törlesztendő 300 millió dollár) hátrányosan befolyásolta az ország rekonstrukciós lehetőségeit, és fontos forrásokat vont el a gazdaságtól, de egyben kényszerű ösztönzést adott az erők koncentrálására. Az infláció a Horthy-rendszer örökségeként maradt a felszabadult Magyarországra. A háború végére az állam alig rendelkezett bevétellel, így a kiadások fedezésére szakadatlanul a bankjegyprest vette igénybe. 1945 közepétől 1945 végéig a szabadpiaci árszínvonal közel kétszázszorosára emelkedett. A Pénzügyminisztérium által bevezetett bankjegydézsma az infláció megállítását illetően nem vezetett eredményre. Az aratás sikertelensége miatt az árak rohamosan emelkedtek, a gazdasági helyzet tovább romlott. 1946-ban az adópengőindex-számítás bevezetésével átmenetileg sikerült valorizálni az infláció miatt mélyre zuhant reálbéreket. Magyarországon volt forgalomban a világtörténelem legnagyobb számértékű papírpénze, amely 37 számjegyből állt, és 10^{36} pengőt jelentett.

Ebben az időben a pénzintézeteknek leglényegesebb feladata az infláció lehetséges mértékű fékezése lett volna. Nagykanizsán ekkor 6 nagyobb pénzintézet működött, melyek a következők:

Magyar Nemzeti Bank,
Angol Magyar Bank Rt.,
Zala Megyei Gazdasági Bank,
Bankegyesület,
Dél-zalai Takarékpénztár Rt.,
Nagykanizsai Takarékpénztár,
Néptakarékpénztár.

A jegybanknak egyidőben kellett két feladatot ellátnia. Egyfelől korlátoznia kellett a pénzteremtést az inflációs folyamat fékezése érdekében, másfelől el kellett látnia a gazdaságot forgalmi eszközökkel, és hitellel támogatnia az újjáépítési munkálatokat. Az objektív feltételek szükséges minimumának megteremtése után (a nyugati hitelek felvételéhez fűzött remények nem realizálódtak) — sikeres

széncsata, a betakarítás utáni új termés, készletgyűjtés, a jóvátétel prolongálása, a Magyar Nemzeti Bank 30 millió dolláros nyugatra hurcolt aranykészletének visszaszerzése, szovjet és amerikai árukölcsön stb. — került sor a pénzügyi stabilizációra, amelynek előkészítésében és végrehajtásában a jegybank jelentős szerepet vállalt. Az árak egységes országos rendszerét egyetlen árból, egy mázsa búza árából építették fel. Az egy métermázsa búza árát 40 forintban szabták meg. A kedvező alacsony búzaárból következett, hogy az árakat új forintban a Horthy-rendszer áraihoz viszonyítva három és félszeres — az átlagos szorzószám 3,4 volt, amelyen belül az állatokat és állati termékeket 4,2; a növényeket 2,5-szeres szorzószámmal számolták —, az iparcikkeknel ötszörös szorzószámot alkalmaztak. A munkásosztály életbelépő átlagbéreit az 1938. évinek 50%-ában határozták meg.

Szükség volt tehát egy új értékálló pénz megteremtésére, mely 1946. augusztus 1-jével megtörtént.

Az új pénz a forint nevet kapta. A pénzlábat 0,0757 gramm színaranyban határozták meg, azaz egy kilogramm színarany ára 13 210 forint lett.

A forgalomba kerülő pénzmennyiség felső határát egymilliárd forintban állapították meg, ami szigorú hitelezési, illetve szűk deflációs pénzpolitikát jelentett. A gazdálkodó szervek pénzellátása központilag szabályozott, szelektív hitelpolitika alapján történt. Hitel elsősorban gyorsan megtérülő célra, pl. újjáépítésre, helyreállításra, a termelés megindítására stb. nyújtott a bank. Fokozták a magánbankok saját forrásból nyújtott hitelkihelyezéseinek az ellenőrzését. Hitelt a termelés és forgalom megelőlegezésére nyújtott, azaz elsősorban rövidlejáratú forgótőkehitelket folyósított, maximum 45 napos lejáratra. A stabilizációs hitelpolitika, amely a fontos termelési ágak hitelezésének biztosítása során a gazdaság legkülönbözőbb területein felgyülemlett tőkéket a termelés felé terelte, lényegileg a hitel korlátozásának politikája volt, amely azonban az állam kezében a gazdaságirányítás szelektív eszközévé vált. Ez a magatartás lehetővé tette az MNB számára a tőkés szektor korlátozásának, hitel útján való irányításának és ellenőrzésének fokozását, szilárd pénzügyi keretek létrejöttét a gazdasági élet további fejlődéséhez az első hároméves terv keretében.

Az MNB nagykanizsai fiókjának funkciója a felszabadulástól a bankok államosításáig lényegében azonos volt a felszabadulás előttivel, sőt tevékenysége bizonyos mértékig szűkült. Legfontosabb üzletága a kereskedelmi bankok váltóinak a viszontleszámitása volt. Sok munkát adtak a bankokkal való mindennapos elszámolások, mivel az infláció miatti árfolyamveszteség elkerülése érdekében a kereskedelmi bankok a nap végén teljes pénzkészletüket beszállították a nemzeti bankba.

A Magyar Nemzeti Bank és a legnagyobb magánbankok 1947. december 4-ei államosítását követte az ipari és kereskedelmi vállalatok nacionalizálása, amely

az eddigiektől merőben eltérő és újszerű pénzellátási követelményeket támasztott. Az 1947. évi XXX. törvény alapján került sor a bankok államosítására. Az államosított bankok részvényei állami tulajdonba mentek át, míg a külföldi tulajdonban lévő részvényeket az államosítás nem érintette. Az MNB részvényeinek több mint 96%-a az állam tulajdonába került.

Központi intézkedések születtek a bankok államosítására, melyeket az 1947. évi XXX. törvény foglalt magában. A törvény végrehajtása érdekében Nagykanizsán is történtek intézkedések. Az állami bankok összekötő irodája lett megbízva a piacrendezés lebonyolításával Zala megye ezen körzetében. Az iroda útmutatása az volt, hogy a Nagykanizsán működő 3 önálló pénzintézetet össze kell vonni. A lebonyolítás során ezen pénzintézetek igazgatóságának a részvények 50%-át fel kellett ajánlani állami letétben. A Nagykanizsai Bankegyesület és Dél-zalai Takarékpénztár igazgatósága azonban nem akarta részvényei előbb említett hányadát felajánlani, pedig a rendezés során anyaintézetnek éppen őket jelölték. Hosszas huzavona és alkudozás után fogadták csak el az iroda javaslatát.

1948. augusztus 28-án került sor az összevont igazgatósági ülésre, melynek központi kiküldöttje dr. Berényi János volt. Ő hivatkozva az 50490/1948-as kormányrendeletre a három önálló intézet összevonását kimondta (Nagykanizsai Bankegyesület és Dél-zalai Takarékpénztár, Nagykanizsai Takarékpénztár Rt., Zala megyei Gazdasági Bank), valamint az Angol—Magyar Bank helyi fiókintézete állományának átvételére utasított.

Az új összevont bank neve Nagykanizsai Bankegyesület és Dél-zalai Takarékpénztár Rt. lett. A részvények több mint fele állami tulajdonba került. Az összevont pénzintézet 1948. december 31-éig működött, amikor is a megye összes pénzintézete (az MNB-t kivéve) egy pénzintézetben, a Balatonvidéki Takarékpénztárba került összevonásra. E név alatt a pénzintézetek két hónapig szerepeltek, hiszen ezt követően került sor a bankrendszer kiépítésére, ezen belül pedig a különböző feladatokra specializálódott intézetek szakosítására.

1949. március 1-jével létrejött jogutód és egyben új intézmény az Országos Takarékpénztár nevet kapta. Ezen intézmény országos központból és vidéki hálózatból állt. A takarékpénztár szerény keretek között kezdte meg működését, hiszen fiókhálózata még nem épült ki teljesen. Induláskor mindössze 30 budapesti és 65 vidéki fiókkal rendelkezett. A vidéki fiókok egyike a nagykanizsai fiók volt, mely átvette a Nagykanizsai Takarékpénztár Rt., a Néptakarékpénztár Rt., a Nagykanizsai Bankegyesület és Takarékpénztár Rt., a Zala Megyei Gazdasági Takarékpénztár valamikori tulajdonát képező értékpapírokat, követeléseket és tartozásokat.

Az 1919. március 1-jén a Gazdasági Főtanács, valamint a Minisztertanács határozatának megfelelően megalakított Országos Takarékpénztár Nemzeti Vállalat első ideiglenes ügyrendje üzletkörét az alábbiakban fogalmazta meg:

1. Takarékbetétek gyűjtése, és takarékosági propaganda folytatása.
2. Folyószámlák vezetése.
3. A bankszervezet más intézményei részéről adott megbízások teljesítése.
4. Magánügyletek hitelellátása, kezességvállalása, magánügyletek megbízásának teljesítése.
5. Közintézmények különleges megbízásának teljesítése (pld. sorsjáték, menetjegyiroda stb.).
6. Kincstárjegyek, nyereséyműköcsönök államkölcsönök elhelyezése.
7. Átmenetileg a gazdasági élet átalakulási ütemének megfelelően kell végezni mindazon banki funkciókat, mely nem tartoznak más bankszervek hatáskörébe.
8. Minden olyan tevékenység végzése, mely ellátását a kormány az OTP hatáskörébe utalja.

Ezen ideiglenes ügyrend mutatja már a szakosítást, hisz az OTP elsősorban lakossági bankműveletek ellátására alakult.

Nagykanizsán ekkor alakult ki az egyszintű bankrendszer két fiókjá az OTP és a Magyar Nemzeti Bank.

A bankrendszer átszervezésével a Magyar Nemzeti Bank olyan egyszintű — jegybanki és hitelbanki funkciókat egyesítő — központi bankká vált, amelyet a már meglévő bankjegykibocsátási és devizamonopólium mellett pénzforgalmi és hitelmonopóliummal ruháztak fel. (A többi pénzintézet — OTP, Beruházási Bank, Külkereskedelmi Bank, Szövetkezeti Beruházási Bank, Pénzügyi Központ stb. — hitelrendszerével szervesen beépült az MNB központi hitelrendszerébe. (Ilyen módon az MNB a pénzkezelés és pénzellátás monopolizálásával a gazdálkodó szervek tevékenysége befolyásolásának, a központi akarat érvényesítésének fontos eszközévé vált.

A bankjegykibocsátás monopóliumával a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1950. évi 26. törvényerejű rendelete ruházta fel a bankot, amikor kimondta, hogy a „...bankjegyek kibocsátására csak az MNB jogosult”. Az MNB az említett rendelet értelmében „...bankjegyek kibocsátásával és érmék forgalombahozásával gondoskodik arról, hogy a készpénzben való fizetésekhez a megfelelő mennyiségű törvényes fizetőeszköz álljon rendelkezésre”, továbbá „örkődik a valuta értékállóságának biztonsága felett”. A pénzforgalmi monopóliumról a következőket rendelí az említett jogszabály: „A Magyar Nemzeti Bank az állam, a közületi intézmények, szervek és vállalatok részére kizárólagos joggal számlákat vezet, ennek révén az ezek közötti fizetéseket (átutalásokat) lebonyolítja és lehetővé teszi az egyszámlarendbe bekapcsolt intézmények és vállalatok tervszerű gazdálkodásának pénzügyi ellenőrzését”.

1948 májusától a gazdálkodó szervek számláinak forgalmát át kellett terelni az MNB-nél újonnan megnyitott egyszámlákra, a házipénztári forgalom pedig minimálisra csökkent.

A pénzforgalmi monopólium előtt az MNB-nek Budapesten egyáltalán nem volt, vidéken pedig csak a nagyvárosokban működött 21 fiókja. A járási fiókhálózat kiépítése után a fiókok száma közel 200-ra emelkedett. Ezek irányítását eleinte a központi fiókiroda végezte, majd létrehozták a területi irodákat. A hitelmonopólium lényege, hogy az MNB-nek kizárólagos joga van a hitelnyújtásra, és kizárólagos joggal rendelkezik a hitelnyújtás céljára felhasználható szabad eszközök felett. A devizamonopólium pedig azt jelenti, hogy a bank központja a más államokkal történő elszámolásoknál a külföldi fizetési eszközökkel kizárólagos joggal rendelkezik és bocsát rendelkezésre fizetési eszközöket az importhoz.

A '40-es évek végén tért át a gazdaság a gazdaságirányításban a középtávú tervek kidolgozására és megvalósítására. A centralizált tervezési módszerek a túlfeszített előirányzatokkal feszültséget idéztek elő a gazdaságban, a pénzt pedig passzív szerepre korlátozták nemcsak a belföldi, de a nemzetközi fizetési forgalomban is. Az expanzív gazdaságpolitika kevés teret adott a monetáris befolyásolás számára, a pénzügyi intézkedéseknek inkább az adminisztratív jellege dominált.

Ahhoz, hogy a belső gazdasági élet zavartalan pénzellátása maradéktalanul érvényesüljön a vállalatoknál, előbb adósságrendezést, majd tőkerendezést hajtottak végre, amelynek eredményeként a Magyar Nemzeti Bank vált a gazdaság egyetlen hitelezőjévé. Ezután már csak a „szocialista típusú” hitelreform végrehajtása volt hátra és az ennek megfelelő pénzforgalmi rendszer kodifikálása. Erre 1952-ben a már említett jogszabállyal került sor, ami hosszú ideig meghatározta a jegybank hitelezési és pénzforgalmi magatartását. A fentieket dr. Huszti Ernő, dr. Gombos András és Biró Miklós cikkei alapján állítottam össze.

Az államosítás előtti időpontban a nagykanizsai fiók 12 számlatulajdonossal tartott közvetlen kapcsolatot. A tisztviselők száma 1945 és 1948 között 7—9 fő között mozgott. A fiók hatásköre Zala megyére, továbbá Vas és Somogy megyék egy részére terjedt ki a postai körzeteknek megfelelően.

A számlaforgalommal kapcsolatos minden gyakorlati ténykedést végrehajtott. Vezette a gazdálkodó szervek számláit, teljesítette fizetési megbízásait, ellátta a pénztári teendőket. Hitelt folyósított a terv szerinti termelési és fejlesztési tevékenységük finanszírozására, ellenőrizte a munkabérialap felhasználását és a pénztári tervek teljesítését. A tevékenységek kiterjesztése megkövetelte a létszám növelését, 1950-ben 24, az OSZH beolvadása után 1953-ban pedig már 36 dolgozója volt a bankfióknak.

Ebben az időszakban

- 9 minisztériumi felügyeletű nagyvállalat,
- 11 tanácsi helyi ipari vállalat,
- 3 építőipari vállalat,
- 5 ipari szövetkezet,
- 13 földműves szövetkezet,
- 52 mezőgazdasági termelőszövetkezet és
- 300 államigazgatási szerv (1 100 db)

számláját vezette a bankfiók.

Ezeknek a gazdálkodó szervezetnek a hitelellátása is jórészt a fiókhoz tartozott. (1952-ben az állami vállalatok beruházásainak finanszírozását a Beruházási Bank vette át.)

A nagykanizsai fiók pénztári forgalma évi 250—300 millió forint között mozgott. Az átlagos napi pénztári tételszám megközelítette a 100 db-ot.

Az új termelési viszonyokat városunk iparában is az államosítás hozta létre. Az államosítás több lépcsőben történt. Nagykanizsai viszonylatban a legjelentősebb volt az 1948. március 25-ei, valamint az 1949. decemberi államosítás. A kisebb és korszerűtlen üzemeket felszámolták, a jelentősebbeket korszerű nagyüzemmé fejlesztették, ugyanakkor több új üzem, köztük modern nagyüzem épült.

A város ipari fejlődését a következő táblázat mutatja be:

<i>Megnevezés</i>	<i>1950</i>	<i>1954</i>
Minisztériumi ipar		
— termelési érték (millió Ft)	77	206
— munkáslétszám (fő)	992	2405
Tanácsi ipar		
— termelési érték (millió Ft)	3	48
— munkáslétszám (fő)	179	669
Szövetkezeti ipar		
— termelési érték (millió Ft)	6	17
— munkáslétszám (fő)	72	241

Az MNB bankfiók életében teljesen új feladatot jelentett a termelőszövetkezetek számláinak és finanszírozásának átvétele. A mezőgazdaság nagyarányú átszervezése már az első ötéves terv kezdeti éveiben megindult.

A járás első termelőszövetkezetei 1948 második felében alakultak, előbb Becsehelyen, majd Nagyfakoson, amit rövidesen újabb kilenc szövetkezet megalakulása követett. 1952-ben a nagyüzemek már több mint 8 ezer hektáron gazdálkodtak. A gazdaságpolitikai törések hatására 1953-ban a termelőszövetkezetek 36%-a feloszlott, de rá két évre ismét 36 termelőszövetkezet gazdálkodott a járás területén,

összesen 23 ezer hektár területen. 1956-ban a termelősövetkezetek 81%-a feloszlott.

Az 1956-os forradalom nemcsak gazdasági, de pénzügyi téren is visszavetette a fejlődést, és reális közelségbe hozta az inflációs veszélyt.

A Magyar Nemzeti Bank az inflációs veszély elhárításában és a forradalom okozta nehézségek leküzdésében — lehetőségeihez mérten — komoly szerepet játszott. Olyan jegybanki intézkedéseket tett, amelyek alkalmasak voltak az indokolatlanul kiáramló pénzvolumen visszaszívására és kínálatnak pénzoldalról történő fokozására.

A forradalmat követően a gazdasági gyakorlat által egyre sürgetőbb igényként vetődött fel a közvetlen tervutasításos rendszer felváltása egy olyan mechanizmussal, amely a gazdasági szabályozókon keresztül biztosítja a gazdasági élet — központi akaratnak megfelelő — fejlődését. Egy ilyen mechanizmusban a pénzügyeknek — így a jegybanki tevékenységnek is — kiemelkedő szerep jutott. Ennek szellemében olyan lényeges változások következtek be az MNB pénz- és hitelpolitikájában, amelyek a pénzügyi merevségeket fokozatosan feloldották, és átmenetet képeztek a fejlődés magasabb szintjéhez. Ilyen alapon szükségessé vált a hitelezési tartomány növelése, rugalmasabb, a vállalati gazdálkodáshoz jobban alkalmazkodó hitelfajták létrehozása, s ezek nyújtásánál előtérbe kerültek a gazdaságossági követelmények, egyszerűsítették a pénzforgalmat, a devizagazdálkodást.

Az 1960-as évtized kezdete kétféle változást indukált, mely egyaránt hatott a bankok életére. Az első, hogy a kormány határozatot hozott az iparvállalatok telepítésére. Ez a jó döntés érintette a várost is. Az ipari munkahelyek tömeges növekedése következett be, a lakosság foglalkoztatása dinamikusan emelkedett, és az évtized végére a munkaképes korúak foglalkoztatása a városban csaknem teljes lett. Az extenzív iparfejlesztés időszakában új gyárak, üzemek országos vállalatok gyáregységei telepedtek városunkba. (Legjelentősebb az Egyesület Izzó.) Az Országos Takarékpénztár tovább szorgalmazta az építési kölcsönt, amelynek alapján több lakássövetkezet alakult, amely összefogta egy-egy csoport lakásépítési koncepcióját. Ebben a munkába a takarékpénztár is bekapcsolódott. Az I. számú Lakássövetkezet 1961. október 7-én alakult, melynek taglétszáma 35 fő volt. Ez az ún. Sneff téri lakásokat jelentette. Ezt követően rövid időn belül több lakássövetkezet is alakult már, a keleti városrész beépítését beindítva. Ekkor kezdett kialakulni az I. Bolgár Hadsereg út jelenlegi utcaképe. Itt 1962-ben II-es, 1963-ban III-as és IV-es, 1964-ben pedig az V-ös Lakássövetkezet alakult meg.

Ebben az öt éves tervidőszakban válik az OTP szerepe meghatározóvá a város lakásépítésében. Ez a közreműködés kettősséget is eredményezett. Egyrészt mind

a bank kölcsönt nyújt az építkezéshez, másrészt mint beruházó is fellépett. Ez a kettősség bár tisztázatlan viszonyokat is teremtett (pl. garanciális feladatok nem igazán banki feladatok), mégis a lakásépítés szempontjából pozitív volt. A megépült lakások döntő többsége az OTP fiók közreműködésével készült el. Ekkor indult meg az OTP-nél sajátberuházású lakásépítés, mely a későbbiek során még nagyobb szerepet töltött be. A fentiek igazolására néhány adat az 1966—70 között folyósított lakáshitelállományáról.

1966	90 millió Ft
1967	110 millió Ft
1968	171 millió Ft
1969	180 millió Ft
1970	205 millió Ft

A gazdálkodó szervek részére történő összes hitelkihelyezés a kérdéses időszakban dinamikusan nőtt. Az 1957. évi hitelfolyósítást száznak véve, a hitelforgalom 1960-ra 36%-kal, 1961-re pedig 88%-kal emelkedett.

1959-ben a bankfiók a finanszírozási hatáskörébe tartozó 179 gazdasági egység részére 1309 számlát vezetett. A könyvelés által feldolgozott jóváírások és terhelések száma napi átlagban 1100 db volt.

A város iparának fejlődését mutatják a következő adatok:

<i>Megnevezés</i>	<i>1960</i>	<i>1964</i>
Minisztériumi ipar		
— termelési érték (millió Ft)	742,0	964,0
— munkáslétszám (fő)	3257,0	3596,0
Tanácsi ipar		
— termelési érték (millió Ft)	115,0	250,0
— munkáslétszám (fő)	988,0	1735,0
Szövetkezeti ipar		
— termelési érték (millió Ft)	29,0	38,0
— munkáslétszám (fő)	391,0	484,0
Az ipar szerkezete		
— nehézipar	84,7	81,8
— könnyűipar	6,4	7,9
— élelmiszeripar	8,9	10,3

1959 és 1960 között újra előtérbe került a mezőgazdaság radikális és gyors ütemű átszervezése. Ez időben a parasztság túlnyomó többsége kénytelen volt földjét és állatállományának nagyobbik részét közösségi tulajdonba bevinni. 1961 végére a kanizsai járás szántóterületének 97,1%-a került a közös gazdaságok tulajdonába. Erre az időszakra esik a bankok átszervezése, így a korábbi területi igazgatóságokból (10 területi igazgatóság volt) 19 megyében megalakultak a me-

gyei igazgatóságok, melyek a fiókhálózatot felügyelték, illetve funkciójuk ellátásában segítették őket.

A direkt irányítású gazdasági rendszerben a bankfiók tevékenysége elsősorban funkciójának megfelelően emissziós feladatok végrehajtására szorított, míg a hitelezés tulajdonképpen a „hitelkihelyezésekre” korlátozódott.

Az ipar erőteljes fejlődését és fellendülését elsősorban az Egyesült Izzó Nagykanizsára telepített nagyberuházása és a Kanizsa Bútorgyár rekonstrukciós fejlesztése fémjelzi. Megindult a városban a kommunális, szociális és kulturális intézmények fejlesztése, rekonstrukciója, majd vele együtt a termelési ágak beruházásai, és ezzel a termelés fejlődése is.

Járásunk gazdasági arculatára még mindig a mezőgazdasági termelés a jellemző. A foglalkoztatottak száma a jelenlegi mechanizmus éveiben közel azonos szinten mozgott a korábbi évekével. Kanizsa város fejlődését azonban az erőteljes ipari fellendülés jellemzi. Míg 1965-ben 7900 fő, addig 1970-ben 13 500 fő talált munkalehetőséget iparvállalatainknál. A járás 117 ezer hektár ösztérületéből ebben az időben már 68 ezer hektáron működtek termelészövetkezetek.

A gazdasági és társadalmi élet alakulásában az idegenforgalom fejlődése jelentős szerepet játszott. A Letenyén és Murakeresztúron megnyitott határátkelőhelyek komoly forgalmat bonyolítottak le, és e forgalom nagy része Nagykanizsán jelentkezett.

A bankfiók működési területén a gazdálkodó szervek számában és összetételében az előző esztendőkhöz viszonyítva több lényeges változás következett be. Ezek között első helyen kell említeni a közigazgatási területek átrendezését, így pl. a volt letenyei járás tekintélyes részének vonzáskörbe adását. Szervezeti változások következtében több gazdasági egység össze lett vonva, illetve egyesült.

Az 50-es éveket követően a város és járás gazdasági fejlődése, főként a város fejlődése lelassult. Ez a lelassulás elsősorban politikai tényezőkkel, a magyar—jugoszláv kapcsolatok romlásával volt összefüggésben. A lényeges és gyors, dinamikus fejlődés a forradalmat követően, majd döntő mértékben az 1968-as gazdaságirányítási rendszerváltozással indult meg.

1974-ben ismét új konstrukciót vezetett be a takarékpénztár, nevezetesen az átutalási betétet. Ez lehetőséget adott a város lakói részére, hogy közüzemi díjak és az OTP részletek fizetését helyettük az OTP rendezze.

Az 1974-es év különösen jelentős állomás az OTP történetében, hisz a kormány — az eddigi lakossági banki funkció mellett — tanácsok és intézmények pénzeszközökének kezelésével is a takarékpénztárt bízta meg. Így a tanácsok és intézményeinek pénzforgalma teljes egészében az OTP hatáskörébe került. Fontos momentum még, hogy ebben az évben július 1-jétől bevezetésre került a lakásépítési és

elosztás új rendszere. Ez egyben lehetővé is tette az OTP számára a szociálpolitikai és munkáskedvezmények nyújtását.

Érdemes megjegyezni, hogy ezen öt év alatt több mint 3100 lakás épült fel az OTP közreműködésével.

Az V. ötéves tervidőszakban a takarékpénztár feladatai Nagykanizsán is jelentősen bővültek. A város fejlődése továbbra is dinamikus volt. A korábbi évek extenzív fejlődésének lehetőségei teljesen kimerültek, a város üzemei így csak az intenzív fejlesztésre térhettek át.

A tanács anyagi lehetőségei ezek megoldásához nem voltak elegendők, ezért többször kellett banki segítséget adni. Ebben az időszakban vált szükségessé a bölcsődék és iskolák bővítése, felújítása, az infrastruktúra erőteljes ütemű fejlesztése. A lakásberuházások dinamikájának további biztosítása. A város vezetése a célok megvalósításának érdekében rangsorolta a feladatokat, melyek megoldásában mind a megyei OTP igazgatóság, mind a nagykanizsai fiók komoly feladatokat látott el.

A tervidőszakban erős igény mutatkozott a családi ház építése iránt. Általában 170—200 családi ház építése fejeződött be évente.

A takarékpénztár a különböző magán- és vállalati szervezésű építkezések pénzügyi támogatásán túl saját beruházásban is jelentős számú lakást építtetett. 1976—1980 között 3560 lakás épült fel az OTP pénzügyi közreműködésével, melyből 1800 saját beruházásban valósult meg.

Ennek eredményeként a bankfiókhhoz tartozó gazdasági szervek száma csökkent, vele együtt egy egység nagyságrendje lényegesen növekedett. 1971-ben a fiókhhoz tartozó gazdálkodó szervek száma 155 volt, melyből 75-öt a költségvetési szervek képviseltek.

A bankfiók a finanszírozási feladatok mellett komoly szerepet tölt be a készpénzforgalom lebonyolításában és feldolgozásában. 1975-ben több vállalat számlájának kezelése is a fiók hatáskörébe került.

A kanizsai bank évente mintegy 2,5 milliárd forint értékű bankjegyet és -érmét dolgozott fel, ezzel biztosítva azt, hogy illetékességi területére, illetve bizonyos fokig az országos vérkeringésbe is selejtmentes, jó minőségű bankjegy kerüljön. Mint ismeretes, a nagykanizsai bank kiemelt készpénzforgalmi, pénzkészletezési feladatokra került kijelölésre, amely egyben vonzáskörzetének nagyságrendjére is utal. Jelenleg már, annak ellenére hogy bizonyos fokig az emissziós munkakör gépesítésre került, átlagosan 10-12 fő végezte az emissziós feladatokat. A számlatulajdonosok igényeinek kielégítéséhez szükséges bankjegyek mellett korszerűsített formában rolnizott érméket is biztosított. A kifizetések összege éves viszonylatban a milliárdos nagyságrendet jóval meghaladta.

A növekvő idegenforgalom lehetővé tette nagyobb összegű valuta megvásárlását is. Ezen időszakban már évente 30 és 70 millió forint közötti értékben, főként tőkés valuta beváltásra került sor.

A vállalatok gazdasági fellendülését egyértelműen az alábbi számok igazolják:
a vállalati árbevétel 1960-ban 1,1 milliárd forint,
1978-ban 7,4 milliárd forint.

Ezen árbevétel, illetve a realizálásának hitelszükséglete, ha nem is ilyen nagyságrendben, bankunknál is megjelent.

A bankfiók 1968-ban mintegy 188 millió forintos nagyságrendben folyósított a vállalatok és szervezetek részére különböző hiteleket, míg 1978-ban a vállalati forgóalapok feltöltése és az akkumulált nyereség fejlesztésre fordítása következtében a kihelyezett hitel nagyságrendje 185 millió forintban állt meg.

A beruházási hitelekkel sikerült a már országos hírű Kanizsa Bútorgyár olyan rekonstrukciós elképzeléseit segíteni, amely fejlesztéssel a termelési érték egymilliárd forint összegben realizálódott, ami ötszöröse az 1968. évinek.

A belföldi ellátás biztosítása mellett vállalataink és szervezeteteink ezen időszakban vettek irányt a szocialista relációjú export mellett a tőkés exportra történő termelésre is.

A bank hitelezési körébe kisipari szervezetek, minisztériumi, tanácsi szolgáltatást végző, kereskedelmi és feldolgozóipari vállalatok, valamint mezőgazdasági termelőszövetkezetek tartoztak. Ekkor minegy 42 vállalatnak és szervezetnek vezette a számláját, és hitelezési magatartásával igyekezett befolyást gyakorolni döntéseikre, az országos és várospolitikai elképzelések irányába.

A mezőgazdaság területén végbement koncentráció egyértelműen a szervezetek tárgyi és személyi feltételeinek jobb biztosításával, a termelési nagyságrendek növelésével jelent meg. A mezőgazdasági termelés 0,4 milliárd forintról — 1968-hoz viszonyítva — 1978-ra több mint 1,1 milliárd forintra nőtt, halmozatlan termelési értéken számítva. A nagymértékű növekedés a koncentráción és a személyi feltételek biztosításán túl a termelési rendszerek térhódításával van összefüggésben.

A finanszírozási körbe tartozó 18 mezőgazdasági termelőszövetkezet tevékenységét a beruházás és közleplejártatú forgóalap-hiteleken kívül mintegy 260 millió forintos nagyságrendben rövidlejárátú hitelkihelyezéssel is segítette a bank, a mezőgazdasági beruházások nagyságrendje is lényegesen megváltozott.

Míg 1968-ban 50 milliós, addig 1978-ban a beruházás évi nagyságrendje meghaladta a 110 millió forintos értéket.

A hitellel kivitelezett beruházások aránya mintegy 20-25%-ot képviselt. A beruházások elsősorban a város elszívó hatása és a kiöregedés folytán lecsökkent

munkaerő pótlását szolgálták. A szövetkezetek által foglalkoztatottak létszáma 1968-hoz viszonyítva tíz év alatt 50%-kal csökkent.

Összességében a mezőgazdasági termelés korszerűsödött, eszközellátottsága javult, a nehéz fizikai munka aránya szintén kedvezően alakult.

Az 1968—75-ös években végbement koncentráció átmenetileg ugyan komoly pénzügyi problémákat okozott, így több éven át jelentős összegű veszteséget és alaphiányt kellett rendezni.

Az MSZMP KB 1978. évi határozata, valamint a párt XII. kongresszusa, mely több évre szóló követelményként a magyar gazdaság egyensúlyának helyreállítását — külön kiemelve a külgazdasági helyzetünket —, illetve megszilárdítását állította a legfőbb feladatok középpontjába.

E határozat külön foglalkozott az intézményi szervezetben történő változások szükségességével, azonban a fejlődés elmaradt, késett, és negatív irányba formálódott. Ma már tudjuk, hogy mindezek milyen károkat okoztak az országnak.

1985-ben már sokat beszélünk a bankrendszer továbbfejlesztéséről, ezzel összefüggésben a kereskedelmi bankszféra megteremtéséről, a monetáris politika szerepének növekedéséről.

A hitelszférára, de a gazdaság irányításában is egyre inkább fokozódó szerepet szántak a jegybanki módszereknek.

Megjelent csirájában a korábbi keretgazdálkodás jellegű hitelezés helyett mindjobban az üzleti, nyereségcentrikus, a kölcsönös érdekeltségen alapuló hitelezés formája.

Ekkor már bátran beszélhettünk a kétszintű bankrendszer szükségességéről.

Mint annyi minden jó megoldás, ez sem valósult meg rövid távon, jópár esztendőt kellett várni, mire konkrétan beszélhettünk az igazi érdekeltségi szférán nyugvó kereskedelmi bankok létrehozásáról. Mondhatnám úgy is, hogy 1985-ig a megye, illetve város banki életében mélyreható változások nem következtek be.

Az 1985-ös jegybanki és bizonyos fokú hiteltagozati szétvállás is a bankreform kezdetét jelezte.

A kanizsai bankfiók számlatulajdonosainak száma és összetétele 1979—86 között lényegében nem változott.

A kanizsai fiók finanszírozási körébe tartozó gazdasági szervezetek fejlődését a gazdálkodás növekedése jellemzi.

1986-ra 1980-hoz viszonyítva a nettó árbevétel több mint kétszeresére nőtt, nyereségük nagysága pedig megközelítette a közel két és félszeres növekedési ütemet.

Legdinamikusabb fejlődés az iparban következett be, míg a mezőgazdaság és a kereskedelem termelésbővülését szerényebb növekedés jellemezte. A jövedelmezőség fokozódása is az iparban volt a legintenzívebb.

A gazdasági folyamatok bővüléséhez sajnos az infláció hatása miatt jelentős hitelpénz-növekedés párosult. Az 1980. évi 650 millió Ft forgóeszközhitel került folyósításra, 1986-ra ez 2,5 milliárd Ft-ra módosult.

A városban lezajló nagyobb mérvű beruházási elképzelések csak banki forrásokkal valósulhattak meg, így például ebben az időszakban mintegy 3 milliárd Ft-os beruházás megvalósítását 25%-os hiteltámogatással lehetett létrehozni.

A VI. ötéves terv során gazdálkodó szerveink jelentős fejlesztéseket hajtottak végre. Ekkor került üzembehelyezésre a DKG gömbcsapgyártó beruházása, átadásra került a lenti üzeme, a sörgyár és bútorgyár fejlesztése kapacitásbővítő beruházásként.

A banki források mellett a Kanizsa Bútorgyár megbízásából a kanizsai fiók 50 millió Ft összegben bocsájtott ki kötvényt a tervbe vett források kiegészítéséhez. Ezenkívül több iparágban is jelentős fejlesztések valósultak meg, így a könnyűipar és a szolgáltatás területén.

Nagyobb léptekkel bővült a kereskedelemben a bolthálózat rekonstrukciója és bővítése, a mezőgazdaságban az állattenyésztő telepek rekonstrukciója mellett jelentős meliorációs beruházások megvalósítása.

Rohamosan növekedett a készpénzforgalom, amely nagyon komoly feladatok elé állította a kanizsai fiókot, amikor is 1979-ben 2,5 milliárd Ft bankjegy és -érme került feldolgozásra és kifizetésre, 1986-ban ez meghaladta a 4,5 milliárd Ft-ot.

Ugyancsak erre az időszakra esik a valutaforgalom növekedése is, mely éves viszonylatban mintegy 40, majd később 1986—87-ben több mint 100 millió Ft-os beváltásban testesült meg (tőkés valuta).

1980-as évek közepére a magyar gazdaság olyan világgazdasági kihívás elé került, melynek csak nagy nehezen tudott részben eleget tenni. A negatív jelenségek sokasága kényszer elé állította az ország gazdasági vezetését.

Sürgető feladattá vált a gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztése, a világpiachoz igazodó gazdaságpolitika kialakítása.

Ez a kihívás az áru- és pénzviszonyok erősödését, illetve olyan intézményrendszert — bankrendszert — kívánt, mely keretet biztosít a tőkeáramlásnak, a valódi üzleti hitelezésnek.

1987 a pénzintézetek és a bankok életében a nagy változások éve lett. Az állami pénzügyekről szóló törvényt ugyanis módosították. Ennek lényege, hogy 1987. január 1-jei hatállyal kialakításra került a kétszintű bankrendszer.

I. 1987. január 1-jén az MNB tevékenységi köréből leválasztották a kereskedelmi banki funkciókat, mely feladatokat az újonnan megalakított kereskedelmi bankok vették át. (Magyar Hitelbank Rt., Országos Kereskedelmi és Hitelbank Rt., Budapest Bank Rt.) A jogszabályok ún. az MNB számára széleskörű jogosultságot

biztosított, de még nem zárta ki az MNB-t a gazdálkodó szervezetek hitelnyújtásából. A Központi Jegybank azonban ezen a területen önkorlátozással élt.

II. 1989. január 1-jével a kreskedelmi bankok jogosítványt kaptak a lakossági bankműveletek végzésére, a nem kereskedelmi bankok pedig lehetőséget nyertek kereskedelmi banki tevékenység megindítására.

III. 1990. január 1-je után a reform 3. lépéseként megindult a devizaműveletek liberalizációja.

1987. január 1-jétől a Magyar Nemzeti Bank Nagykanizsai Fiókjából a Magyar Hitel Bank Rt. egyik igazgatósága lett.

Ebben az új felállásban igyekszik eleget tenni az adott nehéz gazdasági körülmények között is annak a funkciójának, hogy tőkével lehet tőkét csinálni.

A városban és környékén a Magyar Hitelbankon kívül ebben az időben pénzügyintézetként két OTP és öt takarékpénztár működik. A városban más kereskedelmi bank nincs a hitelbankon kívül.

A hitelbank igazgatósága élvezve a központi támogatást és biztatást bővítette tevékenységét, rövid 3 éven belül Zalaegerszegen, Kaposváron, Letenyén és még Kanizsán is nyitott fiókokat. Mindenütt újszerű, a kornak megfelelő kiválmak szerint, esztétikailag szép épületeket létesített, ahol a banki működés feltételei megteremtődtek.

1987. január 1-jével az átálláskor a MHB-nak Nagykanizsán 22 részvényese volt 100 milliós nagyságrendben. Az átálláskor 92 számlát vezetett a bank főszámlaként, még a magánvállalkozókkal együtt mintegy 446 db-ot.

Főszámlával rendelkező gazdálkodó szervek 39% a mezőgazdasághoz tartozik. Belkereskedelmi szervek 10%-a a gépipar, könnyűipar és építőipari ágazatban tartozó számaránya 9-9%. A főszámlával rendelkező partnerek termékszerkezete ebben az időben korszerű, a piaci igényeknek megfelelő.

1988-ban a fiókhoz tartozó számlatulajdonosok 450 millió Ft tőkés exportot teljesítettek, és emellett 170 millió Ft értéket helyeztek el, elsősorban szovjet piacon.

1989-ben már a gazdálkodó szervezetek 70%-val jött létre hitelkapcsolat, amely segítette nemcsak a gazdaságok bővítését, de exportteljesítésének feltételeit is.

Forgóeszközhitel folyósítása a banknak az átmeneti pénzügyi források megoldásához 1987-ben mintegy 2 milliárd forint, míg beruházásokra, termékszerkezetek korszerűsítésére 130 millió Ft hiteltámogatást biztosított a bank. A városban működő gazdasági szervezetek pénzügyi helyzetéről elmondható — ebben nagy szerepet játszott a hitellehetőség — hogy az elmúlt években általában véve kiegyensúlyozott volt, melyet bizonyít, hogy fizetési kötelezettségeiknek eleget tudtak tenni annak ellenére, hogy:

- a hitelezési szigorítások következtében kevesebb pénz került forgalomba az igényeknél,
- a szabályzórendszer okozta változások több pénzt igényeltek.

A központi beruházásokat szűkítő intézkedések ellenére a beruházásokra fordított összegek nem csökkentek. Nagyságuk 1988-ban megközelítette az 1 milliárd Ft-ot, ami azt jelenti, hogy duplája az 1986. évinek.

Kétségtelen, hogy ezen időszakban megvalósult fejlesztések a nagyságrendileg nagyobb vállalatoknál összpontosultak (DKG, bútorgyár, sörgyár).

A kereskedelemben szerény mértékű volt a bolthálózat-fejlesztés, a mezőgazdaságban a gépesítés kapott prioritást.

Sajnálattal kellett megállapítanunk, hogy az adott időszak közgazdasági szabályzórendszere nem volt fejlesztésbarát, nem támogatta olyan mértékben a beruházások megvalósítását, ahogy azt a piaci viszonyok és a környezet, valamint a termékszerkezet megújulása indokolta tette (az ágazati hitellehetőség minimális volt, a kamatkondíciók túl magasak).

Mindezek ellenére a MHB Kanizsai Igazgatósága minden okos, ésszerű elképzelést képes volt forrással támogatni, közös finanszírozással, illetve más pénzintézetektől való forrásfelvétellel is (a központi szervek ezt nem is nézték jó szemmel). 1987-ben volt tervezve a Nagykanizsát elkerülő útszakasz megépítése, az akkor mintegy 150 millió Ft költségből 50 millió Ft-ot a városnak kellett vállalni, amely összeggel a város nem rendelkezett. Mivel ezen múltott az elkerülő szakasz megépítése, a Magyar Hitelbank ekkor segítségére sietett a városnak 50 millió Ft hároméves lejáratú hitellel, melynek akkori kamata 38% volt. A kanizsai igazgatóság saját jogkörében minden negyedév végén a kamatelszámolás 50%-át visszautalta a városnak, így a tényleges bankkamatköltség mindössze 18% volt.

Ez idő alatt, így 1987-ben már 13 gazdasággal kötött a bank szerződést, mintegy 250 millió Ft összegű banki alapjuttatásra, és lízing igénybevételre is ugyanilyen nagyságrendben történt szerződés.

A bank igyekezett résztvenni a vállalkozásokban nemcsak hitellel, hanem alaptőkével is. Ugyancsak segítette a gazdasági szervezeteket mintegy 300 millió Ft értékű bankgaranciával, amely nemcsak a banknak biztosított jövedelmet, hanem átmeneti pénzügyi problémákat is feloldott.

Az új adórendelet előírta, hogy a vállalkozóknak adótartozásuk fizetése céljából elszámolási számlát kell nyitni, melynek eredményeként rövid egy hónap alatt az OTP 711 ilyen számlát nyitott, míg a hitelbank közel 400-at. Ezen számlák azonban nem lettek nagyforgalmúak, hisz a vállalkozók ún. „forró pénzeik” már akkor sem itt kerültek elhelyezésre. Ezen vállalkozási kör ha nem is bonyolított le nagy forgalmat, lehetőséget teremtett a bankok számára arra, hogy a hitelezéshez szükséges forrásokat nemcsak tartós betétek, hanem különböző értékpapírok formájában

is árusítsa, illetve az inflációs viszonyok miatt a betétek tőkeértékét megtartsa. Éppen ezért a polgárok még erőteljesebben fordultak a rövidlejáratú és magas kamatozású értékpapír, valamint devizabetétek felé, elemszerűen megpróbálták pénzük értékállóságát biztosítani. Ezek a változások természetesen megjelentek a bankok napi üzletmenetében is. Az értékpapírok állománya fokozatosan emelkedett, pl. az OTP 1990. évi 150 milliőről 1995-re már meghaladta a fél milliárdot. A MHB által kibocsátott letéti jegyek, illetve kincstárjegyek értéke meghaladta a 240 milliót.

Ugyanerre az időszakra esik a devizaszámlák nyitása is, amikor is a lakosság lehetőséget kapott devizatartalékainak hivatalos elhelyezésére a bankoknál.

Ennek folytán robbanásszerű volt az emelkedés a devizaszámlák esetében is, hisz itt 90 évi 18 000-ről 1995-re 33 000 -re nőtt a számlák száma, és közel 2 millió Ft-ra tehető az elhelyezett devizaösszeg. Mindebből az állapítható meg, hogy az OTP-nél 1995 évi közel 4 milliárdos betétállománynak már egy igen jelentős részét képviselik a devizabetétek. (Ezen OTP-adatok nem városi, hanem járási adatok.) A devizaszámlák vezetésével folyamatosan a bankok önmaguk is vásárolhatnak tőkés valutát, és adtak el jogszabályban arra jogosult állampolgároknak. A 90-es években — csak példaként említem — a hitelbank mintegy 70 millió Ft értékű tőkés valutát vásárolt, és mintegy 30 millió Ft értékben értékesített a lakosság felé.

Az infláció és bizonyos fokig a romló gazdasági helyzet, valamint a fizetőképesség bizonytalansága miatt lényegesen megnőtt a 90-es évek elején a készpénzforgalom. A MHB ebben az időben a korábbi gyakorlatának megfelelően gyűjtötte a postahivataloktól a betéteket, és tárolta azokat. Úgyis mondhatjuk, hogy az MHB nagy szerepet vállalt a készpénzellátás biztosítása és tárolása tekintetében. A bank ekkor az általa forgalmazott 10 milliárd Ft készpénzből 5,4 milliárd Ft bankjegyet az igazgatóságnál dolgozott fel, selejtezett és hozott újra forgalomba megfelelő minőségben.

Az 1990-es év a politikában a rendszerváltás éve volt, de a gazdaságban nem következett be jelentős, érdemi változás. Az ország súlyosbodó gazdasági helyzete az inflációnak a nominált jövedelmeket meghaladó hatása, az egyre emelkedő munkanélküliség nem kedvezett a megtakarításoknak, és a jövőépítés tekintetében is a kilátásba helyezett privatizációk miatt a korábban jól prosperáló gazdaságok (részben piacvesztése következtében is) mérséklődött. Erre az utolsó évtizedre esik a nagyüzemek privatizációja, a kis gazdaságok piacvesztése következtében felszámolása, melynek alapján tömegessé vált a munkanélküliség a városban. Erre az időszakra esik a Kanizsai Sörgyár, a bútorgyár, az üveggyár, az IKV, mint nagyobb cégek privatizációja, illetve annak következtében a felszámolása. Mindezt tetőzte a honvédség megszünése, új üzemek létrehozásának elmaradása,

és ezzel együtt a fizetőképes kereslet mérséklődése. Ebben az évtizedben kevésbé beszélhetünk gazdasági fejlődésről, hisz ha egyáltalán valami bővült, az elsősorban a kereskedelem vonatkozásában jelentkezik. Az évtized második felében a Kanizsára költöző multinacionális cégek kereskedelmi hálózata bővült, így például a Billa, a Penny Market, a Spar. Ugyanerre az időszakra esik Nagykanizsa által már korábban is óhajtott vásárcsarnok megépítése, a városrész nyugati oldalának élénk fellendítése. 2000-ben a Kanizsa Plaza is megnyitotta kapuit, és a kilátások szerint 2001-ben a Tesco és az Inter-Frukt nyílik meg.

Ebben az évtizedben, ha beszélhetünk nagyobb beruházásokról, akkor az elsősorban az oktatás-kultúra területén történtek. Erre az időszakra esik a Zsigmondy—Winkler Szakközépiskola, a Bolyai János Általános Iskola, a Miklósfai Általános Iskola tornatermeinek építése, míg a Thúry György Kereskedelmi és Vendéglátóipara Szakközépiskola bővítése, oktatási konyha létrehozása. Felújításra került a Művészetek Háza, az ún. Kiskastély, amely ma állandó képzésközpontnak ad otthont.

A 90-es éveket követően elindult a bankok számának növekedése, ma 13 bank foglalkozik pénzügyi tevékenységgel. Ebben az időszakban a városban nem történtek olyan nagy beruházások, amelyek nagyobb banki támogatást, hitel-igénybevételt indokoltak volna.

A megjelent kiadványban lehetőséget biztosítottunk minden banknak a bemutatkozásra. Ezzel a lehetőséggel azonban nem minden bank élt.

VISSZAPILLANTÁS

a bankok történetében kiemelt szerepkört elfoglaló Osztrák—Magyar Bank, illetve utóda a Magyar Nemzeti Bank 100 éves történetének megemlékezéséről

1979. szeptember 12-én a 100 éves évfordulót a nagykanizsai bankfiók méltóképpen ünnepelte, ugyanis kiadásra került a 100 éves banktörténet — a jelenlegi anyag szerves része —, emlékülést szervezett pénzkiállítással egybekötve, valamint megfogalmazódtak az elkövetkezendő idők legfontosabb feladatai is.

A 100 éves évfordulón a város és városkörnyék gazdasági és politikai vezetése vett részt, illetve országos szervek vezetői, más megyei bankigazgatások vezetőivel. A megemlékezés súlyát a bank korábbi tevékenységének elismerését fémjelzi, hogy a meghívott 200 résztvevőből senki sem hiányzott. (A mellékletben bemutatott néhány felvétel igazolja annak hangulatát, színvonalát.)

A Magyar Nemzeti Bank folyóiratában megjelent cikk az alábbiakban méltatta az évfordulót és a kiállítást:

„Bankfiók nyitattik Nagykanizsán.

Nagykanizsai jubileum.

Az osztrák magyar bank itt újonnan felállított fiókja 1879. szeptember 12-én a Takarékpénztár utca 3. számú ház első emeletében lévő helyiségekben meg fog nyitni .

Ezen bankfiók bankképes váltók, értékpapírok és különféle szelvények leszámításával, továbbá alkalmas értékpapírokra adandó kölcsönrel, nemkülönben Nagy-Kanizsa és a többi bankhelyek között bankutalványok kiállításával és beváltásával... fogfoglalkozni.

A bankfiók egyszersmind fel van hatalmazva.... bank záloglevelek, állampapírok és egyéb árfolyammal bíró értékpapírok eladására és megvételére megbízásokat elfogadni.

Kelt Nagy-Kanizsán, 1879. év szeptember 8-án.

OSZTRÁK-MAGYAR BANK

Nagy-Kanizsai fiókjintézet”

A fenti részletet a Zala című hetilap 1879. évi 38. számában megjelent hirdetésből idéztük. Száz esztendő múltán bizony nemcsak a tudósítás megfogalmazása tűnik idejémtúlnak, de az akkor alapított bankfiók tevékenységi köre is találgatásra készíti — elsősorban fiatalabb — olvasóinkat. Nagyot fordult a történelem kereke azóta, hogy a monarchia jegybankja az akkori Magyarország öt városában — köztük „Nagy-Kanizsán” — megnyitotta az első fiókjait.

A százéves jubileum alkalmából, szeptember 12-én a Zala megyei igazgatóság, illetve a nagykanizsai fiók emlékülést rendezett, melyen dr. Szántó István megyei igazgató megnyitója, a vendégek üdvözlése után dr. Páles Gyula elnökhelyettes tartott megemlékezést. *„Amikor most erről az évfordulóról megemlékezünk, nem sugárzunk mesterséges dicsfényt intézményünk homlokzatán”* mondta beszéde bevezető részében, rövid történelmi visszapillantást követően a felszabadulás utáni gazdasági élettel, a bank szerepével, népgazdasági súlyával foglalkozott részletesebben. Az államosításokat követő nehéz éveket érintve elismeréssel szólt a kibővült fiókhálózat munkájáról: *„A napi feladatok elvégzése számtalan új konstrukció bevezetése, rendszeresen csak napi 10-12 órai munkával volt megoldható. Ebben az időben a fiókhálózatra hárult a legnehezebb feladat, hiszen ők álltak közvetlen kapcsolatban a gazdálkodó szervekkel, és bizony egy-egy kérdés megoldásával nem egyszer — talán azt is mondhatjuk, hogy hál' istennek — csak a józan észre támaszkodhattak.”* Beszéde befejező részében az előttünk álló feladatokra irányította a figyelmet, és méltatva a fiók kollektívájának jó munkáját az elnökség nevében a fiók, és ezen túlmenően a megye valamennyi banki dolgozójának további sikereket és sok örömet kívánt a következő évszázadra.

Ezt követően Mózes Pál városi tanácselnök tartott korreferátumot. *„A bank szerepe és helye a város életében”* címmel. Röviden érintette a csaknem 700 éves város történelmi múltját, majd rátérve a felszabadulást, illetve a tanácsok megalakulását követő évekre, kiemelte a két szerv együttműködésének a jelentőségét, a bankfiók növekvő szerepét és város gazdasági életének fejlődésében.

Lovrencsics Lajos fiókgazgató korreferátumában sűlyal a jubiláló bankszerv tevékenységével, fejlődésével foglalkozott. Részletesen elemezte a két legfontosabb terület — a hitelezés és a pénzforgalom — munkáját, és mintegy az elkövetkező időszak feladatainak meghatározásaként így fejezte be hozzászólását: *„A jelent nemcsak a tegnap folytatásának, hanem a holnap megalapozásának tekintjük.”*

Kedves kötelességének tett eleget Páles Gyula elnökhelyettes, amikor több évtizedes kiemelkedő munkájuk elismeréseként Lovrencsics Lajos fiókgazgátónak, Szirtes István nyugalmazott fiókvezetőnek és Ritter Ferenc nyugalmazott főelőadónak átnyújtotta a Kiváló Munkáért kitüntetést. Pintér Ferenc fiókvezetőhelyettes, Balogh András csoportvezető főelőadó, Fedák Ferencné főelőadó és Ligeti Gyula főelőadó tárgyjutalomban részesültek azért a munkájukért, melyet a fiók történetére vonatkozó korabeli dokumentumok felkutatása, illetve a jubileumi kiadvány összeállítása során végeztek.

Az emlékülést dr. Szántó István megyei igazgató zárta be, s meghívta a szépszámú hallgatóságot a bank- és pénztörténelmi kiállítás megtekintésére. A gazdag, nagy

múgonddal összeállított kiállítás nagy tetszést aratott, és a szomszédos megyei igazgatóságok vezetői „melegében” felvetették, hogy az anyagot vándorkiállítás jelleggel minden megyében be kellene mutatni.

Az emlékülést, illetve a kiállítás megtekintését követően a fiók székházában baráti beszélgetésre gyűltek össze a résztvevők. A régebbi időkre történő visszaemlékezés megható, kedves színfoltja volt, amikor Lovrencsics Lajos három öskanizsai nyugdíjas kollégánkat, Kálovics József volt fiókvezetőt, Lukács Lászlót és dr. Osskó Endrét köszöntötte, és emléktárgyat adott át részükre.

A megye határain túl is gyakran elismeréssel szokták emlegetni a nagykanizsaiakat, és ezen belül természetesen bankos kollégáink egészséges lokálpatriotizmusát. Úgy véljük, hogy a jubileum rendezése éppúgy beletartozik a bankfiók dolgozóinak városuk iránti ragaszkodásába és szeretetébe, mint az ünnepet megelőző és követő hétköznapi példamutató szakmai munkája. Ehhez jó egészséget és további sikereket kívánunk a százéves fiók valamennyi dolgozójának.

„Közönségsiker a kanizsai bank- és pénztörténeti kiállításon

A Hevesi Sándor Művelődési Központ kiállítótermének alkalmi vendégkönyvében a látogatók aláírásának sokasága jelzi a kanizsai bankfiók jubileumi ünnepségére szervezett bank- és pénztörténeti kiállítás nagy közönségsikerét.

— Inkább a délutáni órákra esik a nagyobb érdeklődés, de a többi időszakra sem panaszkodhatunk — tájékoztat a kiállítás alatt ügyeletet ellátó bankfiók éppen szolgálatos dolgozója, Gazdag Istvánné. — Mi magunk is többször áttekintjük az anyagokat, s amennyire megkapó számunkra — akik nap mint nap pénzzel foglalkozunk —, legalább annyira elégedetten távoznak a történelem egy darabját a bemutatott dokumentumokon keresztül megismerő látogatók.

A pénztörténet viszonylag késői fejleményének számító papírpénz megjelenésétől, az annak kibocsátásaira létrehozott bank történetét napjainkig bemutató budapesti állandó kiállítás egy része került most a kanizsai közönség elé. Még hozzá az írásos emlékekkel, papír- és érmepénzekkel gazdagabban ellátott rész melynek tablósora 1816-tól, a napóleoni háborúk pénzügyi katasztrófája által kikényszerített Osztrák Nemzeti Bank megalakulásától kezdődik.

Az 1848—49-es szabadságharc emigrációjának kölcsönjegyeit és a kiegyezés utáni osztrák—magyar bank forintosait, guldenjeit tanulmányozó fiatalember, Szabó Ferenc kimondottan a kiállítás láttnivalóiért jött a városba Keszthelyről.

— Ma reggel olvastam a Zalai Hírlapban, hogy miben lehet részem, így azonnal kocsiba ültünk barátommal. Mindketten éremgyűjtők vagyunk, most kítűnő alka-

lom nyílt egy igazi gyűjtemény megtekintésére. Nem bántuk meg a plusz utat, felejthetetlen élményben volt részünk.

Az első vidéki kiállítás szervezője, támogatója, Lovrencsics Lajos fiókgazgató elégedetten figyeli a kora délutáni órák növekvő forgalmát. Hallva az előbbi beszélgetését, helyeslőleg bólint.

— A banktörténet bemutatása mellett az volt a célunk, hogy minél több emberrel megismertessük fizetőeszközeink múltját. Mivel a központi kiállítást csak nagyon kevesen tudják felkeresni, ez jó lehetőségnek kínálkozott arra, hogy a helyi és környékbeli lakosság szélesebb tömege is megismerkedjen az anyaggal. A nem gyűjtők figyelmét is felkelti ez a pompás válogatás, a szemnek is szép éremsorok, arany-, ezüst- és emlékforintok, melyek a történelmi múlt mellett a szakma fejlődését is reprezentálják. Külön öröm számunkra, hogy a fiókunk által a Tanácsköztársaság alatt kibocsátott egyetlen 1 koronás bankjegy fotókópiáját is láthatják az érdeklődők.

A körmöcbányai és a gyulafehérvári pénzverdek koronként változó termékei, a szabadságharc Kossuth-bankói, az orsztrák kötődésre utaló kétnyelvű kötvények, váltók és részvények között apró kis táblák segítik eligazodni a látogatókat. A háborús évek inflációjának B. pengői és a stabilizáció kezdetét jelentő új, forintos bankjegyek közti korabeli újságkivágásokat igyekszik a szemüvegén keresztül elolvasni a 67 éves Jobbágy Ferencné. Látni, nehezen megy, sóhajt is egy nagyot a végén.

— Hej, de örültünk akkor ezeknek a híreknek! Kitömték a kosaramat pengővel a benne levő tojásért, s mire hazamentem a piacról, már gyufát sem kaptam érte. Mennyire más lett augusztusban! — magyarázza.

A vendégkönyvben pedig egyre szaporodnak a nevek. A kuvaiti egészségügyi minisztertől a numizmatika híveiig, éremgyűjtőktől a hobbival most ismerkedőkig nap, mint nap érdeklődők sokasága keresi fel a hétfő estig nyitva tartó kiállítást.

Kaiser László

A fentiek színesebbé tétele érdekében alábbiakban bemutatom a 100 éves évforduló meghívóját, valamint néhány képanyagot és az évfordulóra kiadott postai bélyegek másolatát.

NAGYKANIZSA

A 100 éves évforduló gazdag programjához tartozott a Magyar Posta Állal kibocsátott és forgalomba hozott új bélyegsorozata a IX. Nemzetközi Numizmatika Kongresszus szülemére mely a lentiekben látható postai bélyegzővel lett ellátva. A lap első oldalának közepén látható székházunk, előlbe a 48-as szoborral, majd a kép bal felső sarkában a Kötői- és Földgazdálkodási Vállalat irodaháza, jobb felső sarkában iskola; közlégum, bal alsó sarkában a Városlé Tanács épülete, jobb alsó sarkában a VOLAN pályaudvar.

Nagykanizsa
Нодьканизса

Nagykanizsai bankfiók
100 éves
évfordulójának emlékére

1879-1979

C. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest

Ára: 3,50 Ft

IMÁTYÁS KIRÁLYARANY

1954-1960

FORINTOK

MAGYAR POSTA

IT-883:742

Dr. Sántó István megyei igazgató megnyitja

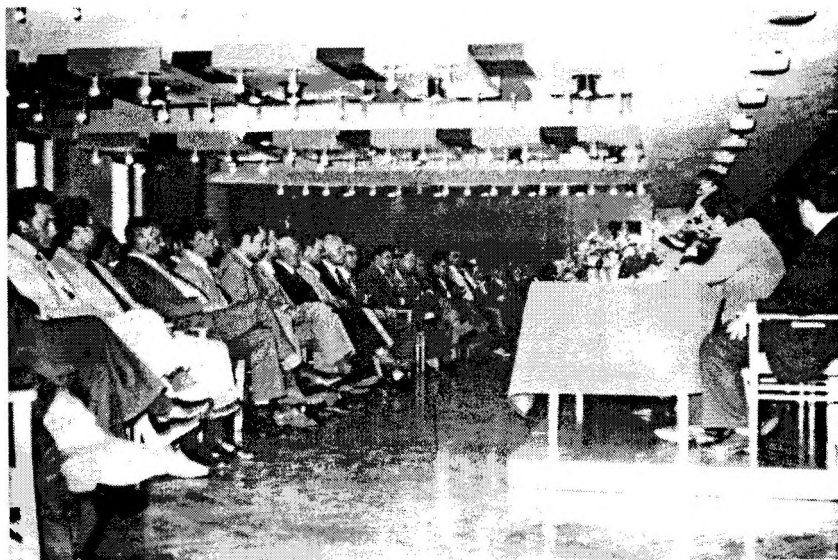
Dr. Páles Gyula MNB elsőkeresztes ünnep megemlékezése

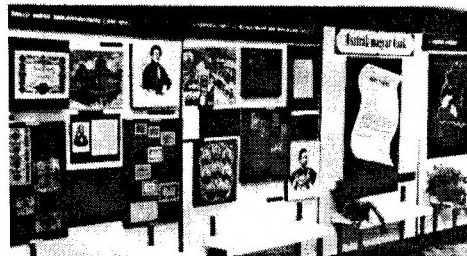
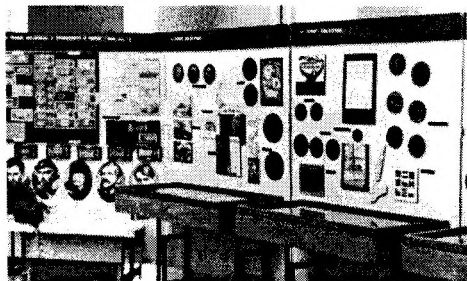
Lovancsics Lajos főigazgató korelátoruma

Képek
az
emlékülésről

Az emlékülés résztvevői

Részletek a 100. évfordulóra rendezett pénztörténelmi kiállítás anyagából

1902—1903-ban épült székelyszék első cégtáblája, melynek súlya némi a 25 kg-ot. Értékesesség a hitelemény, mely a korábbi megtelepedés társaságait a Bank elváltáról

A XX. SZÁZAD KANIZSÁJA

Az első világháború idején a honvédség felfejlesztése következtében vált a város laktanyavárossá. Ez a körülmény tette szükségessé a vízvezetékrendszer megépítését. Korszerűsödik Kanizsa, megindul a csatornázás, az utcák modern burkolása. A háború következményei a várost is erősen sújtják. Elszigetelődött, elvesztette déli és nyugati piacait, a gazdasági válság további visszaesést hozott. Ebből a mélypontból az olaj emelte ki a várost. Az EUROGASCO amerikai monopólium sikeres kutatásait követően megalakult a Magyar—Amerikai Olajipari Részvénytársaság. A földgázfelhasználás ipari és háztartási célra 1941-ben kezdődött meg. A magyar olajipar központja Nagykanizsa lett. Az egykori vár helyén megalakult a DKG—EAST öse és bizonyos fokig megszűnt az aggasztó munkanélküliség. Ebben az évtizedben épült meg a törvényház (igazságügyi palota) az Erzsébet tér 7. alatti épület, melyben ma a polgármesteri hivatal, a városi ügyészség és a városi bíróság tevékenykedik. 1940-ben felépítik a sétakert szomszédságában — a város által felajánlott területen — országosan is egyedülálló lakótelepet. 1941-ben elkészül a Bázakerettyét Nagykanizsával összekötő gázvezetékrendszer, mely földgázzal látja el a MAORT-lakótelepet és a DKG üzemi épületeit. Ez jelentette egyben a városi gázhálózat építésének kezdetét is.

A II. világháború után a város fejlődése lelassult, az újabb prosperálás a 60-as években kezdődik meg.

A MAORT utódjaként az OKGT, ma a MOL Rt. gyarapította és gyarapítja az ország olaj- és gázkincsét. Ha óriási hőlégballonokat látunk a város felett lebegni, az a város legnagyobb szolgáltató vállalatát, a Középdunántúli Gázszolgáltató Rt. hirdeti. Az olajbányászat speciális feladatainak megoldására szerveződött a Rotary Kft. Szakértelműkkel világhírűvé váltak. Kuwaitban bizonyították rendkívüli képességeiket a pokolszerű olajtűzek eloltásával.

1947-ben alakult az üvegyár, amely hőálló üvegekből készült eszközök gyártására specializálódott.

A Kanizsa Sörgyár 1956 óta ismét a legjobbak között van.

A régi kefégyárból alakították ki a Kanizsai Bútorgyárat, a belőle kinőtt Kanizsa Trend Kft. világszínvonalú termékeket gyárt.

1965-ben avatták fel a mai Tungsram Rt. elődjét, amely ma GE Hungary Rt. Tungsram Lighting Fényforrásgyár, termékei eljutnak a világ minden részébe.

A kultúra és a sport területén is lényeges előbbrelépések történtek, ebből is kiemelten a Hevesi Sándor Művelődési Központ 1976-ban átadott legjelentősebb közművelődési intézmény. 530 férőhelyes színházterme 50-60 előadásnak, 15-20

komolyzenei hangversenynek, 8-10 könnyűzenei koncertnek, számtalan iskolai és városi programnak ad otthont.

1985-ben az akkori Városi Tanács VB által az országban az elsők között alakított helyi televízió is megkezdte működését. Nagykanizsa nagy álma, a városi fedett uszoda 1988. április 29-én került átadásra. A mintegy 140 millió Ft-os beruházással készült létesítményben egy úszó és egy tanmedence készült. Az úszómedence 33,3x16 m-es, de egy billenőfal segítségével 25 m-es medencévé alakítható. Az oktatás területén is lényeges változások történtek, mivel 1962-től működő Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum, belőle alakult a keszthelyi Agrártudományi Egyetem Agronómiai Főiskolai Kara, ennek alapján egy felsőoktatási intézmény is működött Kanizsán. Sajnálattal vette tudomásul a város, hogy különböző át-szervezések folytán 1972-től e főiskola is megszűnt.

A városvédők vigyáznak a múlt legszebb értékeire, következetesen óvják és szépítik a régi épületeket, utcákat, tereket. Hagyományokhoz illesztik az újakat is. A legújabban létrehozott köztéri alkotások a város korábbi elkötelezettségeit, ígérését is teljesítik. Például a Nagykanizsa várkapu megépítése, a Kossuth-emlékmű felállítása, majd a magyar történelem tragédiáját visszahozó Aradi vértanúk emlékmű felállítása. Az egyesület gondozásában 1987-től 24 ún. honismereti füzet került kiadásra, amellyel feldolgozásra került a város hagyományai, szokásai, közigazgatási és kulturális múltja, vízrajzi helyzete, temetkezési szokásai stb. A városba jövők rendelkezésére áll, az egyesület által elkészített Belvárosi séta kiadvány, amely eligazítást és felvilágosítást ad mintegy 28 alkotás, közigazgatási, egészségügyi intézmények megtalálásáról. Ez a kiadvány magyar—angol—német nyelven készült.

Nagykanizsának ma egységes városképe van, szép látványt nyújt bárholnan szemléljük, bármelyik útvonalról közelítjük meg. 1962-től bővült és átépítésre került a Károlyi-kert, a Sétakert, a város nagy terei, a Kossuth, az Eötvös és az Erzsébet terek. Megépült a Csónakázó-tó, a város kedvelt szabadidőközpontja, játszóterével, sportolási és étkezési lehetőségekkel. Nagykanizsa fürdőváros is lett, a város nevével összefonódott Zalakaros gyógyfürdő neve, amely nemzetközi rangját, fejlődését és gazdagodását gyógyvízének és az erre épülő gyógyturizmusnak köszönheti. Mint említettem a városnak fedett uszodája van. Az oktatásban is a művelődésben is méltóan folytatódnak a hagyományok. Kanizsa közel tízezer diákjával, iskola- és diákváros is, még ha jelenleg nincs is felsőoktatási intézménye. Kereskedelmi, vendéglátóipari, kőolajipari, vegyipari, műszaki, közigazgatási középiskolái vannak, a két gimnázium és az ipari szak-középiskola mellett. Szinfónikus zenekara rendszeresen ad koncerteket, két kiváló táncgyűttes dolgozik magas szinten, énekkarai ma is az ország élvonalában vannak. Jelentős képzőművészek élnek és alkotnak a városban, művészi szinten áll a fotózás.

A dzsessznek is nagy szerepe van, nemzetközileg is ismert az Alpok—Adria Jazz-fesztivál. Rendszeres kiállításokat rendez a Hevesi Sándor Művelődési Központ, és több középiskolában is működik galéria. Állandó képtára van, az ún. Kiskastély helyrehozásával a városnak. A szellemiséget az akadémiai bizottság csoportja táplálja. A Thury György Múzeum gazdag néprajzi, régészeti és helytörténeti gyűjteményeknek ad helyet. A Városi Könyvtár jelentős könyvállománnyal rendelkezik, zenei anyaga külön is figyelmet érdemel. (2001-ben mintegy 1 milliárdos beruházással az új könyvtár is megépül.) Mindezek mellett az iskolák, művelődési házak, együttesek és alapítványok tevékenykednek a kultúráért.

Ezen történeti anyagot ajánlom olvasásra mindazoknak, akik nem ismerik térségünket, akik még nem tudhatják, hogy mintegy 170 évvel ezelőtt a városban indult bankélet, tevékenységével hogyan befolyásolta a város és környékének gazdasági életét.

Nekünk Nagykanizsa szülővárosunk, az otthonunk. Bár nem olyan gazdag a város határa és környéke, mint az olasz Velence, nem csörgedez a hegyekből víz-esés sem, ezen a tájon mégis sok szépséget nyújt Pannóniának ez a dél-nyugati része.

ABN AMRO MAGYAR BANK RT.
Nagykanizsa, Fő út 16.
Telefon: (93) 537 510, fax: (93) 311 386

Az ABN AMRO név mögött egy világszerte elismert, megbízható és modern szolgáltatásokkal rendelkező pénzügyintézet áll.

Az ABN AMRO Bank mérlegfőösszege alapján a világon a 14., Európában az 5. legnagyobb bank, jelenleg a világ 75 országában van jelen, mintegy 1700 fiókkal.

Az ABN AMRO bankcsoport tőkéje meghaladja a 23 milliárd dollárt; a legjelentősebb nemzetközi minősítő intézetek (Moody's, Standard Pool's) a legmegbízhatóbb bankok közé sorolják.

Magyarországon 1990 óta van jelen. 1996-ban került sor a Magyar Hitelbank privatizációjára; a részvénycsomagot az ABN AMRO Bank vásárolta meg. Azóta az új néven ABN AMRO Magyar Bank Rt. 104 fiókjával a hazai bankrendszer meghatározó tényezőjévé vált.

Az ABN AMRO Bank a mögötte álló világszerte elismert, megbízható és modern pénzügyintézetként számon tartott anyabank nemzetközi, és az MHB Rt. hazai tapasztalatával minőségi szolgáltatásokkal áll ügyfelei rendelkezésére. A kereskedelmi és befektetési banki szolgáltatások teljes skáláján kívül értékpapír-kereskedelemmel, lízingsel, élet- és nyugdíjbiztosítással, valamint kockázati tőkebefektetéssel is foglalkozik.

Nagykanizsán jelenleg 2 egységgel van jelen a bank. A korábbi Fő út 16. alatti vállalkozói és lakossági ügyfeleink kiszolgálását egyaránt végzi. 1998. évben lakossági ügyfeleink még igényesebb és teljeskörűbb kiszolgálása érdekében az Erzsébet tér 23. alatt megnyitottuk lakossági fiókunkat. Széleskörű lakossági és vállalati termékskálánkat a város és vonzáskörzetének nagyszámú lakossági és vállalati ügyfele veszi igénybe. Az ügyfélkör dinamikus bővülése, eddigi eredményeink alapján nyugodtan kijelenthetjük, hogy a bank a város legismertebb és legnépszerűbb pénzügyintézetei közé tartozik.

A 2000—2001 évek meghatározóak lesznek bankunk életében. Az ABN AMRO Magyar Bank Rt. és a Kereskedelmi és Hitelbank Rt. holland, illetve belga tulajdonosai a magyarországi egységek fúziójáról döntöttek. A fúzióval létrejövő új bank piaci részesedése alapján az ország második legnagyobb bankja lesz, míg vállalati banki területen piacvezető pozícióba kerül.

Reményeink szerint a fúzióval ügyfeleink kiszolgálása még teljesebb és igényesebb lesz, hiszen egy tőkeerősebb bank áll kibővülő termékskálával ügyfelei részére.

ÁLTALÁNOS ÉRTÉKFORGALMI BANK RT.

Nagykanizsa, Csengery út 10.

Telefon: (93) 314 268, fax: (93) 321 337

Az Általános Értékforgalmi Bank Rt. (ÁÉB Bank Rt.) a magyar bankrendszer nagy hagyományú tagja, amely az 1996-ban lezajlott privatizáció óta a Gazprom-csoport tagja. Az ÁÉB Bank Rt. rendkívül dinamikus növekedéssel az ország 10 legnagyobb és legtökeerősebb kereskedelmi bankja közé került, eredménymutatói alapján pedig még rangosabb, esetenként éppen a legjobb helyezést éri el a kereskedelmi banki toplistákon.

Nagykanizsán 1997 végén nyitott — a városközponthoz közel — bankfiókot az ÁÉB. A magánszemélyek és vállalkozások, intézmények itt széles körű banki szolgáltatásokhoz juthatnak.

A munkabérszámlaként is megnyitható lakossági folyószámlákat, amelyek révén a közüzemi átutalások is megoldhatóak, kedvezményes tarifákkal vezeti a bankfiók. A piaci átlagnál jobb kamatozást biztosító Hozam betét konstrukciók rövid idő alatt népszerűek lettek, hiszen mind a forint, mind a deviza (USA-dollár, német márka és euró) megtakarításokat érdemes ezekben elhelyezni. A bank széles kártyaválasztéka magában foglalja a Visa, a Eurocard/Mastercard, az Amex, valamint a bank saját ügyfélkártyáját, így minden ügyféligenyre a legkedvezőbb megoldást tudja kínálni. A bank személyi kölcsön szolgáltatása pedig sokaknak jelent gyors segítségnyújtást.

A hálózatfejlesztés jelentős újdonsága az éjjel-nappal igénybe vehető automatizált egységek üzembe helyezése. Hasonló ATM-egységet telepített az ÁÉB a DKG—East Rt. bejáratához, hogy a gyár dolgozói és természetesen más ügyfelek is, a lehető legkényelmesebben juthassanak hozzá pénzükhöz, illetve a gép segítségével egyéb banki ügyleteikre (átutalások, betétek lekötése és felbontása stb.) is megbízást adhassanak. Ugyanílyen berendezéssel találkozhatnak azok is, akik a városközpontban a bankfióknál járnak, ott az ÁÉB-ügyfélkártya birtokában az ügyfelek a nap 24 órájában az utcáról elérhetik a bank leggyakrabban igényelt szolgáltatásait.

A bankfiók ügyfélköre fokozatosan bővül, a város és a környék lakói, vállalkozásai közül egyre többen veszik igénybe szolgáltatásait. A szolgáltatások fejlesztése továbbra is kiemelt fontosságú, aminek eredményeképpen a nagykanizsai bankfiók ügyfelei is újabb banki termékeket vehetnek igénybe.

A bankfiók vezetője: Lovrencsicsné Luttor Klára. Fiókigazgató-helyettes: Török Endre. Munkatársak: Bátorfa Éva, Deák Anita, Lázár Eszter és Tóthné Gáspár Mária.

DÉL-ZALAI EGYESÜLT TAKARÉKSZÖVETKEZET

Központ: Nagykanizsa, Erzsébet tér 21.

A Dél-zalai Egyesült Takarékszövetkezet négy, Zala megye déli részén működő takarékszövetkezet egyesülésével jött létre 1999. október 29-én.

Jogelőd intézményei:

- Zalakomár és Környéke Takarékszövetkezet, mint befogadó;
- Bánokszentgyörgy és Szepetnek Egyesült Takarékszövetkezet, mint beolvadó;
- Becsehelyi Takarékszövetkezet, mint beolvadó;
- Lenti és Környéke Takarékszövetkezet, mint beolvadó.

A jogelőd takarékszövetkezetek közül az elsők 1957-ben alakultak, jellemzően az elnevezésükben szereplő székhellyel. Tevékenységük kezdetben csak a környékbeli falvakra korlátozódott, majd ez fokozatosan bővült.

Az 1999. évi egyesülést egyaránt indokolták versenyképességi és jogszabályi indokok. Az egyesülést követően a szövetkezet központja 2000 májusáig még Zalakomáron működött, azt követően költözött Nagykanizsára, az Erzsébet tér 21. alatti ingatlan emeletére. Ezzel jelenleg a Dél-zalai Egyesült Takarékszövetkezet az egyetlen nagykanizsai székhelyű pénzüintézet.

Az adminisztrációs központ áthelyezését követően 2000. november 6-án nyílt meg a nagykanizsai kirendeltség (Király u. 31/D), amely üzleti forgalmat bonyolít.

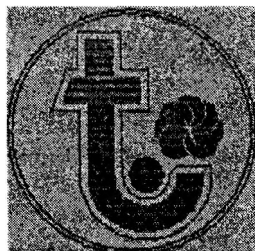
Az egyesült szövetkezet Zala megye 92 településére kiterjedő működési területtel, 20 kirendeltséggel végzi tevékenységét. Alkalmazotti létszáma 71 fő.

Tevékenységét elsősorban lakossági és kisvállalkozói körben folytatja, de tart fenn üzleti kapcsolatokat önkormányzatokkal, közepes vállalkozásokkal és non-profit intézményekkel is.

Fő szolgáltatásai a hagyományos takarékpénztári tevékenységekre terjednek ki:

- betétgyűjtés forintban és devizában;
- lakossági hitelezés (fogyasztási, lakásfinanszírozási);
- vállalkozói hitelezés (rövid- és hosszúlejáratú kedvezményes konstrukciók közvetítése);
- számlavezetés (lakossági és vállalkozói);
- valutaváltás, biztosítás közvetítés;
- lakástakarékpénztári szolgáltatások közvetítése stb.

A szövetkezet tulajdonosi körét kizárólag magyar magánszemélyek képezik (mintegy tízezer fő).

A takarékszövetkezet fő célkitűzése, hogy versenyképes szolgáltatást nyújtson tagjainak, és a működési terület lakosságának elérhető és emberközelí módon.

A Dél-zalai Egyesült Takarékszövetkezet egységei

Kirendeltségek:

- 8800 Nagykanizsa, Király utca 31/D. Telefon: (93) 311 536, (93) 313 188.
- 8751 Zalakomár, Petőfi utca 2. Telefon: (93) 386 027, (93) 386 343.
- 8747 Garabonc, Fő utca 56/a. Telefon: (93)340 711.
- 8754 Galambok, Ady Endre utca 2/a. Telefon: (93) 358 135.
- 8825 Miháld, Fő utca 72. Telefon: (93) 367 012.
- 8749 Zalakatos, Petőfi utca 48. Telefon: (93) 340 070.
- 8891 Bánokszentgyörgy, Táncsics utca 4. Telefon: (93) 346 007.
- 8887 Bázakerettye, Fő utca 5. Telefon: (93) 348 014.
- 8861 Szepetnek, Petőfi Sándor utca 80. Telefon: (93) 381 288.
- 8866 Becsehely, Kossuth utca 147. Telefon: (93) 351 012, (93) 351 412.
- 8863 Molnári, Zrínyi Miklós utca 6. Telefon: (93) 383 205.
- 8868 Letenye, Kossuth utca 15. telefon: (93) 343 010.
- 8877 Tornyiszentmiklós, Kossuth Lajos utca 2. Telefon: (92) 376 053.
- 8960 Lenti, Takaréék köz 4. Telefon: (92) 351 323, (92) 352 667.
- 8948 Nova, Néphadsereg utca 2. Telefon: (92) 377 011.
- 8956 Páka, Béke utca 14. Telefon: (92) 378 008.
- 8971 Zalabaksa, Rákóczi ferenc utca 54/b. Telefon: (92) 374 417.
- 8973 Csesztreg, Dózsa György utca 2. Telefon: (92) 373 645.

Betétgyűjtő pénztárak:

- 8753 Balatonmagyaród, Petőfi utca 139.
- 8873 Csörnyeföld, Hársfa utca 10. Telefon: (93) 379 256.

ERSTE BANK HUNGARY RT.

— Egy bank a városért —

Pénzintézetünk a jól szervezett, 55 egységből álló fiókhálózatára építve kimagasló színvonalú szolgáltatásokat nyújt a lakossági ügyfeleknek és a kis- és középvállalatok számára.

Az Erste Bank Hungary Rt. mögött egy erős, univerzális közép-európai bank áll, amelynek célja, hogy közel 200 éves tapasztalatával, olyan erős középbankká fejlessze a pénzintézetet, amely tevékenységi körének folyamatos bővítésével, a banki szolgáltatásokon túlmenően a teljes körű pénzügyi szolgáltatások biztosításával tudja ügyfelei igényeit kielégíteni. Ezen törekvésünket erősíti, hogy munkatársaink folyamatos képzésével, informatikai rendszerünk fejlesztésével, termékpalettánk bővítésével a legmagasabb minőségi elvárásoknak is képesek vagyunk megfelelni. Célunk, hogy az Erste bankcsoport nemzetközi hálózatának üzleti és technikai szempontból egyaránt modellként szolgáló pénzintézete legyünk.

Az Erste Bank Hungary Rt. 2000. év január 1-jétől a város önkormányzatának és intézményeinek a számlavezető hitelintézete.

A fontos, kiemelt és korrekt üzleti kapcsolat túlmenően törekvésünk, hogy a város partnerének is tekintse a bankot. Ezt célozzák mindazon lépéseink és döntéseink is, amelyekkel hozzá kívánunk járulni a város, nem csupán a banki szolgáltatások terén nyújtott megelégedettségéhez, hanem egyéb közcélú és -érdekű feladatainak minél magasabb színvonalú ellátásához is.

E megfontolás alapján az Erste Bank Hungary Rt. több alkalommal — anyagi és szakmai eszközökkel egyaránt — támogatta a város ilyen irányú megkeresését, példaként említve a Nagykanizsán tavaly megrendezett Országos Főépítész Konferenciát, amelyen az Erste Bank Hungary Rt. támogatóként jelent meg.

Szolgáltatásaink

Az ügyfelek maradéktalan kiszolgálása az Erste Bank Hungary Rt. üzleti tevékenységének egyik alappillére.

A szolgáltatások terén bankunk célja egy olyan termékskála kialakítása, amely alakosság és a vállalkozások minden szegmense számára igényre szabottan biztosítja a banki szolgáltatások teljes körét a számlavezetéstől kezdve, a kártyakonstrukciókon és hiteltermékeken át, a befektetési bankári tevékenységig.

Lakossági szolgáltatásaink

Számlavezetés:

Forint- és devizaszámla-vezetés.
Bankkártyák.
Belföldi és külföldi fizetési forgalom.
Széfszolgáltatás.
TeleBank.

Finanszírozás:

Folyószámlahitel.
Gépjárműhitel.
Közműhitel.
Szabad felhasználású jelzáloghitel.

Lakásfinanszírozás:

- Élőhitel.
- Áthidaló hitel.
- Lakásvásárlási hitelek.
- Lakásépítési hitelek.
- Támogatások közvetítése.

Betéti formák:

Erste takarékszámla.
Garas betétjegy.
Lekötött betétek.
Befektetési alapok
Részvények és kötvények.

Vállalati szolgáltatásaink

Számlavezetés:

Forint- és devizaszámla-vezetés.
Bankkártyák.
Belföldi és külföldi fizetési forgalom.
Széfszolgáltatás.
Office Banking.
Teljes körű dolgozói számlavezetés.

Finanszírozás:

Forint és devizafinanszírozás (pl.: folyószámlahitel, forgóeszközhitel, befektetési kölcsönök, export- és importfinanszírozás, fejlesztési kölcsönök, faktoring, lízingkonstrukciók, projektfinanszírozás).

Bankgaranciák.

Betéti formák:

Határidős betétek forintban és devizában.

Kincstárjegyek és államkötvények.

Okmányos ügyletek

Treasury szolgáltatások:

Különleges árfolyam-megállapodások.

Értékpapír-kereskedelem.

Önkormányzatoknak nyújtott teljes körű szolgáltatások

A magyarországi Erste csoport tagjai:

Erste Bank Hungary Rt.

Erste Bank Befektetési Rt.

Erste Bank Országos Nyugdíjpénztár

Erste S- Biztosító Rt.

Erste Bank Hungary Leasing Kft.

Otthon Lakás-takarékpénztár Rt.

A nagykanizsai fiók, amely immár 12 éve áll a város és lakói rendelkezésére az alábbi címen várja az érdeklődőket:

8800 Nagykanizsa, Erzsébet tér 20.

Telefon: (93) 310 713, (93) 310 171. Fax: (93) 310 714

Fiókvezető: Iványiné Szalai Judit

ZALA HITELSZÖVETKEZET NAGYKANIZSAI FIÓKJA

A Hitelszövetkezet 1995-ben alakult, 25 876 E Ft törzstőkével és 131 fő taggal. A nagykanizsai fiók 1996-ban nyílt 2 fővel, betétgyűjtő tevékenységgel a Király utca 31/b-ben.

Azóta a fiók létszáma 5 főre gyarapodott, a tevékenységi kör pedig fokozatosan kibővült a teljes banki szolgáltatásra (betétgyűjtés, hitelnyújtás, lakossági és vállalkozói számlavezetés, valutavétel és -eladás).

A fiók jelenlegi taglétszáma 482 fő, betétállománya 300 000 E Ft, hitelállománya 100 000 E Ft.

A fiók 142 fő számlavezetését végzi, főleg a kisvállalkozások, kistermelők és a magánszemélyek igényeit elégíti ki.

Hitelszövetkezetünk működése óta eredményesen gazdálkodik.

Eredményünk lehetővé teszi osztalék fizetését tagajainknak. Ez 1998-ban 6%, 1999-ben 10% volt, és a 2000. évben is lesz lehetőség a tervezett 10% osztalék kifizetésére.

Kereskedelmi és Hitelbank Rt.

A Kereskedelmi és Hitelbank Rt. 1987-ben a kétszintű bankrendszer kialakulásával kezdte meg működését.

A Kereskedelmi és Hitelbank Rt. kiterjedt fiókhálózatával, a klasszikus kereskedelmi banki műveletek biztosítása mellett teljeskörű bankári tevékenységet felölelő termékekkel, szolgáltatásokkal áll az ügyfelek rendelkezésére az ország szinte minden nagyobb településén. A bank egyik alaptevékenysége a pénzforgalmi szolgáltatások nyújtása, amely magában foglalja a bankszámlák vezetését, a készpénz nélküli fizetési forgalom, illetve a készpénzes műveletek lebonyolítását mind a forint, mind a külföldi fizetőeszközök viszonylatában. Tevékenysége kiterjed továbbá a hitel- és hiteljellegű termékek, a határidős pénzügyi műveletek, a tőzsdéi műveletek és egyéb bankári tevékenységek bonyolítására is.

A Kereskedelmi és Hitelbank Rt. 154 lakossági fiókjával és 26 vállalati fiókjával az országban jelenleg a második legnagyobb fiókhálózattal rendelkező univerzális nagy banknak számít.

A Kereskedelmi és Hitelbank Rt. privatizációja 1997-ben indult és az ezredfordulóra alakult ki a jelenlegi tulajdonosi szerkezet, melynek alapján közel 100%-ban tulajdonos a szomszédos országokban is jelentős pénzügyi befektetésekkel rendelkező belga Credit Bank.

Nagykanizsán, az Erzsébet tér 21. alatt a Kereskedelmi és Hitelbank Rt. leánybankja, az IBUSZ Bank Rt. 1991-ben nyitott fiókot. A két bank egyesülését követően 1996-tól működik a Kereskedelmi és Hitelbank Rt. nagykanizsai fiókja. Tevékenységi köre kezdetben elsősorban lakossági termékek forgalmazására terjedt ki. A 2000. évtől 6 fővel működő, önálló, teljeskörű banki szolgáltatást nyújtó fiókká alakult.

A fiók fő célja, hogy megfeleljen a tulajdonosi elvárásnak, mely szerint a

„**K ÉS H BANKCSOPORT**

MAGYARORSZÁG LEGHATÉKONYABB MINŐSÉGI PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÓJA”

KERESKEDELMI ÉS HITELBANK RT.

Nagykanizsa, Erzsébet tér 21.

• MKB •

„50 éve minőségi szolgáltatásokkal ügyfeleinkért”

Az MKB, mely egykor a nemzetközi kereskedelmi és pénzügyi műveletekre szakosodott kis pénzügyintézetként kezdte működését, az elmúlt fél évszázad alatt több lábon álló, regionális kitekintésű, univerzális bankcsoporttá vált, a magyar bankrendszer stabilan második legnagyobb bankjává.

Ebben alapvető szerepe volt annak, hogy a megbízhatóságra, a prudens működésre és a minőségi ügyfélkiszolgálásra épülő hagyományainkat féltő gonddal ápoltuk az évtizedek során. Az MKB mára a vállalati szektor vezető bankja, piacvezető a projektfinanszírozásban, megőrizte előkelő pozícióját a külkereskedelmi forgalom bankári lebonyolításában, és egyre markánsabb szereplővé válik alakossági piacon, egyes tőkepiaci szolgáltatások terén és a fejlődő vállalkozások körében.

Üzletpolitikánk helyességét piaci részesedéseinken túl mintegy 11 ezer vállalati és intézményi, több, mint 60 ezer lakossági, valamint 100 ezret meghaladó számú nyugdíjpénztári ügyfelünk is jelzi.

Az ezredfordulón többek között finanszírozási termékek széles választékával és elektronikus kapcsolattartási módok kiépítésével igyekszünk ügyfeleink növekvő igényeinek megfelelni. Magas színvonalú, rugalmas szolgáltatásokat kínálunk a kis- és középvállalkozásoknak, valamint a lakossági ügyfelek egy szélesebb körének, mindazoknak, akik a technikai innovációk fémjelezte korban is nagyra értékelik a kölcsönös bizalomra épülő személyes kiszolgálást.

A magyarországi kereskedelmi bankok közül az 1994-ben elsőként privatizált MKB-ban Németország egyik vezető bankja, a müncheni székhelyű Bayerische Landesbank Girozentrali szerzett részesedést. A BLB 1996-ban a bank többségi tulajdonosa lett. 1998-ban a tulajdonosi körbe lépett a bécsi székhelyű BAWAG, Ausztria egyik legnagyobb bankja. Kialakult a jelenlegi tulajdonosi szerkezet, mely tovább erősítette az MKB kedvező nemzetközi megítélését.

Tulajdonosi szerkezet:

Bayerische Landesbank Girozentrale, München	89,27%
Bank für Arbeit und Wirtschaft AG (BAWAG), Bécs	10,38%
Egyéb tulajdonosok	0,35%

Üzleti partnereink számára jelzésértékű, Magyarország, a hazai pénzügyintézeti szektor és az MKB számára pedig különösen nagy jelentőségű, hogy a nemzetközi

hitelminősítő intézetek 1999 folyamán és 2000-ben tovább javították Magyarország besorolását. Ezzel párhuzamosan emelték az MKB hosszúlejáratú kötelezettségeire adott ratingjeiket is, sőt több esetben még a bank egyedi kockázati besorolását is. Az MKB változatlanul Magyarország és a régió legjobb minősítéssel rendelkező pénzintézeteinek egyike.

Az MKB minősítése a hitelminősítő intézetek kategóriái szerint:

Fach IBCA: A-

Thomson Bankwatch: BBB+

Standard & Poor's: BBBpi

Moody's: Baal

Cupital Intelligence: BBB+

Az MKB a *vállalati hitelezésben piacvezető* 12,8%-os részesedéssel, míg a *vállalati betétgyűjtésben* is számottevő 9,7%-os részesedést tudhat magáénak. *A projektfinanszírozás terén az MKB megerősítette hazai piacvezető szerepét*, míg a szolgáltatási paletta hagyományosan erős eleme a *kereskedelemfinanszírozás, a külkereskedelmel kapcsolatos bankári tevékenységek széles skálája*. Az MKB szerepe változatlanul igen jelentős Magyarország export-import fizetési forgalmának bonyolításában.

A lakossági szolgáltatásokban az MKB komoly múlttal és dinamikusan növekvő lehetőségekkel rendelkezik. Magánügyfeleink száma 64 ezer, míg a nyugdíjpénztári szolgáltatásainkat 100 ezer ügyfelünk választotta. A lakossági betétgyűjtésben piaci részesedésünk folyamatosan növekvő, és immár 4%-ot ér el, ezen belül a devizabetétgyűjtésben a 9%-ot közelíti.

Magyarországon elsőként az MKB bocsátott ki ügyfelei részére nemzetközi bankkártyákat. Mára már a bankkártyák széles választékát kínáljuk, amelyekhez kedvező áron utazási biztosítás és folyószámlahitel is igényelhető.

Az MKB több mint 400 ATM-ből azonos, igen kedvező feltételek mellett biztosítja a készpénzfelvételt kártyabirtokos ügyfelei számára.

Az MKB többféle hitelkonstrukciót kínál annak érdekében, hogy segítségükkel ügyfeleink közeli és távoli terveiket is megvalósíthassák. Ügyfeleink változó pénzügyi igényeihez igazodva alakítottuk ki értékpapír illetve lekötött betétfedezet mellett kínált, valamint értékpapír-vásárlásra nyújtott forinthitel konstrukcióinkat. Ügyfeleink folyószámlájukhoz folyószámlahitelt igényelhetnek. A lakásvásárlással, felújítással, korszerűsítéssel kapcsolatos tervek mielőbbi megvalósítását kívánjuk elősegíteni az MKB lakossági hiteltermékeinek palettáján újdonságnak számító lakásfinanszírozási termékeinkkel, melyek széles választéka rugalmasan igazodik ügyfeleink igényeihez és lehetőségeihez.

Ügyfeleink a fix hozamot biztosító betétlekötési lehetőség és az MKB Európa Kötvény mellett megtakarításaikat befektetési jegyekbe, állampapírokba és rész-

vényekbe helyezhetik, és kérésükre értékpapírjaikat adótőkeszámlán tartjuk nyilván.

Az MKB Nyugdíjpénztár kedvező lehetőségeket kínál minden ügyfelünknek, akik a nyugdíj-előtakarékosság biztonsága és a hosszú távú értékálló befektetések mellett különleges szolgáltatásokra is igényt tartanak.

PostaBank
és Takarékpénztár Rt.

A bank 1997 júniusában nyitott kirendeltséget Nagykanizsán, a Báthori utca 2. alatt, a buszpályaudvaron. A kirendeltség két fővel dolgozott, és korlátozott lakossági banki feladatokat látott el.

A bankfiókot 2000. szeptember 12-én nyitotta Nagykanizsa, Fő út 24. alatt. A fiók hat fővel kezdte meg működését. Tevékenysége teljeskörű banki munkára kiterjed. Kiszolgálja a lakossági, a vállalkozói és a vállalati ügyfeleket. Számukra számlavezetést végez, betétet gyűjt és finanszíroz mind forint-, mind valuta-ügyleteknél. Különösen népszerűek a lakossági hitelettermékek: személyi hitel, jelzáloghitel és a lakásépítési hitel.

A fiókgazdát dr. Polay József.

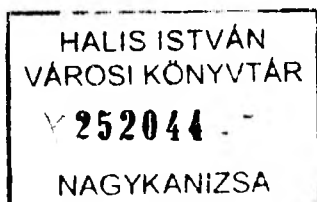
FELHASZNÁLT FORRÁSOK

Lovrencsics Lajos—Horváth Csaba: A Magyar Nemzeti Bank fiók alapításának 100. évfordulójára. Nagykanizsa, 1979.

Lovrencsics Lajos: A 110 éves Nagykanizsai Bank 1879—1989. Nagykanizsa, 1989.

Dr. Polai József: Az Országos Takarékpénztár és a Kereskedelmi Bank Rt. Nagykanizsai Fiókjának 150 éves története. Nagykanizsa, 1995.

Nagykanizsai enciklopédia. Nagykanizsa, 1999.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	3
A bankok alapításától az I. világháborúig	7
Az I. világháborútól a II. világháború befejezéséig	23
A II. világháborútól 1996. december 31-éig	41
Visszapillantás a bankok történetében kiemelkedő szerepet elfoglaló Osztrák—Magyar Bank, utóda a Magyar Nemzeti Bank 100 éves történetének megemlékezéséről	59
A XX. század Kanizsája	67
A bankok bemutatkozása	71
Felhasznált irodalom	85

AVÁROSVÉDŐ EGYESÜLET ÁLTAL KIADOTT HONISMERETI FÜZETEK

1. *Dr. Fülöp György*: Kiskanizsai ragadványnevek [Sokszorosított kéz(gép)-irat].
2. *Dr. Tolnai Sándor*: A tűz elleni védekezés Nagykanizsán 1690-től 1988-ig. 1989.
3. *Főnyad Pál*: A nagykanizsai evangélikus gyülekezet története. 1991.
4. *Dr. Makoviczky Gyula*: Göcseji és hetési falucsüfolók. 1992.
5. *Dr. Cseke Ferenc*:
  1. Nagykanizsa vonzáskörzete.
  2. Nagykanizsa természeti viszonyainak értékelése a településfejlődés és a gazdasági élet szempontjából.
  3. Nagykanizsa milyen mértékig támaszkodhat a városkörnyéke élelmi-szeripari nyersanyagaira? 1993.
6. *Dr. Rózsa Miklós*: Kanizsa mecsetből kialakított plébániatemploma 1690–1700 között. 1993.
7. *Balogh László*: Nagykanizsa város és környéke környezetállapotai alapfelmérése. 1994.
8. *Lencsés Gábor*: Az újudvari Csibiti-völgy természeti képződménye és élővilága. 1994.
9. *Dr. Vándor László*: Botszentgyörgy vára. (Az ún. Romlott-vár kutatásainak eredményéből). 1995.
10. *Dr. Rózsa Miklós*: Ingatlantulajdon és telekkönyv Kanizsán a török alóli felszabadítást követő évtizedben. 1995.
11. *Dr. Cseke Ferenc*: A Principális-csatorna vízgyűjtőjének vízföldrajzi viszonyai. 1995.
12. *Buda Ernő–Benedek Miklós*: Károlyi Árpád, az olajbányászati és növény-tani kutató 1907–1972. 1996.
13. *Dr. Rózsa Miklós*: Kanizsa város tanácsának birói tevékenysége a török uralom megszűnése utáni évtizedben. 1996.
14. *Bogdanovič Lázár*: A Szent Miklósról elnevezett nagykanizsai görögkeleti szerb egyház. 1997.
15. *Rábavölgyi Attila*: A nagykanizsai református templom építésének története. Visszaemlékezés. 1997.
16. *Kassay László*: Az Olajipari Vadásztársaság története. 1997.
17. *Major Ilona*: A nagykanizsai Chevra Kadisa-könyv. 1998.

18. *Berkes József*: A nagykanizsai olajipari lakótelep építéstörténete. *Buda Ernő*: Bösze Kálmán élete és munkássága. 1998.
19. *Dr. Cseke Ferenc*: Hogyan befolyásolja a tengerszint feletti magasság néhány időjárás tényező érvényesülését a Nagykanizsa környéki szőlőtermelésben. Régi szőlőhegyi gazdálkodás Nagykanizsa környékén. 1998.
20. *Horváth László*: Nagykanizsa és környékének fontosabb őskori és római kori régészeti lelőhelyei. 1999.
21. *Dr. Rózsa Miklós*: A kanizsai Városi Tanács igazgatási és bírói tevékenysége a vár lerombolását követő év végéig (1690—1703). 1999.
22. *Kovács Erzsébet és Karmazin József (szerk.)*: Az építészeti értékek helyi védelme. Országos konferencia Nagykanizsán, 1999. március 4. 1999. (Kiadta a Nagykanizsai Városvédő Egyesület és Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzata.)
23. *Dr. Rózsa Miklós*: A kanizsai Városi Tanács igazgatási és bírói tevékenysége báró Gračich Jakab földesurasága idején (1704—1717).
24. Tüskés Tibor: Szülőföldem, Kanizsa — Antológia.

Kotlyek István felvétele